

KOROŠKI

svžinar

GLASILO MEŽIŠKE DOLINE

Leto XX

Ravne na Koroškem, 27. novembra 1970

Št. 4

Živel
29.
november

Svetloba

Partizanski praznik pri Beli peči

16. avgusta letos so Črnjani v Bistri odkrili spomenik, posvečen konferenci pri Beli peči 12. maja 1943. Slavnostni govor prvega sekretarja okrožnega komiteja KPS za Koroško inž. Pavla Žaucerja-Majtjaža na tej svečanosti objavljamo v celoti.

Uredništvo

Drage tovarišice, dragi tovariši! Dovolite, da vas v imenu zbranih starih koroških partizanov in v imenu odbora koroških partizanov vse prisrčno pozdravim, še prav posebno pa pozdravljam naše prve sodelavce in soborce, krajanje iz Bistre, Koprivne, Tople, Podpece, z Ludranskega vrha, Javorja in Jazbine ter iz Črne, Žerjava in Mežice pa iz vseh drugih krajev koroške regije, nekdanjega koroškega okrožja, posebno iz srca pa pozdravljam stare znance in prijatelje iz zamejstva. Prijetna in pomembna so skupna srečanja partizanov in mladega rodu ob spominskih dogodkih iz naše zgodovine, ob pomnikih na veličastno borbo za naš narodnostni obstoj, na NOB, ki smo jo bojevali skupno z vsemi jugoslovanskimi narodi za osvoboditev istočasno z revolucionarnimi cilji za izvajanje programa naprednega delavskega gibanja, za socialistično družbeno ureditev. Taka srečanja so toliko bolj dragocena, kadar so povezana s prireditvami naše današnje stvarnosti. Ne smemo dopustiti, da bi prišli v pozabo dnevi naše najslavnejše zgodovine, ko je slovenski narod, preprosto slovensko ljudstvo sprostito vso svojo vitalnost in življenjske sile v borbi za svoj obstoj in si je s Cankarjevim geslom: »narod si bo pisal sodbo sam«, v oboroženi borbi priborilo zgodovinski cilj o lastni, samostojni državnosti v skupni domovini jugoslovanskih narodov.

V počastitev petindvajsetletnice zmage nad fašizmom in naše 25-letne ustvarjalnosti v svobodi prisostvujemo danes odkritju obeležja v spomin na 1. konferenco okrožnega komiteta KPS za Koroško in političnih delavcev na Koroškem, ki je bila 12. maja 1943. nekaj sto metrov od tu v gozdovih Bele peči. Naše srečanje na tem zgodovinskem mestu pa je uvod v prireditve 14. koroškega turističnega tedna, ene najpomembnejših tradicionalnih gospodarsko-kulturnih manifestacij koroške regije. Tako skladno in uglaseno povezujemo našo polpreteklo zgodovino z današnjimi naporji in prizadevanji na gospodarski in družbeni fronti, na področju samoupravljanja, na katerem danes mladi rod skupno z nami bojuje odločno bitko za uresničitev socialistične družbene ureditve na vseh družbenih področjih, obenem pa si zastavljamo načrte in cilje za še lepši in bogatejši jutrišnji dan.

Ob odkritju tega spominskega obeležja pa je dolžnost, da se v nekaj stavkih spomnimo zgodovinskih dejstev in pomena dogodka, kateremu bo spomenik posvečen.

Jesen 1942 je bila verjetno najtežje obdobje za štajersko partizanstvo. Kljub temu pa politično vodstvo ni bilo malodušno. Oktobra meseca je PK KPS za Štajersko poslal proti Mariboru in Sloven-

skim goriscam skupino aktivistov, da bi tam povezali razrahljane organizacije in ponovno širili vsenarodni upor. Prve dni novembra pa smo odšli po sklepu istega komiteja trije aktivisti na sever, v Mežiško dolino, na Koroško, z nalogo da tudi tu ponovno organiziramo NOB. Tovariša Dušan Kraigher-Jug in Dušan Kveder-Tomaž sta nam dala zelo skopa, vendar jasna navodila — prodreti čim globlje na Koroško, čim bliže Celovcu. Atena, Petja in jaz pa smo se sicer zaskrbljeni, vendar z optimizmom in borbena pripravljenostjo podali na neznani in neobdelani teren. Zima je trkala na vrata, druga zima v partizanih. Nemci so še zmagovito prodirali v Rusijo, mi trije pa smo s tremi puškami in z nekaj literature v nahrbtnikih odhajali orat partizansko ledino na Koroško. Stanje v tem času v Mežiški dolini ni bilo razveseljivo. Ljudje so bili na smrt zastrašeni zaradi nemških represalij, pa tudi njihova propaganda ni ostala brez učinka — Nemci so vcepili ljudem strah pred »banditi«. Z delom smo pričeli prav tu, v Bistri. Podnevi smo ždeli skriti v gozdu, zvečer pa smo se podajali do domačij, k Lahu, Osojniku, Špisu, Plazniku, Prevrženu, v Koprivni pa pri Feku in Hedu, na Ludranskem vrhu pri Stanetu. To so bile prve naše postojanke. V začetku so nam odpirali s strahom in nezaupanjem, po enem ali dveh obiskih pa smo pregnali strah, otajali nezaupljivost in si pridobili zaupanje in srca naših ljudi. V nekaj nočeh smo obiskali številne domačije in obdelali razsežen teren nad Črno od Koprivne prek Ludranskega vrha, Javorja in Jazbine in si zagotovili tod zanesljive sodelavce in postojanke. Kar prve dni smo na Ludranskem vrhu odkrili Milančka, ki je avgusta zgubil stik s Kranjčevim bataljonom, v Koprivni pa je bila Marjetka iz savinjskega bataljona. Oba sta brezupno iskala zveze s partizani na Štajerskem in sta nas bila seveda zelo vesela. Tako nas je bilo že pet in je morala rasti. Ko smo se po nekaj dneh vrnili izpod Uršlje gore, nas je v Bistri čakalo prijetno presenečenje — na Koroško je prišel še vod enajstih revircev, samih starih, preizkušenih partizanov z Lojzom in Miletom na čelu. V gornji Koprivni smo zatem dobili še zvezo s Herletovima in Šorlijem, v Lobniku pa s Karlom Prušnikom-Gašperjem, ki je prav tiste dni ušel gestapovcem ob aretaciji. Naše število je tako raslo, čakali pa sta nas dve veliki nalogi — najti primeren prostor za prezimovanje in ustvariti organizacijo na terenu, ki nam bo prezimovanje omogočila. Eno in drugo smo uspešno opravili — postavili smo si nekaj zemljakov v Topli pod Peco, partizanska beseda in pesem pa sta nam odpirali vrata domačij in srca Korošcev.

Napad na Solčavo v noči od 15. na 16. december 1942 je bil prva uspešna akcija te naše prve partizanske enote na Koroškem. V Solčavi nas je bilo 20, komandir žandarmerije je poročal, da nas je bilo več kakor 100, ljudski glas pa je število večal, kolikor dalje se je širil. Po koroških hribih in dolinah pa je bil ta glas o

koroških partizanih in naših akcijah predhodnica političnega dela.

Pod Peco pa nismo brezdelno prezimovali. Iz poročil je razvidno, da smo razvijali intenzivno politično dejavnost v četi in na terenu. Že prve dni januarja je bila četna patrola s tov. Gašperjem na političnem delu v bližini Železne Kaple, od februarja naprej pa so tov. Janez, Gašper in Žuti delali kot aktivisti na avstrijskem delu Koroške. Iz Tople smo širili propagandni material po Mežiški dolini in tkali organizacijske vezi na vse strani. Naše zveze so segale od Maribora in Haloz pa tja do Celovca in Beljaka.

Borci prve koroške čete in aktivisti smo z obiski na terenu, s postavljanjem zvez v dolino, z literaturo, s pisano in živo besedo in pesmijo ter z mobilizacijo v zimi 1942—43 dobro pripravili teren na vsem območju okrog Uršlje gore, Smrekovca, Raduhe, Olševe, med Peco in Obirjem pa tja v Podjuno. S pridnim in prizadevnim delom v političnem in mobilizacijskem pogledu smo dosegli, da so ti kraji postali izhodišče in žarišče NOB na vsem vzhodnem delu Koroške.

Po konferenci političnih delavcev kamniško-zasavskega terena marca 1943, katere se je udeležil tudi Franc Pasterk-Lenart, domačin iz Lobnika pri Železni Kapli, je PK KPS za Štajersko in štab IV. operativne cone sklenil poslati pomoč koroškemu partizanstvu, in sicer nekaj skupin partizanov in aktivistov. S prvo skupino je prišel tov. Lenart. Zadnje dni marca sta Koroško obiskala Franc Rozman-Stane in tov. Jug. Dobro pripravljen teren in primerno število partizanov je omogočilo ustanovitev I. koroškega partizanskega bataljona na čelu s komandantom Lenartom. Bataljon je nekaj dni po ustanovitvi izvedel uspešno vojaško akcijo na Mežico v noči od 3. na 4. april 1943. Ta pomembna vojaška akcija koroških partizanov v večjem kraju Koroške je vzbudila izreden odmev ne le na Koroškem, temveč tudi na Štajerskem, posebno v Mislinjski in Dravski dolini. Velik je bil vojaški uspeh — bogat plen orožja in vojaške opreme, še večji pa njen politični pomen, ki se je kazal v naslednjih dnevih in mesecih pri organiziranju terena. Z ustanovitvijo I. koroškega bataljona in z mežiško akcijo se je začelo novo poglavje NOB na Koroškem.

Drugi pomemben dogodek koroškega partizanstva je bila 1. partijska konferenca, v spomin katere danes odkrivamo ta spomenik. Da bi mogli osvetliti in pravilno oceniti pomen in važnost tega dogodka iz NOB na Koroškem, je treba poleg že navedenih zgodovinskih dejstev imeti pred očmi še nekatere značilnosti, pomembne za razvoj NOB na Koroškem v tej dobi.

Hitler je z okupacijo Avstrije in Jugoslavije začasnó odpravil ti dve državi in je s tem bila odpravljena tudi meja na Karavankah. Četudi Štajerska in Gorenjska nista bili formalno-pravno priključeni k rajhu, je za razvoj koroškega partizanstva bilo to dokaj pomembno dejstvo tako glede vojaških premikov, pa tudi v političnem delu ni bilo nepomembno dejstvo. Od vseh avstrijskih dežel je na Koroškem nacizem pogval najgloblje korenine med nemško govorečim prebivalstvom, k čemur je dodobra prispeval tudi veliko

nemški, šovinistični odnos do koroških Slovencev v prvi avstrijski republiki.

Na Koroškem so mobilizirali v nemško vojsko že po anšlusu in je ostalo doma zelo malo za vojsko sposobnih ljudi.

Na Koroškem ni bilo partizanskih organizacij KPS, temveč so bile le organizacije KPA, v katerih pa so se udeleževali le redki Slovenci. Zato ni bilo predvojnih partijskih kadrov.

Vodstvo slovenske manjšine se je v veliki večini ogrevalo za politiko »čakanja« in je na ta način odtegovalo ljudi od aktivne borbe.

Germanizacija na Koroškem je bila uspešnejša, kakor se je takrat pri nas ocenjevalo.

Koroška je obrobna slovenska pokrajina in je bila v času NOB še bolj oddaljena od slovenskega središča — osvobojenega ozemlja na Dolenjskem.

Program OF glede Zedinjene Slovenije je bil glede Koroške uresničljiv le ob neposredni partizanski pomoči sosednje Štajerske in Gorenjske pri oblikovanju lastnega upornega potenciala na Koroškem.

V Mežiški dolini je po razbitju partijskih organizacij l. 1941. zamrlo osvobodilno gibanje in do zime 1942-43 ni uspelo kljub dva- do trikratnim poskusom obnovitve organizacij in razširitve gibanja, ki bi se moglo širiti tudi na avstrijske predele.

Ni nepomembna ugotovitev, da je štajersko partijsko vodstvo v najbolj težavnem položaju štajerskega partizanstva jeseni 1942. poslalo na Koroško ekipo aktivistov, partizanov z nalogo razviti iskro upora tudi na Koroškem. V tem času so partizanske enote in partijski forumi na Štajerskem bili praktično brez medsebojnih zvez. Gestapu je uspelo odkriti terenske organizacije v Celju, Savinjski dolini in Mariboru, čemur so sledile množične aretacije, mučenja, streljanja in obešanja. Vsakodnevne hajke niso dale počitka partizanom. Novembra 1942. piše Tomaž na Dolenjsko, »da vlada fantastičen strah, da sosed ne zaupa sosedu in da prebivalstvo nastopa objektivno kot nam sovražna sila.« Zaradi takega stanja pod nemško okupacijo Štajerske sem že oktobra pred odhodom prek Save na CK dobil stroga navodila tako glede konspiracije kakor glede metod dela — da ne smemo organizirati nobenih odborov, temveč je treba razvijati le zaupniško mrežo. Pred odhodom na Koroško sta mi Tomaž in Jug pod vtisom takratne štajerske stvarnosti ponovno podkrepila na Dolenjskem prejete direktive. Teh sem se držal v prvem obdobju na Koroškem. Zato je karakteristika našega dela do aprila 1943, da ni bilo nobenih odborov, ampak smo samo z zapniki v osebnih stikih vzdrževali zveze na terenu, v hribovskih naseljih in posredno prek njih z industrijskimi naselji v dolini.

Po novih direktivah PK in po prihodu tov. Eberla-Poldeta, ki je prinesel izkušnje iz revirjev, smo začeli naglo organizirati odbore DE in OF. Še pred konferenco sva organizirala dva odbora, in sicer obratni odbor mežiških rudnikov s štirimi odborniki iz štirih rogov in krajevni odbor v Žerjavu. Partijska konferenca pa je pomenila prelomnico glede organizacije terena.

Inž. Pavle Zaucer-Matjaž je po svojem govoru odkril spomenik Foto: A. Sertel

V logorju pod Belo pečjo se je 12. maja 1943 zbrala večina partijskih in političnih delavcev na Koroškem. Na konferenci ni bilo Marjetke in Mileta, ki sta bila na terenu okoli Pliberka, in Lojza, ki je bil nad Solčavo. Razen štirih članov okroglega komiteja — dveh s terena in dveh iz vojske — so bili na konferenci navzoči aktivisti, ki so že delali na terenu ali so bili po konferenci poslani na teren in pa politični funkcionarji v bataljonu. Dnevni red konference je obsegal osem točk. Poleg političnega pregleda doma in v svetu smo obširno razpravljali o političnem stanju na terenu, o organizacijskih oblikah dela, o kadrovanju, razdelitvi dela in terena. Poslali smo pozdravne brzojavke IO OF, glavnemu štabu NOV POS, CK KPS, Protifašističnemu svetu narodne osvoboditve Jugoslavije in tovarišu Titu.

Po zimskem obdobju priprave terena pomeni partijska konferenca pomemben delovni dogovor vseh partijskih političnih aktivistov na Koroškem, vnaša vsebinsko kvaliteto glede novih organizacijskih oblik političnega dela na Koroškem, organizira odbore kot nosilce uporniške akcije, podana je zasnova načrtnemu kadrovanju za politično delo na terenu in v vojski. Konferenca je vlila samozavest, zaupanje in vero v osebno in skupno delo, ker smo se tako številčno in organizacijsko počutili že kot pomembna politična sila na terenu in v vojski. V tem času je v koroškem okrožju bilo že okrog 20 do 25 članov in kandidatov partije in nekaj SKOJ-evcev, kar je za takratne razmere bilo že lepo število predanih aktivistov.

Tri tedne po konferenci smo že poročali PK o uspehih političnega dela po konferenci — organiziranju novih odborov, o funkcioniranju okrogne tehnike, o legalnih in ilegalnih zvezah za prenos pošte in literature, o mobilizaciji dveh Avstrijcev iz Celovca in Beljaka. Sledile so sicer tudi aretacije aktivistov, represalije Nemcev, vendar razmah in širina gibanja pri tem nista več bistveno trpela. Število borcev je iz dneva v dan raslo. Bataljon se je vojaško okreplil in izpopolnjeval v

oborožitvi, vojaške akcije so bile pogostejše in pomembnejše. Pred odhodom na Štajersko v sestav Šlandrove brigade avgusta meseca je štel bataljon že okrog 320 borcev z zelo dobro oborožitvijo. To vse je bilo plod uspešnega političnega dela, ki smo ga zastavili in izvajali na zelo razsežnem terenu vzhodne Koroške po belopeški partijski konferenci.

V letu 1943-44 se je narodno osvobodilno gibanje na Koroškem široko razmahnilo in je dobilo karakter vseljidskega upora. Organizirani so bili vzhodno in zahodno koroški partizanski odredi in grupa koroških odredov. Na severni strani Drave je operiral severni bataljon. Številni odbori so bili posejani na vsem ozemlju Koroške.

Jeseni 1943 je okrogni komite KPS sklenil organizirati v mežiškem okrožju okrogni odbor OF kot politično vodstvo NOB v naši dolini. V ta politični forum smo nameravali pritegniti najbolj zveste, požrtvovalne in ugledne sodelavce iz vseh večjih krajev in iz vseh družbenih slojev v Mežiški dolini obenem z aktivisti — ilegalci. Začeli smo razgovore z ljudmi, klicali smo jih na zveze in jih obiskovali, zelo resno smo pripravljali uresničitev pomembnega sklepa. Novembrska hajka, val aretacij, nemške represalije, smrt tov. Poldeta, izdajstva, reorganizacija političnega vodstva — vse to so bili činitelji, ki so začasno preprečili ustanovitev okrogne odbora OF za mežiško okrožje. Oktobra 1943 je prišla na Koroško v Rož s Primorske skupina političnih in vojaških funkcionarjev. S tem je dobila koroška tudi formalno enotno politično in vojaško samostojno vodstvo za vse območje. OBKOM KPS in PO OF za Koroško sta odslej uspešno vodila narodno osvobodilno in antifašistično borbo na Koroškem in sta se trudila, da v to skupno borbo pritegneta čimveč Avstrijcev nemške narodnosti.

Tov. Tito je v Žablaku poudaril, da naša borba ni nastala spontano, temveč je plod sistematičnega in zavestnega dela partije. Razvoj in razmah NOB na Koroškem v različnih obdobjih to ugotovitev

najbolj nazorno osvetljuje. Brez partije in političnega dela partijcev na Koroškem ni bilo NOB. Po razkritju in uničenju partijskih organizacij v Mežiški dolini l. 1941 je zamrlo delo OF v vsej dolini. V okolici Železne Kaple sta poleti 1942. bila organizatorja NOB partijca Stane Mrhar in Johan Županc, v Rožu spomladi 1943. pa Matija Verdnik-Tomaž. Predvojni član KPA tov. Karel Prušnik-Gašper iz Lobnika pri Železni Kapli je postal prvi in najvidnejši politični delavec na Koroškem, član OBKOM-KPS in sekretar PO OF za Koroško; njegov mladostni prijatelj in društveni sodelavec, simpatizer partije, Franc Pasterk-Lenart, ki je postal na Gorenjskem član partije in je padel kot prvi komandant prvega koroškega bataljona v Mežici. Belopeška partijska konferenca je odločujoč činitelj v razvoju NOB na Koroškem. Prihod partijskih delavcev jeseni 1943 s Primorskega pomeni novo poglavje NOB na vsem območju Koroške. Partija je bila organizator in vodilna sila vsega osvobodilnega in antifašističnega gibanja na Koroškem.

Cilji, ki smo si jih zastavili na tukajšnji konferenci, niso bili v celoti uresničeni. Koroški Slovenci niso dočakali svobode v naši skupni domovini. Zakaj ne, bo izpričala zgodovina. Po njihovi in naši krivdi gotovo ne. Vsa povojna leta so en sam boj, ki ga bidejo koroški Slovenci za svoj narodnostni obstoj in za svoje osnovne pravice. Je in ostane dolžnost matičnega naroda, da skrbi za narodni obstoj in razvoj z mejami ločenih delov narodnega telesa, za dele naroda v zamejstvu.

Pomoč pri njihovem boju je naša osnovna narodna dolžnost. Zato se nekdanji koroški partizani, ki živimo v Jugoslaviji, trudimo in si prizadevamo, da bi dopolnjevali delo organov in institucij, ki imajo na skrbi manjšinska vprašanja, tako da bi skrb matičnega naroda za koroške Slovence postala vseljudska skrb in da bi pomoč manjšini postala prisotna in vsem našem družbenem življenju in dogajanju. Na drugi strani pa nenehno opozarjamo, da sodi izpolnjevanje obveznosti Avstrije do naših manjšin, sprejetih z avstrijsko državno pogodbo, med pomembne dejavnike medsebojnih odnosov med Avstrijo in Jugoslavijo. Odnos do manjšin in stopnja uresničevanja njihovih pravic je preizkusni kamen demokratičnosti in humanosti kulture večinskega naroda, obenem pa je merilo plemenitosti in srčne kulture vsakega Avstrijca.

S ponosom prelistavam zgodovino borbenih dni na Koroškem in zato z vso upravičenostjo postavljamo in odkrivamo spomenike v spomin na te slavne in znamenite dogodke iz NOB na Koroškem.

Ob tem spominskem kamnu bi se rad zahvalil vsem našim soborcem in sodelavcem domačinom v krajih tokraj in onkraj meje, ki so s požrtvovalnostjo in pozornostjo skrbeli za nas, delili z nami dobro in hudo, nas sprejemali na svojih domovih kot lastne sinove in hčere ter nam izkazovali edinstveno ljubezen, ki se lahko porodi samo v takem borbenem sodelovanju. Vsem vam, ki ste ostali zvesti našim skupnim idealom — velika, prisrčna hvala!

bo jutri življenjska usoda velikega števila ljudi v tej dolini. Zato je bilo vredno proslaviti ta jubilej.

Vsa slovenska narečja in nekaj južno-slovenskih je slišati na Ravnah, le narečja Melhiora Puca ne več. Kakšne morejo torej biti sorodstvene vezi med današnjimi ravenskimi železarji in nekdanjimi fužinarji? Ali ni mežiški Pungartnik, čigar repač je do nedavna potrkaval storije preteklosti vsem šolarjem ob Šumcu, bolj naslednik nekdanjih kovačev kot tehnik pri kvantometru in fakturistka pri računskem stroju?

Guštanjsko jedro je res staro nad 700 let, Ravne pa so silno mlade. Figo briga mladino preteklost dedov, ona hoče po svoje — in tudi Ravne hočejo po svoje. Kolikšna je bila nekoč fluktuacija zaposlenih v železarni, smo raziskovali silno podrobno. Kolikšno je priseljevanje in odseljevanje ljudi na Ravnah, ni raziskoval nihče. Zdravniki, pravniki, profesorji, inženirji, ekonomisti, štipendisti visokih šol — ali radi prihajajo na Ravne, so radi tu ali radi odhajajo? Kvalificirani delavci, tehniki, učitelji, knjižničarji — kako je z njimi? Bolj ko kdo zaživi s tovarno in krajem, bolj ko kdo začuti bližino in toplino velikega kolektiva, teže se odloči za odhod.

Ob minulih svečanostih so mnogi od nas močneje doživljali to pripadnost, drugi pa so jo morda sploh prvič začutili; tudi zato je bilo vredno proslaviti ta jubilej.

Ni še tako dolgo tega, ko so bila uradna mnenja o prihodnosti slovenskega železarstva močno deljena, ker je to železarstvo ne povsem po svoji krivdi izkazovalo izgubo. Zdaj, ko te izgube ni več in so se sodbe nekoliko izboljšale, ni nihče z anketo izmeril temperature slovenskih in ravenskih železarjev. Ne ve se torej, koliko so ena ali druga mnenja vzeli zares, koliko pa so preprosto delali naprej, kakor pač najbolje znajo. Nad rezultati tega dela, prikazanimi na razstavi ob osrednji ravenski proslavi, so gostje ostrmeli, nič manj nad podatki, na koliko področjih Železarna Ravne vodi v državi, nič manj naposled nad novo, vzorno urejeno in vzorno čisto tovarno.

Naj zdaj čas prinese železarstvu plimo ali oseko, zlepa najbrž ne bo več mogoče o delovnih in ustvarjalnih sposobnostih železarjev govoriti lahkotno in počez. Torej je bilo tudi zato vredno proslaviti ta jubilej.

Da po vsakem dogodku nekaj zbledi in nekaj ostane, je preizkušena resnica. Pesmi in recitacije s proslav bomo pozabili, spoznanje pa, da sta ravenski pihalni orkester in ravenska gimnazija vsak čas sposobna dati kvalitetno kulturno prireditve, ostane. Nove likovne razstave bodo prekrile vtise o letošnji slikarski koloniji na Ravnah, toda prihodnje leto se bodo slikarji vrnili, medtem ko so skulpture Forme vive ostale med nami. Kaj podobnega bi radi verjeli tudi o muzejski dejavnosti.

Tedaj je bilo tudi z vidika trajnejših kulturnih spoznanj in pridobitev vredno proslaviti ta jubilej.

Nazadnje moramo povedati, da nas je teden proslav tudi marsičesa naučil.

Predvsem smo videli, da niti na Ravnah niti v bližnji okolici ni takega gostinske-

ŽELEZARSKI JUBILEJ

Slavnostni govorniki, ki so se zvrstili na proslavah 350-letnice železarstva v Mežiški dolini, so omenjali vzpone in padce v zgodovini koroškega fužinarstva. Take vzpone in padce pa je doživljalo sloven-

sko železarstvo tudi v bližnji preteklosti in ker je to, kar doživljamo danes, prihodnje leto že zgodovina, torej vsak dan delamo našo zgodovino in jo živimo.

Železarstvo je bilo 350 let, je danes in

Naša panorama

ga lokala, ki bi imel po eni strani intimne, kulturno urejene prostore, da bi lahko vanje povabili najmenitnejše goste, po drugi strani pa tako dvorano, v kateri bi bilo mogoče prirediti brez gneče banket za 200 ljudi. Da kljub gradu nimamo ustrezne sejne sobe, ki bi mogla sprejeti do 60 ljudi, vemo že dolgo. Nič bolje seveda ni s prenočišči.

Videli smo nadalje, da je tiskovna konferenca koristna stvar, posebno če je dobro pripravljena. Čeprav se je komu morda zdelo premalo, je ime ravenske železarne tiste dni vendarle šlo po vsej državi. Videli pa smo tudi, da bi morali pri obdelavi naših podatkov o proizvodnji in poslovanju bolj kot doslej misliti tudi na novinarje, ki jih je koristno obveščati bolj sistematično kot doslej. Vse prehitro smo zadovoljni z Delom, Večerom in RTV Ljubljana.

Jože Borštner, dipl. inž.

Ljudje — četrti steber

Človekovo delo napravi iz brezoblične gmote smiseln izdelek. Zgradbe, naprave, stroji so mrtvi, če ni človeka in tudi pozneje dajo največ od sebe le, če jih človek smotrno upravlja. Ljudje so četrti steber, ki podpira zgradbo slovenskega železarstva, je ob proslavi 350-letnice dejal predsednik slovenske vlade tov. Stane Kavčič. Ljudje so bili tisti, ki so prevagali v letih krize med obema vojnama in nadaljevali tradicijo podjetja, in zopet so bili ljudje in ne naprave, ugodna lega ali kapital, ki je odločil o obstoju železarne po zadnji vojni.

Čudno zveni, če sedaj, ob relativno novih napravah dan za dnem ugotavljamo, da nam manjka ljudi na vseh kvalifikacijskih ravneh. Uvesti pa hočemo in moramo nove tehnološke postopke in modernejšo organizacijo za boljše izkoriščanje naprav, učinkovitejšo prodajo izdelkov in prijaznejše okolje z zmanjšanjem naporov pri delu in prijetnejšim izkoriščanjem prostega časa. Težko je reči, kaj je tu narobe: neinteresantno delo, slabe plače, neurejeno podjetje, nezanimiv kraj, neprijetno privabljanje ljudi, brezperspektivnost stroke ali podjetja, da navedem samo nekatere od njih.

Če se kdo odloči za poklic ali zaposlitev v določeni stroki, ga lahko k temu privablja osebno nagnjenje, delovno vzdušje in okolje, kjer so važni pristop in odnosi do človeka ter pogoji dela. Vplivni so dohodki, ki si jih človek obeta. Pri tem je pa eksistenčna varnost stroke in podjetja in s tem tudi perspektiva ljudi prav gotovo med tistimi faktorji, ki premaknejo odločitev v eno ali drugo stran.

Ob teh presojah so mladi ljudje brez predsodkov, neobremenjeni s tradicijo, hočejo nekaj imeti od svojega dela. In način življenja je tak, da si vsi hočemo v čim krajšem času ustvariti čim boljše pogoje življenja. Zato nihče ne čaka na obljube, na predloge uvajalne dobe, da pride do cilja; če na eni strani ne gre, se enostavno drugače odloči.

Mislili smo, da ovenčani s častitljivo starostjo toliko pomenimo, da bodo ljudje

no, nekoliko pa zanemarjamo ves ostali jugoslovanski tisk.

Ugodne ocene, ki jih je bila deležna naša, na proslavo tempirana, razstavna in publicistična dejavnost, kažejo, da je za železarno le koristno, če ne obstanemo pri doseženem, ampak iščemo nove možnosti in prijeme na področju ekonomske propagande. Pokazala se je namreč preprosta resnica, da si nam ni treba izmišljati cenjenih reklamnih trikov, temveč je treba to, kar imamo in proizvajamo, z okusom in domiselnostjo oblikovati.

Brez dvoma ta zapis ni izčrpal vseh dobrih strani praznovanja 350-letnice koroškega železarstva, niti ni bil to njegov namen (slabih je bilo tako malo in so take vrste, da ne sodijo v ta pregled). Po vsem povedanem pa je sklepna misel res lahko — bilo je vredno proslaviti ta jubilej.

n. r.

premiku ljudi nastale praznine na drugih mestih, da nekaterih delovnih mest enostavno odpreti ne moremo, ker ni ustreznih ljudi.

STANJE PRI NAS

Pred dnevi sem dobil v roke podatke, ki so bili v statistični obliki zbrani kot strokovni elaborat (1) in obravnavajo kvalifikacijsko strukturo ter dohodke v odvisnosti od kvalifikacij, dalje višino minimalnega dohodka in kje se ta pojavlja.

Podajam značilne izvlečke iz teh podatkov:

— Sedaj imamo v železarni 52 ljudi z visoko strokovno in 15 ljudi z višjo izobrazbo.

— Polovico delovnih mest z visoko izobrazbo zasedajo ljudje z nižjo izobrazbo, med njimi so še nekvalificirani ljudje.

— Delovna mesta z višjo izobrazbo so le 14,5 odst. zasedena z zahtevano kvalifikacijo.

— Kvalificirani delavci prejemajo enake dohodke kot priučeni, in to v vseh obratih.

— Delež kvalificiranih je dejansko nižji, kot smo predvidevali, saj je v valjarni le 22 odst., v kovačnici 28 odst., v mehanični, kjer smo bili mnenja, da so kvalificirani v večini, pa 40 odst.

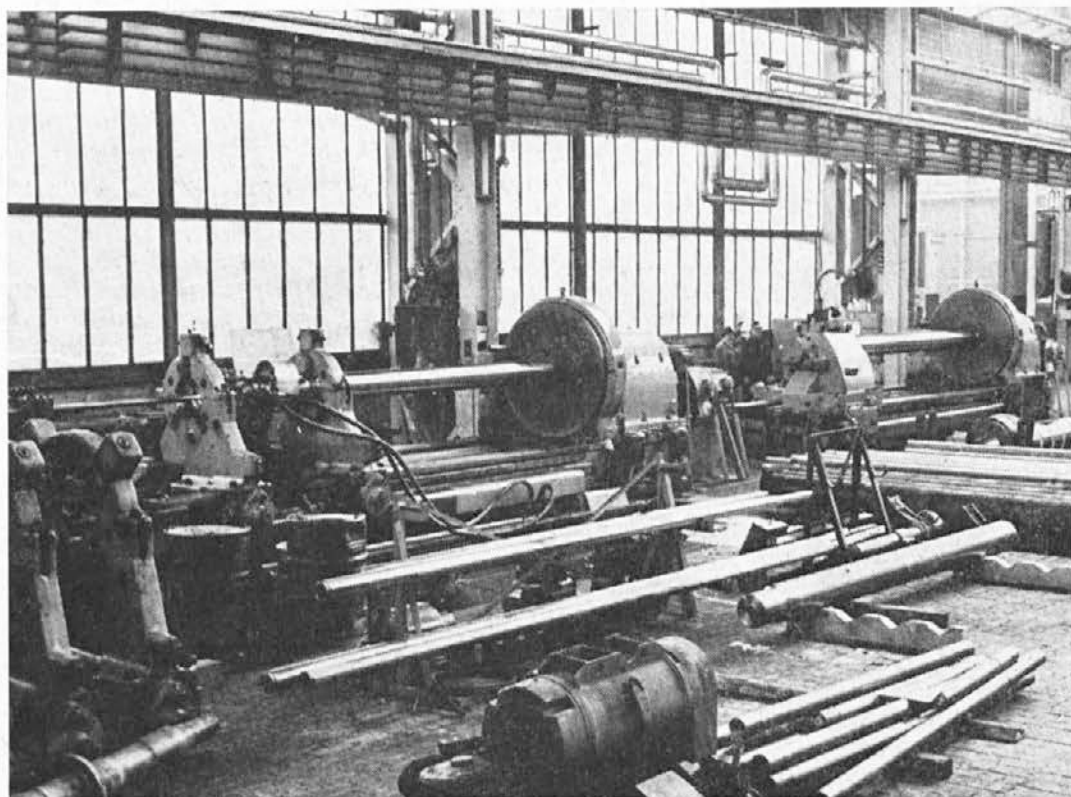
— Razlike med »vročimi« in »hladnimi« obrati v prejemkih skoraj ni.

— Med 230 delavci, ki imajo dohodke pod minimumom 800 din, so tudi kvalificirani delavci in delavci s srednjo izobrazbo.

Zaključki k temu bi bili:

— Premalo imamo delavcev z visoko in višjo izobrazbo za obstoječo organizacijo in delo, da ne govorimo o tem, kar bi na novo potrebovali.

— Delovna mesta za visoko in posebno višjo izobrazbo niso prav uvrščena, če računamo, da ima pri višji le 14,5 odst. pravo izobrazbo. Uvrstitev je bila izvedena marsikje po plačah, ne pa po dejanski potrebi.

Vrtamo in stružimo

Pred kratkim ste bili deležni priznanja, ki Vam ga je izkazala naša družba ob zaključku šolskega leta za Vaš učni uspeh in izvenšolsko dejavnost. V imenu našega podjetja Vam k doseženemu uspehu in priznanju iskreno čestitam z željo, da bi s študijem in družbeno koristnim delom uspešno nadaljevali in ostali v vrstah nosilcev napredka. V polni meri se zavedamo, da je v mladini naša bodočnost, zato se želimo povezati z vsemi, ki jim je pri srcu napredek in razvoj naše družbene skupnosti. Naše podjetje je mlado, tudi kolektiv je mlad, vendar nam uspeva, da iz dneva v dan rastemo, postajamo močnejši in se razvijamo v pomembno industrijsko podjetje. Najmočnejša gonilna sila tega razvoja so vsekakor kadri. Tudi najmodernejša tehnika nam ne bo koristila, če ne bo ljudi, ki jo bodo znali uporabljati in v polni meri izkoristiti. Zato dajemo velik poudarek vzgoji kadrov in ne štedimo sredstev za njihov razvoj. Vaš uspeh je tudi naš uspeh in veseli bomo, če se boste pri nadaljnjem študiju usmerili v stroko in poklic, kjer bi Vam lahko tudi mi pomagali do cilja. Vrata so vsem široko odprta in radi Vas bomo sprejeli, če bomo našli skupne interese.

Lepo pozdravljeni in veliko uspeha pri nadaljnjem študiju.

Generalni direktor

Tako pohvalo so poslali prav dobrim in odličnim učencem naše gimnazije ob koncu šolskega leta iz podjetja v drugem kraju Slovenije — najbrž ne zato, ker jim je naš kot pri sreju

— Kvalificiranih delavcev najbrž ne izkoriščamo v redu, ker so nosilci direktne proizvodnje pravzaprav priučeni delavci. Videti je, da položaj kvalificiranih delavcev v proizvodnih obratih ni jasn.

— Delovno mesto, kvalifikacija in dohodki niso vedno usklajeni, drugače se ne bi moglo zgoditi, da imamo kvalificirane ljudi s plačo pod minimumom.

— Težave z »vročimi« obrati bodo vedno večje, ker se ljudje zaradi premajhnih razlik v plači tega dela vedno bolj branijo. Kvalifikacijski sestav se bo pa še poslabšal, ker razgledani ljudje v tem delu ne bodo našli zadoščenja in ne zadostnega denarnega nadomestila.

Izobrazbena raven je torej v naši železarni vse prej kot vzpodbudna. Zakaj pravzaprav hočemo višjo izobrazbo? Včasih je to pomenilo boljše plačo pri istem delu, včasih so bile posredi tudi osebne ambicije ali moda, danes je pa to nuja. Višja izobrazba (višja kvalifikacija) naj prinese več znanja, ki je v moderni industriji pogoj za delo, na drugi strani pa neposredno večja produktivnost. Boljše delo ima za posledico tudi večje osebne dohodke in s tem večjo eksistenčno varnost. Večje znanje in boljši dohodki neposredno vplivajo tudi na okolje, na stanovanjsko kulturo, urejenost naselij, obnašanje ljudi, izkoriščanje prostega časa, torej vse, kar označujemo kot življenjsko raven človeka in po čemer ljudi ločimo od robotov. V tem je napredek družbe.

Kvalifikacija (beri: znanje) je izkoriščena le, če je postavljena na pravo mesto. Prav tako brez dodatnega preverjenega znanja izobrazbe z leti ni mogoče kupiti. Naš pravilnik to sicer še vedno dopušča, kar je pa drugod povsem nenormalno in navzkriž s prakso.

V svetu se je pojem kvalificiranega delavca spremenil. Klasičen tip kvalifikacije z osnovnim poklicem pride najbrž v po-

štev samo za določena delovna mesta, kjer je zahtevano raznoliko strokovno znanje ali pa poglobljeno znanje, ki pa za razumevanje zahteva več stranskih predmetov. Danes zaradi izredne **RAZVEJANOSTI INDUSTRIJE, BOLJŠE ORGANIZACIJE DELA** in **VIŠJEGA SPLOŠNEGA IZOBRAZBENEGA NIVOJA** vse bolj izstopa kvalificiran delavec, ki nima več osnovnega poklica. Kvalifikacijo za več ali manj določeno delo si je pridobil v skrajšanem času ali pa direktno na delovnem mestu in z dodatnimi tečaji. Tri četrtine naših delavcev spadajo v to skupino, na njih visi neposredna proizvodnja in za svoje delo prejema tudi enake dohodke kot delavci s formalno kvalifikacijo. Ta tendenca v svetu obstaja in se razvija tudi pri nas. Nesreča pa je v tem, da naša organizacija ne dohiteva tehnologije, zato morajo ti ljudje večkrat opravljati dela prek svojega znanja, posebno še, ker so to večinoma ljudje brez zaključene osnovne šole ali pa jim je pri rednem poklicnem šolanju spodletelo. Zato je splošna izobrazbena raven nizka in tako šolanje na delovnem mestu večkrat zelo drago plačujemo, veliko dražje kot bi plačali dobro splošno izobraževalno šolo. Pri nas je trenutno položaj tak, da se z uvajanjem teh priučeni delavcev izobraževalna raven niža, kar se izraža predvsem v slabšem prilagajanju novim delovnim mestom. Za dojetje določene strokovne snovi iz sodobne tehnologije je brez dvoma potrebna tudi določena splošna izobrazba, na kar smo mi pri našem dopolnilnem izobraževanju v veliki meri pozabili.

STROKOVNJAKI O SVOJEM DELU

Nekaj besed o tem, kaj menijo naši fakultetno izobraženi ljudje o svojem delu, vodjih, delovnem okolju, svojih dohodkih. Republiški sekretariat za delo je v le-

tošnjem letu izvedel anketo med 2.419 fakultetno izobraženimi ljudmi izključno iz različnih panog naše industrije. Rezultati te ankete, ki je bila anonimna in so v njej sodelovali tudi delavci naše železarne, so bili objavljeni v časopisu Teorija in praksa (2). Zaključki so objavljeni po panogah in skupno.

Efektivno izkoriščanje časa ljudi s fakultetno izobrazbo je 65 odst., delo primerno izobrazbi pa zavzema le 30 odst. časa. Vzroki za tako majhen izkoristek pri že itak tako malem številu strokovnjakov v slovenskem merilu so v strnjeni obliki naslednji:

- delo ni ustrezno vodeno oziroma koordinirano,
- vpliv strokovnjakov je premajhen, glavno besedo imajo nestrokovnjaki,
- sposobnosti vodstva so premajhne,
- nesposobno nagrajevanje,
- ali z drugimi besedami **NESPOSOBNO VODSTVO in NEUSTREZNO NAGRAJEVANJE.**

Od dobrega vodje zahtevamo:

- pravilno razmejitev dela,
- postavljanje nalog oziroma ciljev,
- usklajevanje akcij za doseg ciljev,
- skrb za neprestano strokovno izpopolnjevanje,
- neposredni kontakt z ljudmi s spodbudo, svetovanjem, nagrajevanjem,
- skrb za pravočasno dopolnjevanje s kadri, da ne nastajajo praznine.

Na podlagi teh načel so se v anketi odločili, da so najboljši vodje z visoko izobrazbo ali z višjo izobrazbo in predhodno srednjo šolo. Vse ostalo je odklon, ali izjema, ki le dopolnjuje pravila. Tako spoznanje je za kadrovske politike zelo značilno. Obstaja torej **POVEZAVA MED IZOBRAZBO in SPOSOBNOSTJO ZA VODENJE**, kar samo še potrjuje načelo, da izobrazbe z leti ni mogoče kupiti.

Najbolj izobražene vodje imajo inženirji tj. tehniške direktorje, najmanj izobražene pa pravniki, sociologi, psihologi, ekonomisti. Iz tega sledi, da so v slovenskih podjetjih predvsem vodje kadrovske službe, pa tudi komercialnih služb slabo izobraženi.

Dober vodja mora poznati tudi mejna področja in mora obvladati metode vodenja. Redna šola tega ne da, potrebno je dodatno usposabljanje. V naših podjetjih je to prepuščeno iniciativi posameznikov in se 46 odst. strokovnjakov sploh ne izpopolnjuje več, 20 odst. pa le malo.

Če še enkrat strnemo nekatere misli o vodjih:

— Za pravilno angažiranje strokovnjakov so potrebni dobri vodje.

— Dober vodja mora imeti ustrezno izobrazbo, med strokovnjaki z ustrezno izobrazbo je pa le 20 odst. dobrih vodij.

— Zato je potrebno načrtno in trajno izbiranje kadrov tudi v letih krize, ker sama izobrazba ni edini pogoj za dobrega vodjo. Po potrebi naj se izvaja tudi družbeni pritisk za pravilno izbiro.

— Zaradi splošnega pomanjkanja strokovnjakov si ne moremo privoščiti njihovega zaposlovanja na manj zahtevnih delovnih mestih.

— Kadrovanje je treba začeti od zgoraj navzdol in vsa mesta izpopolnjevati z dobrimi strokovnjaki.

Po anketi so majhni osebni dohodki le eden izmed pogojev za slabo učinkovitost strokovnjakov. Ni pa odvisnosti osebnih dohodkov od sposobnosti in učinkovitosti — glasnejši navadno več potegne. Prav tako ni sankcij (znižanje prejemkov, premeštitev, kritika) za manj sposobne oziroma prizadevne. **SKRATKA, NI KAZNI IN NE NAGRAD.** Premajhna materialna spodbuda je tudi vzrok nezainteresiranosti za izumiteljstvo, patente, racionalizacijo. Ker pravilnikov za nagrajevanje ne delajo strokovnjaki, so v večini nesposobni in si jih krojijo po sebi.

Zanimiv je tudi položaj strokovnjakov po panogah. Najslabša vodstva, najmanj iniciative, najmanj vpliva, najmanj družbene podpore in najmanj spodbudno nagrajevanje je prav v tradicionalnih slovenskih industrijah: tekstilni, metalurgiji in rudarstvu. Videti je, da tu mojstrska miselnost še najbolj prevladuje. V mnogo boljšem položaju so mlajše industrijske veje, kjer imajo predvsem več mlajših kadrov.

Anketa je po obsegu dovolj verno zrcalo o izkoriščenosti naših strokovnjakov in menim, da so nadaljnja pojasnila odveč.

Naša železarna ne izstopa iz slovenskega poprečja in moremo v zgornjih rezultatih videti tudi sebe. Problem pa pri nas ni samo pravilno izkoriščanje strokovnjakov, ki jih že imamo, moramo jih najprej pridobiti za delo pri nas. Tega doslej nismo uspešno opravili, smatrali smo celo, da bo to prišlo samo po sebi.

DOPOLNILNO IZOBRAŽEVANJE

Znanje zastari že najpozneje v petih letih, torej je v interesu podjetja, da si ga npr. inženir obnavlja, če ne ostane pri rutinskem delu, torej na strokovni ravni mojstra. Na tem področju delamo nepopravljivo škodo. Dodatnega izobraževanja v naši železarni razen obiskov v tujih podjetjih nimamo predvidenega. Ne samo da nismo zahtevali npr. od obratovodij, ki imajo pomanjkljivo izobrazbo, da jo z izrednim študijem pridobijo, celo ovirali smo jih pri tem oziroma jim nismo dali olajševalnih pogojev, da bi poleg rednega dela to lahko izvršili. Še manj smo pa za druge strokovnjake organizirali obvezno izpopolnjevanje po določenem načrtu v povezavi z drugimi zavodi ali šolami.

Pred dnevi je tekla diskusija o vzrokih, zakaj se iz železarne nihče ni prijavil za magisterij oziroma za doktorat. Ambicije so na tem področju vedno obstajale. V preteklosti, ko so bili pogoji ugodnejši, je bilo to enostavnejše, vendar spodbude od podjetja ni bilo, postavljene so bile celo določene ovire. Najbrž pa sloves železarne ne bi trpel, če bi v svoji sredini imeli tudi doktorja znanosti. Sedanji predpisi za dosego doktorata prek 3. stopnje študija so za večino ljudi iz obratov nedosegljivi. Tudi programi ne dajejo garancije podjetju, da se bo karkoli izboljšalo, niti posamezniku, da bo za svoje delo ali v materialnem pogledu, razen akademskega naziva, kaj pridobil. Zato bo ob sedanjih pogojih odločitev, ali se pri pomanjkanju strokovnjakov izplača tolerirati odsotnost posameznikov za najmanj polni dve leti, zelo težka. Najbrž bo treba najti druge načine za znanstveno poglobljanje strokovnega zna-

nja, čeprav je akademski naziv večkrat tudi vabljen in spodbuden.

Nikdar nismo spodbujali ljudi za učenje tujih jezikov, čeprav imamo neprestane stike s tujino in bi morali zasledovati svetovno strokovno literaturo. Večina starejših si nekako pomaga z nemščino, ki pa še daleč ne zadostuje več niti za naše poslovanje niti za razumevanje literature. Tako se zgodi, da se predvsem mlajši ljudje le težko sporazumevajo. Za intenzivne tečaje je bilo vedno škoda denarja in časa, namesto da bi bila to obveznost. Prav tako nima ničesar razen dodatnih obremenitev tisti, ki zna kak tuj jezik.

Zopet naletimo na iste stvari; nekdo v podjetju mora za to biti zadolžen. V zadnjem letu sicer skušamo to urediti, nismo pa imeli doslej še srečne roke, predvsem smo pa prepočasni. Pravega uspeha ne bo, dokler to delo ne bo potekalo sistematično prek urejene in strokovne kadrovske službe.

Dotok novih ljudi ne sme usahnuti.

Mladi ljudje se neradi odločajo za metalurški poklic, še manj radi pa se zaposlujejo v železarnah, ker vidijo v tem premajhno zagotovilo za prihodnost in ker kot tradicionalen poklic preveč visi na starem načinu življenja in dela. Delo je umazano, odgovornost pri lastnem delu in pri skrbi za druge velika in nazadnje slabo plačana, v javnosti pa nima kaj prida veljave. Ni pa najbolje tudi pri drugih poklicih, ki pridejo v železarni v poštev.

NEKATERI PREDLOGI ZA IZBOLJŠANJE STANJA

1. Ustanoviti je treba takoj učinkovit, s strokovnjaki zaseden kadrovski oddelk, ki bo sposoben voditi načrtno kadrovsko politiko podjetja.

2. Na vseh ravneh moramo znova pregledati potrebe po izobrazbi za posamezna delovna mesta. Premalo izobrazbe zavira delo, preveč izobrazbe je zelo drago razmetavanje denarja. Nima pa smisla višati izobrazbo zaradi subjektivne želje po večjih dohodkih.

3. Predvsem moramo vzbuditi zanimanje za stroko. To je možno z družbenim priznanjem, da je stroka za naše gospodarstvo potrebna. Do nedavna namreč to ni

bilo popolnoma jasno, na srečo so se pa v zadnjem času vremena zjasnila in v javnost ne prihajajo samo poročila o izgubah v železarnah, temveč tudi kak sramežljiv, vendar spodbuden glas o uspehu. Povzpeti pa se mora še za kako stopnico naprej.

4. Ljudi, ki hočejo prevzeti kakšno delo v železarni ali se posvetiti kateremu od naših poklicev, je treba z delom in okoljem seznaniti. Predvsem je važno to, da ljudje zvedo, da tudi pri nas uvajamo mehanizacijo, da izboljšujemo delovne pogoje z ureditvijo neposrednega in širšega delovnega okolja. Pri investiranju ta del investicij dejansko ne sme ostati samo nepotreben privesek.

5. Za pridobivanje mladih ljudi je potreben določen pristop in vodenje od štipendiranja naprej do izoblikovanja človeka na delovnem mestu.

6. Strokovnjaki si morajo načrtno izpopolnjevati znanje na področjih, ki so za železarno potrebna.

7. Pri izobraževanju kvalificiranih delavcev je treba stremeti za tem, da se predvsem pri priučeni, ki jih je vsaj v metalurških obratih vedno več, ne zanevari tudi splošna izobrazba. Osiromašena izobrazbena raven otežkoča ali celo onemogoča uvajanje nove tehnologije in uporabo sodobne opreme.

8. Pravilniki za nagrajevanje morajo biti spodbudni. Izdelati jih morajo strokovnjaki, ki jih ne bodo krojili po svoji meri.

9. Sposobni naj bodo deležni več materialnega in javnega priznanja, nesposobni pa kritike in sankcij.

Mogoče se je posrečilo spodbuditi z gornjimi besedami širšo diskusijo o naši politiki za vse vrste kadrov in o kadrovski službi pri nas. Podano je ponekod osebno mišljenje, ki ga večkrat neradi izrekamo, še manj pa zapišemo. Vendar gre za ljudi in je zadnji čas, da spoznamo, da je to življenjsko važno vprašanje za naš obstoj.

LITERATURA

1. F. Korošec: Analiza osebnega dohodka železarne za 1. četrtletje 1970 (interni strokovni elaborat).

2. Pavel Kogoj: Izkoriščenost strokovnjakov — Teorija in praksa št. 10.

Iz naših delovnih skupnosti

25 LET »GRADISA«

Četrto stoletje je minilo, odkar se je vrsta majhnih in srednjih podjetij s številnimi gradbeniki na območju Slovenije združila v močno industrijsko gradbeno podjetje »GRADISA«. Ta pomembni jubilej praznujemo v tem letu pri vseh enotah in obratih podjetja.

Dežela je bila po vojni porušena, zato je za obnovo bila potrebna velika koncentracija gradbenih kapacitet. Začetki so bili povsod zelo težki. Visoka morala in izredna delovna storilnost sta botrovali izrednim delovnim podvigom. Na vseh koncih republike so gradisovci obnavljali deželo v izredno težkih pogojih. Delali so brez strojev, s slabo opremo, skoraj z golimi

rokami. Kljub vsemu pa je njihovo moč in udarnost bilo močno čutiti v petletkah. To je bila doba gradenj hidroelektrarn in težke industrije.

Zgradili smo vrsto ključnih objektov slovenske industrije: tovarno glinice in aluminija v Kidričevem, tovarno avtomobilov v Mariboru, Litostroj v Ljubljani, objekte železarne na Ravnah in Jesenicah, koksarno v Zenici, hidroelektrarne Mariborski otok, Vuzenica, Moste, Medvode, Savica ter cesto Ljubljana—Vrhnika. Po dograditvi glavnih objektov kapitalne izgradnje je podjetje gradilo še vrsto novih objektov za srednjo in lahko industrijo, kmetijsko in predelovalno industrijo, mnogo stanovanj in drugih objektov družbenega standarda.

Moderne Ravne — Gradisovo delo

Foto: Broman

Vzporedno z razvojem podjetja se je izpopolnjevala tudi njegova notranja organizacija. Podjetje je organizirano tako, da ima centralo v Ljubljani, po Sloveniji pa sedem stalnih gradbeno operativnih enot z velikim številom gradbišč, strojno-prometni obrat s sodobnim strojnim parkom, dva kovinska obrata, lesni obrat, obrat gradbenih polizdelkov ter lasten projektni biro. Podjetje pa je razširilo svojo dejavnost tudi v inozemstvo. Gradisovci delajo v Zahodni Nemčiji, Avstriji, Franciji in Libiji.

S priključitvijo Tehnogradenj k podjetju se je število zaposlenih dvignilo prek 6000. Ima močan štab prek 200 inženirjev in tehnikov, 170 gradbenih delovodij ter prek 2000 kvalificiranih delavcev. Podjetje pa prek centra za izobraževanje nenehno skrbi za nov kader in za izobraževanje izloča velike vsote. Kot celota se Gradis uspešno bori na tržišču in uspeva dobiti dovolj dela za ves kolektiv. Nenehno se modernizira, zavedajoč se, da se le dobro in moderno opremljeno podjetje lahko bori v vedno ostrejši konkurenci. Po 25. letih uspešnega dela in poslovanja je podjetje močno in zdravo, kar daje garancijo za uspešno bodočnost.

Naše gradbeno vodstvo se je na Ravnah, takrat še v Guštanju, rodilo spomladi leta 1947, ko je tu formiralo svojo delovno enoto. Od takrat naprej so pridne roke naših delavcev začele spreminjati podobo tega kraja. Prva lopata je bila zasajena na planoti Čičarije, ki se je kasneje preimenovala v Čečovje. Tu je enota gradila novo stanovanjsko naselje, v okolici stare železarnice proti Prevaljam pa industrijske objekte. Zahteve investitorja, to je železarne, pa so bile vsak dan večje, zato se je število naših delavcev od 160 kmalu podvojilo, kasneje pa še potrojilo. Za njihovo nastanitev si je tedanje gradbišče pod Čečovjem zgradilo leta 1948 ob Suhi vrsto lesenih barak z menzo. Barake so bile postavljene le kot provizorij, ker se je računalo, da gradbišče v tem kraju nima prave

perspektive. Dober plasman znamenitega ravskega jekla pa je podrl vse domneve. Železarna je z najetimi krediti in s svojimi sredstvi stopnjevala industrijsko in stanovanjsko gradnjo. Petletni načrti, ki so določali naglo rast težke industrije, so tudi za ravske železarno predvideli razširitev njenih kapacitet. Zato je poslovna enota z naglim tempom gradila železarniške objekte in nadaljevala s stanovanjsko gradnjo. Rastle so nove hale kovačnice, livarne, čistilnice, mehanične, valjarne in pomožni objekti, na Čečovju pa vrsta stolpnic, blokov in vrstnih hiš. Kraj se je razvijal v močno industrijsko središče in vzporedno je bilo treba poskrbeti za drugo dejavnost. Zgradili smo trgovski dom, veliko kavarno z restavracijo, samski dom za učence v gospodarstvu in drugo. Ob naglem vzponu gradbene dejavnosti beleži enota tudi dve začasni krizi, ko investitor ni imel pravočasno na razpolago denarnih sredstev. To je bilo leta 1956, ko smo skupino delavcev odstopili rudniku v Mežici za nekaj mesecev, in kasneje leta 1961, ko smo odvečno delovno silo razporedili k drugim enotam podjetja, nekaj pa celo odpostavili.

Dolga leta smo bili na Ravnah edino gradbeno podjetje, ki je zgradilo vse, kar je bilo novega videti v tem kraju. Po letu 1960 je enota zaradi preobremenjenosti prepustila gradnjo zdravstvenega in gasilskega doma ter poslovnih prostorov komunalnega zavoda za socialno zavarovanje GP iz Dravograda. Nekaj let nazaj se to podjetje pojavlja kot konkurent na Ravnah, pri investitorju rudnika v Mežici pa še STAVBENIK s Prevalj. S kvaliteto del in solidnimi cenami smo obdržali svoj prestiž v dolini. Skoraj ves čas obstoja je enota izmenoma delala tudi za investitorja rudnik v Mežici. Po letu 1960 smo se vsidrali v Žerjavu in s svojo skupino zgradili važne industrijske objekte, kot so: nova topilnica in rafinerija svinca in cinka ter razširili flotacijo. Na Ravnah kot ožjem gradbenem okolišu je začelo primanjkovati za-

zidalnih prostorov, zato smo se po zavidavi stolpičev v Gramoznici in stolpnic na robu Čečovja premaknili v Dobjo vas. Tu smo zgradili lepo število vrstnih hišic. Naprej lahko še povemo, da so po dolini naše delo še osnovna šola in hala papirnice na Prevaljah, osnovna šola v Črni. Za starim gradom na Ravnah smo uredili lep športni park Fužinarja, zgradili nov stadion z športnim objektom, v katerem je 25-metrski zimski plavalni bazen, telovadnica in prostori za trening. Tudi poslopje znamenite ravske gimnazije je naše delo. Na pobočju nad športnim parkom smo uredili smučišče z vlečnico.

Zunaj doline smo sodelovali tudi pri razširitvi rafinerije nafte v Bosanskem Brodu in pri obnavljanju porušenega Skopja. Kapitalna izgradnja v Železarni Ravne je v glavnem končana, pri rudniku v Mežici pa smo zaradi pomanjkanja sredstev prenehali delati. Zaradi tega si je poslovna enota morala iskati kruh drugod. Tako sedaj že drugo leto delamo pri gradnji objektov titanovega oksida pri Cinkarni v Celju. V neposredni bližini pa gradimo še veliko tovarno skladišče za železnico.

Ko je postalo jasno, da ima poslovna enota pogoje za obstoj v dolini, si je zgradila novo bazo v Dobji vasi, kajti staro delavsko naselje je lezlo že v zemljo. Trije sodobni samski domovi, kurilnica s kopalnicami, upravna zgradba, delavnice ter skladišča so že na prvi pogled spričevalo dobrega gospodarja. Zaposlenim, ki so ločeni od družin, je omogočeno prijetno bivanje v domovih, ki so naj sodobnejši, kar jih premore podjetje. V bivšem delavskem naselju je ostala le še ana baraka, ki pa bo tudi v kratkem odstranjena. V zadnjih nekaj letih je enota kupila 18 družinskih stanovanj, vendar obilice problemov s tem še ni bilo mogoče rešiti.

Ko človek stopi na Ravne, se lahko čudi, kako se je kraj iz zastarelega trga razvil v mestece. Kamor se ozremo po novih zgradbah, so z le nekaj izjemami delo pridnih rok delavcev, zaposlenih pri naši enoti. Kot graditelji smo lahko ponosni na svoje delo, kajti v 23. letih svojega obstoja na Ravnah smo zgradili prek 1.000 stanovanj, vrsto objektov za gospodarstvo in kulturo ter vse železarske obrate. Dostikrat smo prekosili same sebe in s tem pokazali, da smo elitna poslovna enota svojega podjetja, ki lahko ugodi tudi najzahtevnejšemu investitorju.

Ludvik Lihteneger

ZA DOBRO VOLJO

Pobožnost

- No, sine, kako je bilo na izpitu?
- Dobro, oče! Učitelj je bil zelo prijazen in pobožen.
- Kako — pobožen?
- Pri vsakem mojem odgovoru je sklenil roke in rekel: »Moj bog, moj bog!«

Sreča pa taka

- Obtoženi, ali niste vedeli, da je igra na srečo prepovedana?
- Gospod sodnik, osem jurjev sem izgubil. Ali je to igra na srečo?

Tehnika upravljanja pri uporabi računalnikov

Upravljanje

Kaj sploh pomeni upravljanje ali management, kot mu pravijo Angleži? Poveemo lahko funkcijo upravljanja. Funkcija upravljanja je, da uporabi denarna sredstva za to, da doseže določene cilje.

Na primer, naš namen je, da si sezidamo hišo z določenim denarjem. Sami moramo vse urediti in organizirati, kako bodo dela potekala, da bomo naš cilj dosegli. Torej, cilj je znan in tudi denar je dan. Vse ostalo vmes pa je naša skrb, zavisi od našega upravljanja. Vedno so cilji ozko povezani s sredstvi, ki jih uporabimo za doseg te ciljev. Če imamo premalo denarja, hiše ne moremo narediti. Prav tako pa je ne moremo narediti, če denarja ne znamo prav uporabiti. Takoj vidimo, kako važno je pravilno upravljanje.

Prav tako je važno, da si postavimo točno določene cilje, ker drugače spet ne bi mogli dobro uporabiti sredstev. To pomeni v našem primeru, da moramo imeti točno določen načrt hiše, ki jo hočemo narediti.

Še tretje, kar je važno pri upravljanju, je, da imamo proste roke, to je, da imamo zagotovljeno nemotenost našega dela. Le tako bomo lahko delali načrtno, kot smo vnaprej predvideli. V podjetju morajo imeti ljudje, ki upravljajo, pooblastila za svoje delo. Če teh pooblastil ni ali pa so premajhna, je njihovo delo pri upravljanju otežkočeno ali sploh onemogočeno.

Vsega skupaj torej lahko naštejemo tri osnovne pogoje, ki morajo biti izpolnjeni, da človek lahko uspešno upravlja.

1. Cilji — Kaj mora narediti?
2. Denarna sredstva — S čim bo to naredil?
3. Pooblaščenje, da to naredi.

Upravljanje in organizacija obdelave podatkov

Število računalnikov tako v svetu kot tudi pri nas stalno narašča. Z isto hitro-

stjo pa ne narašča hkrati tudi število ljudi, ki lahko delajo s temi novimi stroji. Vzrok temu je, da morajo biti ljudje, ki delajo pri obdelavi podatkov na računalniku, v čisto posebnih smereh visoko izobraženi. Računalnik lahko uspešno uporabimo le, če imamo dovolj takih ljudi na razpolago. Človek bi mislil, da za visoko razvite stroje, kot so računalniki, ne potrebujemo tudi visoko izobraženih ljudi, vendar je to tu ravno obratno.

Vsako podjetje, ki hoče imeti svoj računalnik, mora imeti poseben »oddelek za obdelavo podatkov«. To je, imeti mora skupino ljudi, katerih edina naloga je, da namestijo in potem tudi vzdržujejo delovanje računalnika.

Oddelek za obdelavo podatkov, ki ga imenujemo tudi računski center, mora opravljati naslednje posle:

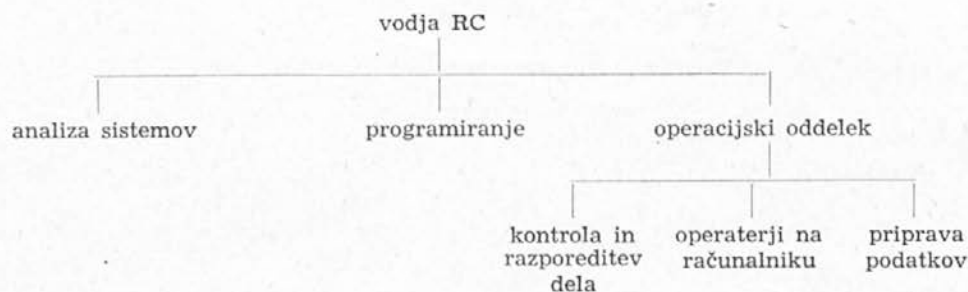
- analizo sistemov,
- programiranje,
- operaterstvo na računalniku.

Vse tri posle med seboj povezuje in vodi »upravljaec obdelave podatkov« ali vodja računskega centra. Njegova naloga je tudi, da skupaj z vodstvom podjetja določa naloge oddelka za obdelavo podatkov.

Analiza sistema je delo, ki prevede določen problem, ki ga hočemo rešiti s pomočjo računalnika, v obliko, iz katere lahko programerji začnejo pisati programe, ne da bi o samem problemu kaj dosti vedeli. Analiza sistema opravi sistemski analitik. Njegova naloga je v kratkem rečeno točna opredelitev množice podatkov in določitev načina njihove obdelave. Programer po napisanih navodilih sistemskega analitika napiše programe. Operacijski oddelek potem skrbi za dejansko obdelavo teh programov s podatki na računalniku, seveda spet po navodilih programerja.

Oglejmo si torej shemo računskega centra (RC) na sliki.

HEMA RAČUNSKEGA CENTRA

Vsi oddelki v RC so bistveni in si pravičnega izkoriščanja računalnika ne moremo zamisliti brez katerega od oddelkov v shemi. Vseeno pa se moramo zavedati, da mora največje in najtežje delo opraviti oddelek za analizo sistemov. Sistemski analitiki, ki delajo v tem oddelku, morajo poznati praktične probleme in njihove rešitve, poleg tega pa še način delovanja računalnika in programiranje,

ker dajejo oni delo programerjem. Izkoriščenost računalnika je odvisna od tega, koliko sistemov smo pripravili za obdelavo. Seveda pa nas ne zanima samo časovna izkoriščenost računalnika, ker bi sicer lahko hitro sestavili sisteme, ki bi pri obdelavi porabili ves računski čas, temveč nas zanima predvsem smotrna uporaba računalnika, ki zopet zavisi od analize sistemov. Za obdelavo na računalniku mo-

rajo sistemski analitiki pripraviti res sisteme, ki rešujejo važne ekonomske ali tehnične probleme in ki jih brez računalnika ne bi mogli uspešno ali pravočasno rešiti.

Že pred nakupom računalnika moramo imeti sisteme za obdelavo pripravljene. Najbolje je, da smo te sisteme prej že uporabljali na drugem računalniku istega tipa, kot ga hočemo kupiti.

Za vsak sistem, ki ga je analiziral, mora sistemski analitik izdelati dokumentacijo, iz katere je točno razvidno, kakšno problematiko sistem obravnava in na kakšen način jo rešuje. Iz te dokumentacije mora programer črpati vse potrebno za sestavo programov. Naloga programerja je potem tudi, da dokumentira programe in tako svojo dokumentacijo vključi v celotno dokumentacijo sistema. Programerji morajo najbolje poznati zgradbo računalnika, za katerega programirajo. Njihovo znanje pride predvsem v poštev v primerih, ko je treba računski čas zmanjšati na minimum. Pri nas v večini primerov teh problemov še ni, ker obstoječi računalniki večinoma še niso v celoti izkoriščeni. Torej nam tudi izvrstni programerji ne služijo dosti, če nimamo dovolj sistemov, ki bi računalnik res zaposlili v pravi meri. Kaj pomeni zaposliti računalnik, razumemo, če poznamo njegove lastnosti. Prva lastnost računalnika je, da si lahko hkrati zapomni ogromno število podatkov, druga lastnost pa je, da lahko te podatke obdeluje zelo hitro. Največkrat uporabljamo le prvo lastnost v polni meri, ker so operacije, ki jih računalnik s podatki vrši, zelo skromne in maloštevilne v primerjavi s številom podatkov. Drugo lastnost računalnika — hitrost — bi uporabili v primeru, ko bi s podatki res naredili številne računske operacije. Primer take uporabe računalnika je linearno programiranje. Pri linearnem programiranju je število računskih operacij ogromno, zato nam tudi rezultati veliko povedo. Problem je le pri zbiranju podatkov, da ustrezajo dejanskemu stanju. To pa je tudi v splošnem eden glavnih problemov obdelave podatkov na računalniku.

Na sliki vidimo, da se operacijski oddelek razdeli na tri dele, od katerih je prvi pri nas malo poznan. Funkcije pododdelka za kontrolo in razdelitev dela so naslednje:

da tedensko in dnevno razdeli delo na računalniku,

da pripravi podatke v obliko, primerno za luknjanje,

da zbere podatke in programe za posamezne naloge (posle) in izda navodila operaterjem za njihovo obdelavo na računalniku,

da kontrolira izhod vseh programov, da zagotovi razdelitev rezultatov osebam, ki jih potrebujejo, in

da shrani vhodne podatke v določenem redu, to je, da ustvarja knjižnico podatkov. Operaterji na računalniku fizično upravljajo z računalnikom in vsemi perifernimi enotami in vodijo evidenco računskega časa, porabljenega za posamezne posle. Funkcija pododdelka za pripravo podatkov je luknjanje kartic za programe in podatke ter njihovo urejanje v določen vrstni red po navodilih kontrolnega pododdelka.

Izbor ljudi za RC

Omenili smo že v začetku prejšnjega poglavja, kako važen je človek pri uporabi računalnika. Videli smo tudi različne funkcije, ki jih morajo ljudje v RC upravljati. Zelo važno je, da za vsako funkcijo dobimo prave ljudi. Če hočemo kupiti računalnik, si moramo vse te ljudi že vnaprej zagotoviti, ker potem, ko bo računalnik prišel, bo prepozno zbirati ljudi. Najprej moramo vedeti, koliko ljudi bomo potrebovali. Seveda to zavisi od velikosti računalnika, to je od njegovega spomina in hitrosti računanja.

Za primer vzemimo računalnik s 16 K hitrega spomina in 4 enotami magnetnih trakov. To je bolj majhen računalnik, ker nima magnetnih diskov.

S podrobno analizo, za katero seveda potrebujemo še druge podatke o računalniku in delu na njem, ugotovimo, da potrebujemo naslednje ljudi: vodjo RC, 3 sistemske analitike, 5 programerjev, vodjo operacijskega oddelka, 5 kontrolorjev, 6 operaterjev za tri izmene, 12 deklet za luknjanje kartic in človeka za skladišče oziroma knjižnico magnetnih trakov. To je skupno 32 ljudi.

Kot smo že omenili, so najvažnejši sistemske analitiki, zato si moramo v času priprave na računalnik zagotoviti najprej njih. Navadno vzamemo za sistemske analitike ljudi, ki so bili prej programerji, tako bodo najbolj poznali računalnik. Za analizo sistemov pa se morajo posebej šolati. Za sistemskimi analitiki moramo imeti programerje. Njihova priprava je navadno dolga leto ali dve, zavisi od njihovega predznanja o računalniku, ki ga bomo dobili.

Iz našega primera vidimo, da je operacijski oddelek najbolj obsežen. To je predvsem zaradi sigurnosti. Če namreč ta oddelek odpove, je zaman vse delo programerjev in sistemskih analitikov.

V operacijskem oddelku je predvsem važno, da šolamo operaterje. Njihovo delo je zelo odgovorno. Operaterji se lahko še naknadno učijo programirati, tako bodo imeli večje veselje do dela in tudi možnost, da postanejo po potrebi programerji.

Tudi dekleta, ki luknjajo kartice, morajo imeti čisto določeno izobrazbo in pa seveda veliko vaje. Tudi njim omogočimo nadaljnje izobraževanje, da lahko kasneje postanejo operaterke.

Ljudi za kontrolni pododdelek dobimo navadno med boljšimi iz drugih pododdelkov, ker morajo poznati delo, ki ga bodo kontrolirali in usmerjali. Imeti morajo poseben smisel za logično iskanje napak ter tudi veliko praktičnih izkušenj. Nekateri med njimi morajo dobro poznati tudi programiranje, da lahko sodelujejo s programerji, ki prek njih prenašajo delo na operacijski oddelek.

Velik problem v računskem centru je odhajanje ljudi. Povedali smo že, kako lahko posamezne ljudi v centru nadomestimo z drugimi, ki smo jih prej za to iz-

obrazili. Seveda je vprašanje, če imamo za vse vedno nadomestitev. Npr. sistemskega analitika nadomestimo s programerjem, nimamo pa operaterja, ki bi lahko nadomestil programerja. Zato si pomagamo tudi tako, da imamo v programerskem oddelku in operaterskem pododdelku vedno nekaj pripravnikov za programerje in operaterje, ki po potrebi lahko nadomestijo prazna mesta. Seveda pa je ta način precej drag.

V splošnem je najbolje, da si vse ljudi za računski center skušamo najti v lastnem podjetju. Tu si zagotovimo tudi potrebne rezervne ljudi, ki sicer opravljajo drugo delo, pa so izobraženi tudi za delo v računskem centru, da po potrebi lahko preidejo k obdelavi podatkov.

Če smo se za računalnik že odločili, ne smemo preveč štediti s šolanjem ljudi. V svetu družbe z lastnimi računalniki porabijo približno 20 odst. sredstev, ki so potrebna za nabavo računalnika, za šolanje ljudi, ki bodo z računalnikom delali.

Boštjan Rode, dipl. ing.

IZ ŽELEZARSKEGA ZBORNİKA

J. Perman, E. Perman, S. Verhovnik

ONEČIŠČENJA ATMOSFERE V MEŽIŠKI DOLINI

Problem onečiščenja zraka v industrijskih področjih je podobno kot problem odpadnih voda prerastel v problem svetovnih dimenzij. Skoraj ni industrijske veje, zlasti v bazični industriji, ki ne bi bila prizadeta s to problematiko. Reševanje te problematike se deli danes v dve osnovni smeri: preprečevanje ali vsaj zmanjševanje škodljivih imisij in odstranjevanje njihovih posledic. Medtem ko v

razvitejših deželah že cela desetletja uspešno delajo na tem področju, so se pri nas začeli zanj zanimati v večji meri šele pred dobrima dvema letoma. Povod za bolj sistematičen pristop v večjem obsegu je bila naša zakonodaja z odredbo o prijavi objektov, ki lahko onesnažijo zrak, in določbo o odstranitvi vseh virov onečiščenja atmosfere do približno konca letošnjega leta. Železarna Ravne je skupno z Zavodom za zdravstveno varstvo v Mariboru uvedla sistematično reševanje tega problema na svojem neposrednem in posrednem območju, to je v Mežiški dolini, že leta 1967. Vzpostavili so široko mrežo za dnevno kontrolo virov imisij, zasledovanje količine žveplovih oksidov in prahu v odpadnih plinih in zraku, sestave prahu, meteoroloških pogojev itd. Izdelana je bila posebna spektrografska metoda za določevanje kemijske sestave prahu. Končni namen raziskav je bila tehnološka rešitev problema zmanjšanja imisij v Železarni Ravne.

Na podlagi rezultatov kontrolnih meritev v zadnjih dveh letih in njihove primerjave lahko napravimo nekaj zaključkov. Z zdravstvenega stališča je najnevarnejše onečiščenje zraka s svinčcem, ki prihaja iz zgornjega dela Mežiške doline. Druga nevarnost so saje z adsorbiranimi ostanki katrana, ki vsebuje kancerogene snovi. Količina saj preseže higienske tolerance le v zimskem času. Tretja, neprimerno manjša nevarnost je inertni prah, kamor štejemo kovinske okside, vključno okside železa in cinka. Četrta zdravstvena nevarnost je žveplov dioksid, katerega poprečna letna koncentracija presega dovoljeni higienski maksimum zlasti v zimskem času. S stališča vegetacije in nanjo vezanih panog so najnevarnejši žveplov dioksid ter cinkov in svinčev oksid. Drugih škodljivih imisij nismo ugotovili.

Vzrok za opisano stanje so viri imisij ter topografski in meteorološki pogoji.

Železarniški drevored

Svinec in cink izhajata iz pražilnih peči rudnika v Mežici, žveplov dioksid in prah pa poleg tega iz kurišč rudnika Mežica, Železarne Ravne in naselij. Izvor železovih oksidov je v pretežni meri Železarna Ravne. Problem žveplovega dioksida je v železarni možno rešiti z odpravo generatorjev, ki posredno ali neposredno imitirajo 93 odst. tega plina. Tudi pri petkratno večji porabi metalurškega mazuta bi bile vrednosti imitiranega žveplovega dioksida globoko pod higienskimi tolerancami. S tem pa ne bi bil rešen problem dokazanega dotoka žveplovega dioksida iz naselij in pražilnih peči v Žerjavu. Saje bi bilo možno močno znižati s pravilnim režimom kurjenja mazuta ali naknadnim sežigom v dimovodih. S tem bi se močno zmanjšala količina inertnega prahu in bi postale odpraševalne naprave pri pečeh sekundarnega pomena. Dveletne raziskave so pokazale, da je problem onečiščenja zraka na območju Železarne Ravne možno rešiti na relativno enostaven in cenen način in da ni potrebno predvideti dragih filtrnih naprav.

(Železarski zbornik, 1970-3)

Čim bolj natančno

Antonija Šegel

KOROZIJA JEKEL

Članek na kratko obravnava osnove teorije o koroziji kovin v elektrolitih, pojav pasivacije ter vpliv raznih zunanjih ter notranjih faktorjev. Opisane so glavne vrste korozij, njihov nastanek in značilnosti.

Iz prakse vemo, da imajo največjo korozijsko obstojnost homogena feritna in avstenitna jekla. Interkristalna korozija se pri obeh vrstah jekla pojavlja le v zvarjenih spojih in pri nepravilni toplotni obdelavi. V članku so opisane osnovne

metode za preprečevanje te vrste korozije, ki se danes v praksi tudi največ uporabljajo.

Obenem s pregledom korozijske obstojnosti različnih značilnih vrst nerjavčih jekel so opisane tudi značilnosti plinske

korozije in v obliki diagramov prikazani vplivi vsebnosti Si, Al in Cr na toplotno stabilnost jekel.

(Železarski zbornik, 1970-3)

Srednja mehanična delavnica

ZA DOBRO VOLJO

Prometna nesreča

Laznika je podrl avto, pa ni bilo kaj hudega. Kljub temu je nosil roko v povojih. Prijatelji so ga vprašali:

»Boš še dolgo hodil povit?«

Laznik se je nasmejal:

»Zdravnik pravi, da ne, advokat pa pravi, da ja!«

Značaj

Irec je stal pred sodnikom.

— Ali lahko imenujete koga, ki jamči za vaš značaj?

— Seveda — predsednik policije!

Predsednik policije je prišel in rekel, da moža sploh ne pozna.

— No, vidite, je vzkliknil Irec, že dvajset let stanujem v njegovem okrožju in me ne pozna. Kaj pa bi še radi?

On in ona

— Mislim sem, da se boste kmalu poročila, gospodična Korenova. Saj ste že dolgo zaročeni.

— Ja, ampak najbrž ne bo nič iz tega.

— Zakaj pa ne?

— Kadar je pijan, ga jaz ne maram, kadar je pa trezen pa on mene ne.

Umetnost je kompas

(Govor na otvoritvi razstave Slikarska kolonija Ravne 70)

Velika stvar je, da se je industrijski kraj odločil za simpozije — najprej kiparske, potem slikarske. Velika stvar je v tem, da pomeni to propagando nečesa, kar je potrebno in kar začenja svet razumevati. Prav gotovo je v naših časih ponekod tudi umetnost izgubila svoj smisel. Zame je ne-umetnost tisto, kar gre preveč navadno, primitivno pot v predmet (pop-art v svojih skrajnostih), tisto, kar ni samo plod dela, zamisli in tudi ne plod živcev (lastnih in tujih) ni umetnost. Sam udar, šok, tudi ne pomeni nič. Gre za tisto, kar organsko zraste v razpoložljivih določene družbe. V celem pa je umetnost izredno dragocen orientacijski instrument, če se sme človek tako izraziti. Herbert Read je rekel: »osnovno orodje za oblikovanje človeške zavesti.« To naj ne pomeni, da bi bilo treba ali celo mogoče zanemarjati znanost. Znanost je bolj ali manj v določeni disciplini in določenem smislu subjektiviran objektivizem, umetnost je zmeraj objektiviran subjektivizem z vsemi komplikacijami družbe ali globinske psihologije. Tako bi človek vsaj lahko rekel, če bi posebej rad imel paradokse. Lahko pa rečemo, da se znanost in umetnost srečata; kolikor je namreč tudi znanost resnica in ni samo tehnika, ne more biti brezdušna. Umetnost pa je orientacijska tvorba prav zato, ker zmeraj predstavlja predstave mnogih ljudi, in s tem tudi določen avtoportret umetnika kot družbenega bitja, tisto njegovo projekcijo, ki ga veže z vso zgodovino človeške zavesti pa tudi z materialno stvarnostjo, ki ga obkroža in ki se poduhovljeno v podobi spet vrača k njemu.

Nikoli ni bil svet tako majhen, nikoli ga niso tehnična sredstva tako prisilila pod nadvlado človeka — vsaj na videz. Kajti ob vseh tehničnih dosežkih vlada v svetu danes ravno zaradi razvoja tehničnih ved neverjetna brezčutnost, nekaj nečloveškega, kar je v očitnem nasprotju z neverjetno, naravnost fantastično, pravljico zmogljivostjo tehnike.

V tem svetu začena človeštvo po malem spoznavati, da sta omejenost in egoizem kar prehud luksus. Vemo natančno, da je brezčutnega ravnanja danes še zelo mnogo,

mного krivic, mnogo tlačjenja, mnogo brezčutnega egoizma, ki vidi samo sebe. Umetnost pa je danes potrebna ne samo kot nekakšna estetska, temveč etična vrednota, tudi v tem pogledu izredno dragocena, če ne bi bilo tiste druge lastnosti umetnosti, namreč sposobnosti, da prek nje zagledamo samega sebe in tudi družbo, v kateri živimo.

Umetnost ni luksus, je prav tako malo luksus kakor kompas, kakor radar, kakor sikstant na ladji. Pomaga izmeriti »daljo in nebesno stran«. Prav gotovo doseže umetnost to tako, da približa človeku njegovo lastno podobo in v nekem pogledu tudi vse ljudi vseh krajev in časov. Zato pa tudi vsote, ki jih kdo izda za dobro umetnost, niso naložbe za izgubo, nasprotno. Ljudje, ki imajo — v imenu človeštva —

več fantazije, večjo moč predstavljanja, so nedvomno bolj sposobni tudi drugače urediti svet. Spoznanje samega sebe in spoznanje sveta vodi prek umetnosti, zato se naložbe za umetnost tisočero vračajo.

Taka umetnost je lahko čisto preprosta narodna pesem ali pa čudovita simfonija, preprosta kmečka rezbarija ali Michelangelov kip, navadna kmečka zgradba ali pa veličastno svetišče. Nekje se vse to najde in pomaga graditi stavbo človeštva — prej in v posebnem pomenu umetnost, prej kakor znanost in filozofija — vse to je tudi starejše. Človek je bil že desetisočletja prej velik umetnik, preden je bil kakorkoli pomemben kot znanstvenik ali filozof.

In tukaj v prelepi Koroški, kjer so stara kuturna tla, v Koroški, ki je sama prešla toliko kulturnih dobrin in jih tudi toliko ustvarila, je treba še posebej pozdraviti iniciativo Železarne Ravne. Ni nič močnejšega kakor duh. In dobro delo opravijo tisti, ki se zberejo v njegovem znamenju.

Branko Rudolf

Delavski muzej — priča o delu prednikov

(Govor Marjana Vidmarja, direktorja Tehniškega muzeja Slovenije)

Leto 1970 se počasi izteka in ob tem tudi jubilejne slovesnosti ob 350-letnici železarstva v Mežiški dolini. Delavski muzej na Ravnah razumljivo tudi sodeluje pri tem: javnosti predstavlja svojo prenovljeno železarsko zbirko, poleg tega pa odpira novi objekt muzeja: ogrodje stare valjarne. Štejem si v čast, da morem ob tej priložnosti, v imenu Tehniškega muzeja Slovenije povedati nekaj besed.

Najbrž ni potrebno kronološko naštevati vseh pomembnih dogodkov, ki so kakorkoli vplivali v zadnjih dvajsetih letih na nastanek in razvoj muzeja. Gotovo se večina prisotnih dobro spominja trojice mož, ki jim v pretežni meri lahko pripisujemo zasluge za ustanovitev in nadaljnje delo muzeja. Bili so to prof. Franjo Baš, Avgust Kuhar in dr. Franc Sušnik, od katerih je danes žal samo slednji še med nami. Tako je brez mnogo govorjenja in pisarjenja, vendar ob vsestranski podpori železarne, predvsem pa njenega direktorja Gregorja Klančnika, kar nena doma pred nami zrasel muzej, ki se danes

uvršča med tehniške muzeje, zajema pa snov, ki daleč presega ozko specializacijo železarstva in rudarstva, saj vključuje v svoje zbirke tudi vrsto prikazov dejavnosti s področja kmetijstva in gozdarstva.

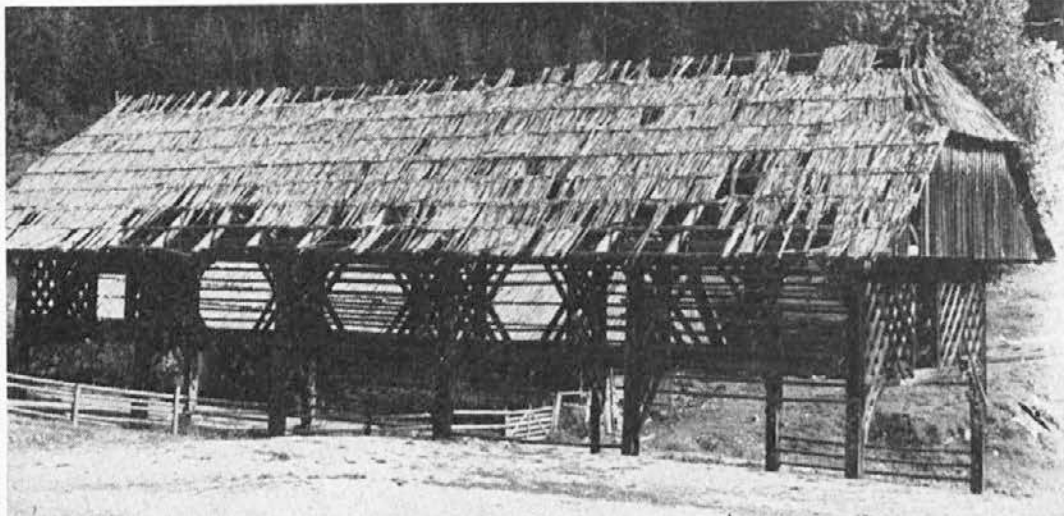
Ob naštevanju zaslužnih za ravenški muzej seveda ne morem mimo prof. Maksa Dolinška, ki je ves čas muzej vodil in skrbel zanj, kar je terjalo mnogo naporov, samoodpovedi in znanja. Kako je bilo delo pri muzeju živo in polno zagona, pove zgoščena kronika:

od 1950 do 1953 so trajale priprave, nato pa so si sledile otvoritve oddelkov in objektov druga za drugo:

1953 je bil postavljen repač,
1954 rudarski oddelek,
1955 gozdarski,
1956 je bila dopolnjena železarska zbirka,
1957 razstava kovaškega orodja,
1958 je bila odprta dimnica,
1959 mehanska peč,
1960 je bil postavljen žerjav,
1961 kašča,
1963 frnača,
1965 dopolnjena rudarska zbirka in danes ogrodje stare valjarne.

Zlepa se kateri muzej ne more postaviti s tako bogatim opisom svoje dejavnosti in tudi rezultatom te dejavnosti. In če vemo, da muzej ni razpolagal z delavci, ki bi bili za opravljeno delo upravičeno potrebni, potem je zasluga vodstva muzeja toliko večja.

Če mi je dovoljeno, da lahko k temu dodam nekaj osebnih razmišljanj, potem naj povem, da sem v ravenškem Delavskem muzeju videl nekaj več kot običajen muzej. Ni bilo to samo zaradi plemenitosti in znanja mož, ki so mu botrovali, bil je skorajda izraz značaja in potreb ljudi, ki tu žive in so živeli. Zdel se mi je logična posledica vzgoje, šolanja in miselnosti ljudi, ki so že več generacij od rojstva do

»Brez naslova«

Foto: R. Vončina

Pomembna pridobitev našega muzeja

smrti poslušali ropot kovaških kladiv in dihali zrak, poln dima in prahu talilnih peči.

Gotovo je, da ob vsej tej povsod pričujoči tehnizaciji, človečnost tukaj ni zamrla. Raje nasprotno. Razumevanje in potreba po kulturi je dosegla stopnjo, ki ji daleč naokoli ne najdemo primera. Vzorno šolstvo, knjižnica in muzej, v zadnjih letih močan interes za likovne stvaritve, ob tem pa še prisotnost vrste umetnikov — vse to ni več naključje. Nenehni razvoj tehnike in vse težji pogoji gospodarjenja narekujejo trd boj za obstanek. Vendar je ob tem na Ravnah prostor tudi za duhovne dobrine, za kulturo in umetnost. In prav Delavski muzej je eden izmed dejavnikov, ki dopolnjuje življenje ljudi, ki jim govori o njihovem delu, o delu njihovih prednikov in ki lahko daje odgovor in pomoč v trenutkih dvoma v lastno sposobnost in upravičenost vztrajanja. Naj ostane tako tudi v bodoče!

OPOMNJA

(kantata)

besedilo: Dr. Fran Sušnik
glasba: Rađovan Gobec

Stoletja kalijo naše rodove,
minulih mrtve oči bedijo,
večna opomnja zvestobe
domovini.

Slovesno spomini velijo bodočim:
NIKOMUR VEČ HLAJCI NIKOLI!

Rodovom poznim to je sporočilo
napisano s krvjo.

Stoletja kalijo naše rodove,
minulih mrtve oči bedijo,
večna opomnja zvestobe
domovini.

NIKOMUR HLAJCI VEČ NIKOLI

Zborna recitacija

Brezimene so davnine naše,
zarečene v samot molčanje.
Sklonjen ril je ded po bregih skopih,
sklonjen ril po jamah za strupenim kruhom,
sonca lakal po fužinah.

Iz rodu smo samorastnikov,
iz izgubljene samorastne setve po razgonih.

Beseda materina draga
luč bila je v dolgi noči potovanja,
zvestost čuječa
domače zemlje snom zorečim.

Iz rodu smo samorastnikov,
dih in stok stoterih, tisočerihi;
molitev, kletev, bojni klic.

Brezimene so davnine naše,
zarečene v samot molčanje.
Sklonjen ril je ded po bregih skopih,
sklonjen ril po jamah za strupenim kruhom,
sonca lakal po fužinah je koroških,
ki Črna z Mušenikom jim bila je zibel,
ki so na Prevaljah se vzpele v prvi vrh.

Pa so ugasnile peči
in železarji so raztepli se po svetu.
Le Ravne so živele dalje,
zorele v senci
za svoj veliki razcvet.

Potem bilo v dolini je hudo kot še nikoli.
Grdo in zlo bilo je med ljudmi;
na tilniku je visel jarem.

Pa kres krvav je zagorel
in ogenj v srcih plal je partizanskih
gor in gozdov.

Iz žrtev in krvi
rodila se nam je svoboda,
a padlih klic še nas roti
in v srcih naših plameni prisega:
NIKOMUR HLAJCI VEČ NIKOLI!

Nikomur hlapci več nikoli —
rodovom poznim to je sporočilo,
napisano s krvjo.

Ko čas je grozo vojnih let
si stresel z griv,
je nova storijsa opletla naše Ravne.

Iz sna stoletij, iz idej,
ki veliki jih samorastnik je sejal med nas,
zori resničnost naših dni:
iz dneva v dan
vse bolj sami
ubiramo si pot in cilje;
rasto dvorane nove železarne,
vrvi mravljišče novih strojev in ljudi.

Da srečne bi bile te naše Ravne,
da bi uspevale, cvetele —
za domovino, nas in za nov rod!

(Za osrednjo proslavo 350-letnice je tekst iz
besedil dr. Franca Sušnika priredil prof. Janez
Mrđavšič)

Koprivci so letos kuhali oglje

Foto: A. Sertel

V Črni vsako leto bolje

Enkrat na leto Črna zaživi — poleti ob turističnem tednu. Letos so ga pripravili že štirinajstič zaporedoma. Dobro obiskane prireditve potrjujejo, da so se poletni praznični dnevi v Črni zakoreninili. Na račun dobrega programa, seveda. Na kmečki dan, ko so kmetje iz Črne in njenih okoliških hribov prikazali v sprevedu na vozovih svoje sedanje in nekdanje delo, je bil v Črni direndaj štiritošočih gostov. Predice, ki tekmujejo v predenju volne, so letos že drugič zaporedoma pritegnile nad tisoč gledalcev. Prav tako ziljsko štehvanje, ki sta ga pred tremi leti presadila v Črno Aleš Mrđavšič in Piko Rudi-Pongračič. Skupina turističnih delavcev iz Črne si je šla letos ogledat »ta pravo« štehvanje v Ziljsko dolino. Nobenih velikih razlik niso opazili med tistim v Bistri in Zahomcu, ki je tam doma že od nekdanj, in črnjanskim, ki so ga spočeli kar po Maroltovih etnografskih zapiskih. Kar pa so opazili podrobnosti, jih bodo v prihodnje uporabili doma.

Program turističnih prireditev se tako iz leta v leto bolj brusi in ustaljuje. Ogrodne točke so najbrž že tako ali tako ustaljene, drugo pa bodo iznajdljivo dodajali, odvezemali in spreminjali. Korak naprej so storili že s tem, ker so iz nekdanjega, skoraj samo športno-turističnega programa uspeli izoblikovati spored, ki je bolj domač, koroški, bolj turističen.

K razgibanosti letošnjega turističnega programa je pripomogla tudi terenska organizacija Zveze borcev NOV Črna, ki je za petindvajseto obletnico svobode odkrila v Bistri spominsko obeležje na prvo okrožno konferenco OF za Koroško. Prav tam pa je lovski družina »Bistra« odprla dan poprej nov lovski dom. Deset let so ga gradili in opravili zanj čez pet tisoč prostovoljnih delovnih ur. Tako je na Ježevem ob cesti Črna — Logarska dolina zrasel mičen turistični lovski domek.

Tudi sicer so se ob organizaciji prireditev turistični delavci boljše potrudili. Z vstopnino, ki je druga leta niso pobirali, so krili del stroškov. Tudi gospodarske

20 let Koroškega fužinarja

Spomladi je Koroški fužinar za 20-letnico prejel dve priznanji: občinsko nagrado in srebrno priznanje OF. Odtlej je minilo pol leta in vse gre naprej svojo utečeno pot: zbiranje gradiva, vabila za sodelovanje, obzirno zavračanje manj kvalitetnih prispevkov, izhajanje števil, ki so bolj ali manj posrečen omnibus vsega tistega, po čemer je ta list — revija značilen že vseh svojih 20 let, ko se bolj ali manj uspešno prodaja po dolini.

Pod uredništvom Avgusta Kuharja je dobil podobo, kakršno ima vsaj v glavnih obrisih še danes. Bil je glasilo Železarne Ravne, ki pa je redno objavljalo tudi članke domačih znanstvenikov — inženirjev in humanistov, partizanov, dijakov in bukovnikov iz cele Mežiške doline ter iz drugih krajev.

Štirinajst let je vabil in družil ravenske ljudi peresa ter zajemal iz dogajanj v železarni in kraju najpomembnejše, ne da bi pri tem pozabljal na žive vezi s preteklostjo, pa naj je šlo za NOB, delavsko gibanje med obema vojnoma ali za zgodovino domačih krajev in razvoj železarstva na Koroškem.

Potem je urednik Kuhar umrl, njegov naslednik pa je v soglasju z uredniškim odborom ohranil široki koncept glasila, ne da bi pri tem poskušal posnemati tisto, kar se posnemati ne da — Kuharjevo enkratno življenjsko modrost in duhovitost. Razvoj je medtem šel svojo pot naprej in tik pred Kuharjevo smrtjo je bila dotiskana prva številka Informativnega fužinarja — mesečnega glasila Železarne Ravne, nekaj kasneje pa so vse tri slovenske železarne (precej pred združitvijo v eno podjetje) skupaj z Metalurškim inštitutom v Ljubljani začele izdajati svoj Železarski zbornik.

Dva taka konkurenta sta morala če že ne ogroziti obstoj Koroškega fužinarja, pa vsaj močno vplivati na njegovo vsebino. Kajti Informativni fužinar mu je iz meseca v mesec pobiral vse pomembnejše dogodke v železarni, Železarski zbornik pa je pritegnil piščo strokovnjake — tehnike. Če Koroški fužinar že prej, ko je bil edino glasilo železarne, ni bil samo to, je (razumljivo) zdaj vse bolj izgubljal svoj »fužinarski« značaj in bilo je precej resnih in tehtnih mnenj, da bi ga bilo najpametneje ukiniti.

Rešitev smo našli na ta način, da se je list uradno preimenoval v »glasilo Mežiške doline«, dobil pa je ob železarni še enega izdajatelja in financerja — skupščino občine Ravne. Tako je danes prvi del glasila železarsko občinski, drugi del

organizacije in druge ustanove so počasi začele dobivati poslušalstvo za delno kritje potreb take vrste, saj gre navsezadnje za njihov kraj. Škoda je le, da niso obiskovalci rekli nobene pohvalne besede o organizaciji postrežbe v domačem gostinstvu. Pa kaj bi, iznajdljivi so se pomaknili raje drugam ali pa k mizam tistih, ki so s svojimi točilnicami takrat v Črni samo gostovali.

Andrej Šertel

pa še naprej poljuden, znanstven, zgodovinski in bukovniški, kolikor pač more biti.

Ni pa v zadnjih letih Koroški fužinar dobil konkurence samo v lastni hiši, ampak tudi zunaj nje. Kdor še pomni, kaj se je tiskanega dalo dobiti po naših trafikah pred 10—15 leti, ve, kakšna sprememba se je zgodila na tem področju. Zabavnega tiska iz tedna v teden izhaja toliko, da se je najbrž že ljubiteljem te zvrsti težko znajti in izbrati najbolj zabavno. Tej papirnati povodnji pa Koroški fužinar le težko kljubuje in se to močno pozna pri njegovi prodaji ter nakladi — niti 2000 izvodov ga ne prodamo.

Druga težava so kvalitetni sodelavci. Že dolgo je jasno, da list, ki izhaja štirikrat letno, ni več v sorodu z nobeno obliko obveščanja, ki naj bo vsaj za silo hitro. Značaj revije oziroma zbornika pa zahteva pretehtane članke z gospodarskega in političnega področja, ki s prednostjo časovne razdalje obravnavajo aktualne teme, ter znanstvene ali vsaj poljudnoznanstvene tekste s področja domače zgodovine, literature, narodopisja, umetnosti in jezika.

Tu večkrat prihajamo do nesmiselnega protislovja, da najbolj vneti zagovorniki Koroškega fužinarja objavljajo v njem silno malo, in če bi bila revija odvisna od

njihovih prispevkov, bi morda izšla enkrat na leto. Gotovo je res, da so najbolj sposobni ljudje tudi najbolj obremenjeni z vsem mogočim delom. Res pa je tudi, da v primeru, če človek na prstih obeh rok prešteva naše potencialne znanstvenike, ugotovi, da delajo veliko premalo vsak v svoji stroki, predvsem dosti premalo sistematično in zagnano, da bi lahko z izsledki svojega dela polnili strani svoje revije.

Pri tem pa še daleč ni res, da bi bila Mežiška dolina znanstveno tako obdelana, da bi bilo treba pobirati le še drobtinice. Bolj bo res, da preostaja manj zbiranja, več pa obdelave že znanih dejstev na višjem nivoju. Manj je možno povedati novih stvari, več pa novega o že znanih stvareh.

Le tako je ustvarljiva tudi zamisel o občasnih lastnih založniških dejavnosti, ki je v sodelovanju s Koroškim fužinarjem možna in je dala doslej almanah »720 let Ravne na Koroškem« ter »Vodnik po Delavskem muzeju«, lahko pa bi zanesljivo dala vsako leto kaj — če bi seveda ustrezne tehtne razprave bile.

Koroški fužinar take vsebine in takega profila mirno lahko izhaja še naprej ob vsaki dodatni obliki obveščanja na Koroškem in lahko učaka nove, višje delovne jubileje.

Tako je naše voščilo vsem sodelavcem ter vabilo k sodelovanju v prihodnje.

Urednik

Praznik glasbe na Holandskem

S 6. svetovnega prvenstva pihalnih orkestr

Štirje člani našega pihalnega orkestra (Jožko Herman, Alojz Lipovnik, Pavel Arnold in jaz) smo se udeležili letošnjega tekmovanja orkestr v Kerkradu — Holandija. Naš namen je bil slišati in oceniti vrhunske pihalne orkestre na svetu, pretehtati naše možnosti in jih primerjati z njimi, skratka, nabrati si izkušenj.

Ni moj namen opisovati poti niti pokrajine Linburg na jugu Holandije, kjer leži mesto Kerkrade (le nekaj kilometrov od nemškega Aachna), ker je to že pred leti lepo in domiselno storil Jožko Herman, ko je prisostvoval petemu svetovnemu prvenstvu. Rajši bi se ustavil ob poteku tekmovanja in vtisih s te mogočne glasbene manifestacije, ki bi ji lahko rekli praznik glasbe, najbolj primeren pa bi bil izraz »glasbeni čudež«.

Mesto teh glasbenih čudežev ima približno 50.000 prebivalcev in moderno, izredno akustično dvorano, imenovano Rodahal. Sprejme nekaj več kot 4000 poslušalcev in jo uporabljajo tudi za športne prireditve. Ves čas tekmovanja je bila polno zasedena, pa čeprav so prireditve potekale od 15. do 23., včasih celo do 24. ure, z enournim odmorom med 19. in 20. uro. Vsaka vstopnica ima zato dva kupona: enega za prvi, drugega pa za drugi del programa.

Tekmovanje je potekalo od 17. julija do 9. avgusta, vmes pa so bili tako imenovani gala koncerti, katere so izvajali vrhunski simfonični, pihalni in zabavni

orkestri: Royal Philharmonic Orchestra — London, bamberški filharmoniki, nacionalni orkester Belgije, budimpeštanski filharmoniki, Banda dei Carabinieri iz Rima, pa še celo Avseniki. Na njihovem koncertu je bila takšna gneča, da so neko žensko že pred pričetkom do smrti stisnili za vrata.

Mi smo sledili tekmovanju in koncertom od 4. avgusta do konca, torej v času najhujše tekmovalne konkurence.

Komaj smo okrog 17. ure dopotovali v Kerkrade, že smo ob 20. uri želeli poslušati Bando primitivo Liria iz Španije, svetovnega prvaka petega prvenstva, ki naj bi skupaj s holandsko Concordio tvoril gala koncert. Žal toliko povzdigovanih in hvaljenih Špancev iz kdo ve kakšnih razlogov ni bilo, vskočil pa je še en holandski orkester. Oba sta bila zelo dobra, vendar je Concordia zapustila v meni globlji vtis.

Drugi dan je dajala gala koncert Banda dei Carabinieri iz Rima. Od tega poklicnega pihalnega orkestra sem mnogo pričakoval, morda celo preveč. Nikakor namreč nisem bil zadovoljen z izbiro programa, saj so bile na sporedu pretežno priredbe italijanskih mojstrov, nič pa kvalitetnih originalnih skladb, kar je dalo koncertu preveč monotonosti. Izvedba je bila sicer prav dobra, vendar se mi zdi, da sem kasneje v tekmovalnem delu slišal nekaj boljših, sicer amaterskih orkestr. Pravi čudež pri rimskih policajih je

bil dirigent, za katerega bi človek lahko mislil, da je prvič za dirigentskim pultom, saj je mahal čisto nekaj drugega, kot je bilo slišati. Morda je bilo ravno zaradi dirigenta precej netočnih in neenotnih vstopov posameznih instrumentalnih skupin pri tem nad stočlanskim glasbenim korpusom in se mi zdi, da je sicer prav dobra izvedba bila odvisna predvsem od izredno rutiniranih glasbenikov, kar pa karabinerji nedvomno tudi so.

V tekmovalnem delu smo poslušali mnogo orkestrrov in jih ne bi posebej našteval. Povem pa lahko, da je poslušanje od 15. do večasih tudi 24. ure zelo naporno, vendar poslušalci vzdržijo na svojih mestih.

Izredno težko delo ocenjevanja je pri veliki večini kvalitetno izenačenih orkestrrov odlično in visoko strokovno opravila tričlanska žirija, ki so jo sestavljali sami ugledni glasbeniki: Čeh Jan Hanuš, Anglež Frank Wright in Nizozemec Henk van Lijnschoten. Da je ta žirija že nekaj tekmovalnj nazaj v isti zasedbi in da do sedaj še ni bilo ugovorov glede ocenjevanja, pač kaže njeno visoko strokovnost in nepristranskost.

Za uvrstitev ne glede na težavnostno stopnjo (te so tri kot pri nas), so morali posamezni orkestri doseči:

za bronasto medaljo 216, za srebrno 252 in za zlato 288 točk; največ možnih točk je bilo 360.

V koncertnem tekmovalstvu so bili orkestri razdeljeni v šest skupin, in sicer:

Najštevilnejša je bila skupina pihalnih orkestrrov, ki jih Holanci imenujejo harmonie orkestri (naš je take vrste), bilo jih je 39. Med njimi je bil tudi orkester Centra za glasbeno vzgojo iz Maribora.

V drugo skupino sodijo orkestri fanfar, bilo jih je 11. V tretji so tekmovali brass band orkestri, 10 jih je bilo, v četrti so nastopili orkestri mandolin, katerih je bilo tudi 10, v peti so bili trije harmonikarski orkestri in v šesti dva simfonična. Eden od njih je bil sindikalni simfonični orkester iz Ljubljane.

V na stadionu, ki sprejme blizu 30.000 ljudi, je bilo tekmovalje v koračnicah in showu. Gledalcev je bilo vedno polno, pa je bilo tudi kaj videti in slišati. Nepozaben je pogled na živopisane uniforme, na izvedbo in res vzoren potek tekmovalja. Zame je bil najzanimivejši show, v katerem so Novozelanci in Amerikanci pravi mojstri, pa tudi drugih ni podcenjevati.

Pisane zastave in obleke, mnogo nekakšnih praporov, veliko število najrazličnejših tolkal in seveda še večje število instrumentalistov se premika po stadionu in med igranjem izvaja takšne ali pa še lepše figure, kot jih vidimo na stadionu JLA. Novozelancev nismo videli, ker so nastopali pred našim prihodom, gledali in poslušali pa smo show šole Bena Davisa iz Indianopolisa — ZDA, ki so bili drugi. Dokler tega človek sam ne vidi, ne verjame. Vse je enotno in skoraj do potankosti sinhronizirano. Oči se brezmejno pasejo, a se ne morejo nasititi. Res ne veš, kam bi gledal. Čez dvesto izvajalcev je hodilo, bobnalo in igralo kot eden.

Sicer pa že sami kostumi mnogo stanejo, če ne upoštevamo levjega deleža izvajalcev, ki morajo en show študirati štiri leta — od enega tekmovalja do drugega.

Svetovni prvaki iz
Češkoslovaške

Izvajalci so študenti in pravijo, da imajo doma še eno takšno zasedbo, in da na njihovo visoko šolo kandidat brez posluha ali občutka za ritem sploh ne more priti.

Pa k rezultatom.

Za nas bodo gotovo najbolj zanimiva prva tri mesta v tekmovalstvu harmonie orkestrrov.

Prvo mesto je s 350,5 točke dosegel pihalni orkester »Amati« iz Kraslic — ČSSR. Izvedba je bila zvočno, tehnično, izrazno, intonacijsko in dinamično skoraj brezhibna, pač na takšni umetniški višini, kot si jo je težko zamisliti. Zvenelo je kot orgle, naslov svetovnega prvaka nosi povsem upravičeno.

Drugo mesto je zasedel orkester »Kraljeva harmonija Oefening en Uitspanning«, tudi z več kot prav dobro izvedbo tekmovalnega sporeda — 346,5 točk.

Tretje mesto na svetu pa je dosegel orkester Centra za glasbeno vzgojo iz Maribora s 342 točkami. Lahko smo ponosni tudi zato, ker je kot prvi »amaterski« orkester iz Jugoslavije aktivno sodeloval na tem tekmovalstvu. Tudi Ravenčani imamo pri tem nekaj deleža; štirje naši godbeniki so igrali v njem na tekmovalstvu.

Zanimivo je predvsem to, da ni bilo orkestra, ki ne bi imel v svoji sredi vsaj nekaj žensk. Poslušali smo kompletne pihalne orkestre, v katerih so igrali izključno ženske, le dirigenti so bili moškega spola. Pri nas si ženske v pihalnem orkestru skoraj ne moremo zamisliti, kaj šele, da bi igrala trobento, rog, klarinet ali celo tubo. Takoj bi jo smatrali za ne vem

kaj, pa še fanta bi mogoče težko dobila. Pa ne bi smelo biti tako! Ženska je lahko povsem enakovreden član orkestra, kar smo v praksi pri drugih državah tudi videli. V tem pogledu smo krepko nazadnjaški. Vendar nekaj bo treba ukreniti, in to čim prej mogoče.

Preden prikažem tabelo, moram še nekaj dodati. Malo prej sem naštel tri najboljše pihalne orkestre, ki so dosegli najvišje število točk in so z zlato medaljo dobili še posebno priznanje. To so trije **absolutno** najboljši. Zlato, srebrno in bronasto kolajno pa so dobili tudi tisti orkestri, ki so dosegli zahtevano število točk (288, 252 in 216)

Koncertni orkestri	zlata	srebrna	bronasta	štev. ork.	
	brez				
1. Holandija	8	4	2	3	17
2. ZDA	5	1	1	1	8
3. Kanada	2	—	1	1	4
4. Izrael	2	—	—	—	2
5. Anglija	1	2	4	3	10
6. ZR Nemčija	1	1	4	2	8
7. Jugoslavija	1	1	—	—	2
8. Svica	1	—	2	—	3
9. N. Zelandija	1	—	—	—	1
10. Španija	1	—	—	—	1
11. Madžarska	1	—	—	—	1
12. Češkoslovaška	1	—	—	—	1
13. Švedska	—	2	2	2	6
14. Italija	—	2	1	1	4
15. Irska	—	1	—	—	1
16. Norveška	—	1	—	—	1
17. Danska	—	1	—	2	3
18. Belgija	—	—	1	1	2

Medalje so odšle vsaka svojo pot. Končano je 6. svetovno prvenstvo orkestrov. Kdor je poslušal in gledal, ta je odnesel nepozabne vtise, predvsem pa prepričanje, da je pihalni orkester zvrst, ki je v nenehni in velikem razvoju, na poti k neslutim dosežkom glasbene kulture, in to v vseh pogledih. Pihalnih orkestrov ni več mogoče spoznati, tudi meje med amaterji in profesionalci kmalu ne bo več. Ravenčani nismo daleč zadaj, če za nekaterimi sploh zastajamo. Treba je delati, trdo delati in ne obupati, predvsem pa ne odklanjati ničesar, kar vodi naprej, na višjo stopnico umetniških in izraznih možnosti.

Treba pa je še nekaj, brez česar ne gre: vsestranska pomoč in razumevanje v vseh pogledih in spoštovanje, kar uživajo or-

kestri drugod. Brez kulture ne gre! To smo že mnogokrat ugotovili in priznajmo, da tvori naš orkester dobršen del kulture našega kraja. Upoštevajmo vse to, in naš godbenik bo mnogo raje oblekel uniformo, ki jo sicer nosi že sedem let ob vsakem vremenu, in se bo nesebično razdajal sodelavcem, pa čeprav štirikrat na teden. Imel bo prijetno zavest, da je kraju potreben in da je upoštevan. Verjemite, da bo dal od sebe vse, kar zmore, pa čeprav samo za odkrito priznanje.

Eno je gotovo:

»Pleh muzik« ni več, so pa pihalni orkestri! Ni več »kapelmajstrov«, so dirigenti!

Ne nergajte zaradi dveh dinarjev na mesec! Vaš kolega »muzikant« vam po šihu vrača enkrat toliko!

Ivan Gradišek

Marjan Lačen

Nad nami sta bila samo še nebo in sonce

Ararat 70 — iz dnevnika odprave Koroškega alpinističnega odseka

Poročilo odprave

Cilja odprave sta bila: vzpon na Ararat ter plezanje v pogorju Cilo-Sat. Prvega je odprava dosegla, drugega zaradi objektivnih vzrokov ni mogla realizirati, ker ni dobila dovoljenja turških oblasti za to področje, v katerem še vedno napadajo plemena Kurdov. Kljub temu pa je uspeh odprave precejšen.

Odprava je trajala 22 dni in so člani napravili 8200 km dolgo pot. Odpravo je organiziral izključno Koroški alpinistični odsek, seveda ob finančni pomoči mnogih organizacij oz. podjetij, katerim se odprava najlepše zahvaljuje. Vsi stroški odprave so znašali 1.600.000 starih din.

Vzpon na Ararat je za planinstvo in alpinizem v Mežiški dolini v afirmacijskem pogledu velikega pomena. Za sam odsek oz. člane odprave pa nudi velike izkušnje tako v organizacijskem kot v tehničnem pogledu za še večje akcije.

Odpravo so sestavljali: Jože Havle — 23 let, Roman Jurhar — 26 let, Marjan Lačen — 23 let, vodja, Horst Parat — 26 let, pomočnik šoferja, Ivan Plešnik — 32 let, Ferdo Pušnik — 32 let, tehnični vodja, Berti Vravnik — 28 let, ekonom, ter Ferdinand Kompan — 31 let, šofer odprave.

14. avgusta 1970, ob 19. uri se vsa upanja in hrepenenja združijo v smeh, solze in neizrečene misli, katere skupaj tako neke globoko in glasno kličejo jasno željo, da morajo dolgotrajni napori in delo roditi zaželen uspeh.

Tako je krenila na pot osemčlanska odprava Koroškega alpinističnega odseka, katere glavni cilj je bil vzpon na 5165 m visok vrh Ararat v vzhodni Turčiji. Odprava, ki naj bi kot prva iz koroškega kota stopila z evropskih tal in preseгла magično mejo pet tisoč metrov.

Ker nam je, kot že običajno, čas zelo skopo odmerjen, je prva in zelo važna

naloga odprave čimprej priti v podnožje Ararata. Zato naša dva šoferja Feri in Soni kar pridno pritiskata na plin. Kombi, ki je sicer zelo naložen, krepko požira kilometre pod sabo, tako da mesta in pokrajine z neverjetno naglico ostajajo za nami. Šele po nepretrgani štiriindvajseturni vožnji se ustavimo nekaj kilometrov iz Sofije. Za nami je že 1234 km vožnje. Hitro postavimo tabor ter se spravimo, posebno za oba šoferja k potrebnemu počitku.

Zelo zgodaj je še, ko že vozimo naprej skozi deželo tobaca in koruze. Ob enajstih smo na bulgarsko-turški meji.

Meja. Na bulgarski strani gre brez problemov. A na turški strani je brez reda. A kljub temu se mora naprej naša zastava s strehe kombija prebiti pod njo, pa še z zaporom nam grozi — menda zaradi prevelikega nacionalizma. Nato skačemo skoraj eno uro kot na sem ter tja in končno izvemo, da moramo izpolniti formularje za vsakega člana. Šele sedaj pride carinski pregled. Toda kdo bi vedel, da smo imeli za tega dve uri časa. Carina! Vsa naša prtljaga potuje na tla, da si jo blagoslovijo pogledati v eni minuti — mi pa jo potem naložimo v eni uri. Fantje preklinjajo vse Turke od sultana naprej, da je kar groza. A kaj si hočemo? Še veseli smo, da po šestih urah formalnosti lahko končno stojimo na turških tleh.

Turčija — dežela našega cilja. Revna, a draga dežela, to takoj ugotovimo pri bencinu in pivu (kasneje še drugje). Marmorno morje nam pride kot naročeno, da izperemo s sebe in iz sebe vso nevoljo ter tako sveži nadaljujemo pot proti zloglasnemu polu Evrope: Istanbulu, mestu, kjer menda ne veljajo nobeni prometni predpisi. O resnici tega se kaj hitro prepričamo: prehitevanje po levi, prehitevanje po desni, vožnja v več kolonah, hitrost čez 100 km na uro, in to po ulicah. Avtomobili brez milosti švigajo mimo nas. Nekaj trenutkov smo vsi presenečeni, toda Feri se kaj hitro znajde, pogumno pritiska na

plin in sploh se prelevi v pravega Turka. Gorje mu, ki je tukaj slab šofer!

S takšno vožnjo hitro pridemo do trajekta, s katerim se odpeljemo čez Bospor v Azijo: drugačni voznji in drugačnemu načinu življenja nasproti ter z jasnimi spoznanjem, da sedaj ostajamo odvisni le od sebe in da nam najmanjša nesreča lahko povzroči velike probleme.

Z vožnjo nadaljujemo neprenehno celo noč ter še ves naslednji dan. Vozimo skozi Ankaro proti Črnemu morju do največjega turškega mesta ob tem morju — Samsuna. Za nami je spet dolga tura — 1946 km direktne vožnje.

Tam daleč na vzhodu v Pontskem gorovju se rahlo svetlika, ko naša prtljaga že roma na kombi, ki počasi zapelje po dobri cesti (v splošnem so vse ceste v Turčiji dobre) proti Trabzonu. Tu zapustimo Črno morje ter zopet vozimo v osrčje Azije čez visoko gorovje Kačgarja. Na tem delu poti peljemo čez dva prelaza. Eden je visok 2300 m, drugi pa 2600 m, zato se vožnja nekoliko zavleče in se moramo ustaviti 80 km pred Erzoromom. Kako visoki so prelazi, bi bolj točno povedal Soni, ki je vozil čeznje. Kar na vsem lepem se namreč začne veseliti: »Navzdol, končno gremo navzdol!« To vzklikne tako prepričljivo, da smo vsi po vrsti prepričani, da se mu je že zmešalo. Cesta se namreč še vedno vzdiguje za dobrih deset procentov. Naslednjega dne zgodaj dopoldne smo že v Erzorumu, sedežu pokrajine Anatolije — ene izmed sedmih turških pokrajin. Turistično in po naravnih lepota je to brez dvoma najbolj zanimiva pokrajina Turčije. Obiski Evropejcev, razvoj turizma je iz te pokrajine naredil čudno mešanico pestrosti: orienta in zahoda, starega in novega, napredka in revščine. Tako lahko v Erzorumu najdeš prav vse: od starih džamij z vitkimi minareti do impozantnih nebotičnikov, od modernih vil do hiš iz blata, od kočij do ameriških ladij ter od feredž do mini kril. V vsej tej mešanici nam ni bilo težko najti nepismenega Turka, pa tistega, ki je govoril tri evropske jezike in kdo bi vedel, koliko azijskih. Najbolj presenetljivo pri vsem tem pa je to, da nam ta zmeda daje občutek skladnosti in estetskega ugodja.

Na turističnem uradu zvemo, da se moramo za dovoljenje za vzpon na Ararat zanimati v Agriju, 150 km oddaljenem mestu. Tu pa nam na žandarmeriji povedo, da ne rabimo nobenega dovoljenja — ne za južno ne za severno stran Ararata. Ker je že pozno popoldne, se takoj odpeljemo proti Dogubayazitu — središču vojaške oblasti na turško—iransko—sovjetski meji. Od tu pa proti vasi Ganikor, 30 km od iranske meje. Nad nami pa se vzdiguje Agri (Ararat) v vsej svoji 5000 metrski veličini: Ararat, 5165 m visok ugasli vulkan, ki ga od 4500 m naprej pokriva večer led in sneg. Naš cilj!

Gora, zaradi katere smo naredili 4000 km dolgo pot. Ali bo pot zastoj? Ali nam bo dano stati na vrhu? Prevevajo nas čudna občutja ob pogledu na tega snežnega velikana, s katerim se nam je spoprijeti. Ešel strah je v fantih. A kaj, ko oči tako zgovorno izpričujejo odločnost pred zadnjim dejanjem.

Ganikor, kot toliko turških vasi, izgubljena vas v prostrani peščeni pustinji,

grajena iz skromnih hiš, katerih izključni gradbeni material je blato. Toda kljub temu to ni ena izmed tisočerih vasi. Zahvaljujoč lepi in veličastni piramidi nad njo je znana celemu svetu in tudi življenjski standard v njej je nad turškim poprečjem. Da, Ganikor živi od Ararata. Vsakdo je tu ali vsaj hoče biti vodnik ali nosač.

Ko se bližamo, vas v trenutku oživi. Ne moremo doumeti, odkod se iz tega blata jemlje toliko ljudi. V trenutku smo sredi ljudskega slavja, a žal kot žrtev na žrtveniku, ki sicer ne bo dala svoje smrti, temveč toliko zaželeni bakšiš. Ko vprašamo za Ahmedom, vsi hočejo biti Ahmedi (Ahmed je namreč uraden nosač oz. vodnik za Ararat). Končno se z enim izmed Ahmedov zmenimo, da nam bo jutri nesel prtljago do višine 2300 m za 16.000 din. To ni ravno veliko, a zanj je pravo bogastvo. Po sklenitvi te pogodbe se ponudbe kar vrstijo: Muhafaza (paziti) avto, muhafaza tabor itd. Vse te muhafaze bi čisto izpraznile naš žep, zato se takoj vsedemo v avto ter se odpeljemo 10 km daleč, do podnožja Ararata, kjer postavimo bazni tabor.

Zaenkrat nam je še vse naklonjeno, le razpoloženje med nami je bolj klavrno. Namreč: določiti je treba četverico, ki bo odšla prva na vrh. Ostali trije pa bodo ta čas s šoferjem muhafaza bazni tabor. Kako določiti? Žreb bo še najbolj pravičen. Daljše potegnemo Anza, Soni, Jože in jaz. Torej mi štirje smo prva skupina. Pripravimo si vse potrebno, stražimo do polnoči in nato ležemo. Toda ne utegnemo se niti enkrat obrniti, ko že pride nekaj minut čez polnoč Ahmed s še dvema Ahmedoma. Nekaj časa mirujejo, nato pa začno plesati in peti okrog šotorov. Ne vem, ali je to zaradi mraza ali molijo Alaha za srečno vrnitev z gore. Jasno pa je, da je našega spanja konec.

Vstanemo ob pol petih. Nabašemo konja in osla ter krenemo na pot: mi štirje, dva nosača, konj in osel. Hodimo po brezkončnih planotah, pokritih s suho travo in bornim grmičevjem. Ob neusmiljenem soncu (okrog 40°C v senci — a kaj nam to pomaga, ko pa tja do Istambula ni nobene sence, razen lastne, pa še ta je kratka in suha, kot je rekel Dodi) in brez vode je to prava trnova pot. Med potjo se ustavimo na planšariji pri Ahmedovi mami. Okrog nas kar mrgoli otrok, toda nobeden ne premore druge besede kot bakšiš. Nekaj časa ga delimo, a kaj kmalu smo vsi skupaj bolj suhi kot pa en sam Turek. Ostanejo nam še cigarete. V trenutku vsi okrog nas vlečejo vsak svojo »moravo«. Pa res ne pravimo zastoj: »kadiš kot Turek«. Tukaj kadi vse: moški, ženske, in ne bom pretiraval, če rečem: petletni otroci. V zameno za to nam postrežejo s čajem. O kakšni »turški kavi« ni sluha ne duha. Nasploh smo sedaj že čisto prepričani, da turške kave ne moreš piti kot Turek, te namreč prav oni sploh ne poznajo. Ko pa nam zmanjka vsega, jim nismo več zanimivi in moramo naprej.

Sedaj se pot že zelo vzdiguje. Metri kar hitro rastejo: 2800, 3000, 3300. Do tu gresta nosača. Zato mora sedaj vsa oprema na naše hrbte. Vsakdo ima okoli 30 kg. Nosača gresta nazaj, mi pa se začnemo počasi premikati po strmini navzgor.

Vsako uro se z radijskimi oddajniki pogovarjamo z baznim taborom. Do štirih

Odprava KAO Ararat 70. Z leve proti desni: Dodi, Anza, Marč, Soni, Romč, Feri, na avtomobilu: Bertos in Jože

Foto: R. Vončina

popoldne je zveza odlična. Ob štirih! Ključem. Ne dobim odgovora. Kaže, da so zaspali. Preklinjamo njihovo neresnost. Kličemo ob petih. Zopet nič. Sedaj smo že kar besni: »Sigurno spijo ali pa igrajo karte in so enostavno pozabili na nas. Že prav, tudi oni bodo enkrat tukaj.« Višina je zmeraj večja, mi pa smo vedno nižji. Posebno tisti, ki je na vrsti, da nosi šotor, je čisto pri tleh. Temni se že, ko najdemo primeren prostor za tabor na višini 3960 m. Hitro postavimo šotor, nekaj malega skuhamo in ležemo. Prvega zmanjka Sonija, čeprav je celo pot razlagal, da bomo v taboru zapeli kakšno po domače. Nekajkrat še poskušam dobiti zvezo — nič. Poskušam z baterijo, prav tako nobenega odgovora. Sedaj smo že nekoliko v skrbeh. Toda kljub temu nas drugega za drugim pobere, čeprav je v trojčku za štiri kaj malo prostora.

Ob pol dveh vstanemo. Vreme je čudovito: zvezda pri zvezdi. Najnujnejše stvari spravimo v nahrbtnike, ki so sedaj občutno lažji, si skuhamo juho ter ob treh krenemo proti vrhu. Do višine 4500 m smo mimogrede, brez večjih naporov. Tu pa se že začno kazati težave zaradi višine: globoko dihanje, zbadanje v glavi in slabost. Zmanjšati moramo tempo, in to do takšne mere, da vdihujemo enkrat do dvakrat na vsak korak.

Zaradi mesečne noči in velike vneme pri hoji skoraj ne opazimo, da je že čisto svetlo. Sonce nam je razkrilo goro, ki sedaj žari z milijoni kristalov. Vzbočena kupola, ki nam zaenkrat še noče pokazati svojega temena. Na višini 4700 m pustimo nahrbtnike s plezalno opremo in hrano ter se samo s smučarskimi palicami podamo naprej po strmini. Ta postaja vse hušja. Zbadanje v glavi pa nam vzame zaenkrat še poslednjo trohico gorniške romantike. Korak za korakom se približujemo vršnemu grebenu. Strmina se izravna. Le še nekaj manj ko sto metrov višinske razli-

ke nas loči od vrha, ki se nam pokaže v vsej svoji veličini tam na koncu grebena. Drug ob drugem si z odločnimi koraki utiramo pot naprej. Le še volja in hrepenenje nam zastavljata korake — z močmi, ki so merilo v normalnih okoliščinah, smo namreč že precej na koncu; verjetno zaradi prevelikega tempa. In končno — vrh, 21. avgusta 1970 ob 8. uri zjutraj cilj naših dolgotrajnih želja, sanj in hrepenenj. Višinometer kaže 5165 m. Naprej ne gre več. Nad nami sta samo še nebo in sonce. Gora pa je obsijana in odkriva našim očem čudovit bel plašč. Povsod so samo nižine, skrite v meglenem morju. Na robu tega morja pa se črta Kavkaz in tam daleč daleč zadaj nekje morajo biti vrhovi Himalaje. Komaj je dosežen cilj, že se oči in želje obračajo naprej, proti mogočnim vršcem šest, sedem tisoč metrov vzdigujočih se v nebo. Čudni smo ljudje, neizprosni v svojih željah. A prav v tej svoji nedognanosti smo tako skrivnostni. Hud mraz in močan veter, ki nam nosi v oči leden sneg, ne moreta zmanjšati naše sreče. Sreče? Kje je sreča? Ali na teh upadlih in premraženih obrazih? Ne! temveč globoko v srcih teh čudovitih fantov, s katerimi smo iz roke v roko, od prvega koraka pa sem do vrha sklepali moč in voljo. Zato tudi tu ni veselja in smeha. Le kratek stisk rok, ki pove marsikaj, morda več kot vse ostalo.

Hitro obesimo zastavo na smučarsko palico ter napravimo nekaj posnetkov. Niti pet minut ni minilo, odkar smo prišli na vrh, že drvimo po strmini navzdol. Čimprej želimo priti nižje, kjer je več kisika, katerega nam sedaj že precej primanjkuje. Čuden je alpinizem; toliko naporov za tako kratke užitke. Kratke, toda bogate in globoke. Kot po navadi gre tudi tod navzdol veliko hitreje. Počutje postaja vedno bolj normalno. Dodamo še malo smučarskih veččin po snegu in ledu ter smo že po dveh urah v taboru. Torej

Vrh! Cilj naših dolgotrajnih želj, sanj in hrepenenj. Nad nami sta samo še nebo in sonce

smo za vse skupaj potrebovali samo sedem ur, kar je pravzaprav skoraj rekorden čas. Tu pobere odvečno prtljago. Šotor, spalne vreče, vrvi in cepine pustimo za drugo skupino ter se začnemo spuščati navzdol. Šele sedaj pomislimo na tovariše v baznem taboru. Prej nam čas in težave tega niso dopuščale. Kje so? Kaj je z njimi? Zdaj bi že morali biti tu oz. jih bi morali vsaj videti. Nekaj mora biti narobe. Toda kaj? Skrb nam da še večji polet in še hitreje stopamo navzdol sto in sto metrov višinske razlike.

Ob treh popoldne smo v baznem taboru, mislim na mestu, kjer je nekdanj bil bazni tabor. Sedaj namreč o njem ni niti sledu. Ni ne šotorov ne avtomobila. Bolj ko gledamo, bolj smo si na jasnem, da to ni posledica halucinacije od višinske bolezni, temveč da tu resnično ni ničesar. Da tu ni tovarišev, da so ti . . ., da ne bo počitka in ne spanja, temveč da bo naša moč in volja še za 10 km postavljena na preizkušnjo. Peš v Ganikor. Toda ne. Naenkrat se, kot bi padli z neba, pred nami pojavijo domačini. Vsa uganka je v hipu razvozšana. V svojstvenem jeziku, ki vsebuje poleg turških angleške in nemške besede, nam dopovedujejo, da so vsi Jugoslovani zaprti na policiji v Dogubayazitu. Zaprti? Zakaj? Ne vedo povedati. Kaj so vendar storili?

Nahrbtnike, ki so prej postajali vse težji, nabašemo na konje, in se napotimo proti Ganikoryu. Po nekaj kilometrih hoje opazimo oblak dima, ki postaja vse večji. Avto! Očitno vozi proti nam. Prihaja bliže. Saj to je vendar naš kombi. Torej je vse dobro. Pripelje do nas. Iz njega stopi Feri. Ne vem, ali je jezen, žalosten ali kaj, čuden je njegov izraz, ko reče: »Aretirani smo.« In res: za njim ne izstopi noben prijatelj, temveč vojaki s puškami. Komaj nam utegne povedati, da je to zaradi radijskih oddajnikov, že nas obkrožijo vojaki in kažejo na nahrbtnike. Torej hočejo še drugi oddajnik. Dam ga jim. V hipu se spremenijo, postanejo mirnejši in prijaznejši. Natrpamo se v kombi, vojakov je namreč kar precej, ter se odpeljemo proti Dogubayazitu. Med potjo Feri na hitro razloži vso stvar:

»Kot veste, smo se ob dveh zadnjih pogovarjali. Naslednji pogovor naj bi bil ob

štirih, a do tega ni prišlo. Zakaj? Pili smo pivo, igrali karte ter čakali na naslednji razgovor. Toda nekaj pred tretjo smo zaslišali bližajoči se avto. Hitro se je približeval. Zapeljal je v tabor. Iz njega so poskakali vojaki s puškami v rokah. Obkolili so tabor ter pripravili puške na streljanje. Ta, ki pa sedi poleg mene (očito je mislil malega, debelega oficirja na svoji desni), je začel šariti po šotorih ter nekaj besno iskati. Nam se še sanjalo ni, kaj. Zato smo stali kot vkopani in brez besed. Kaj vendar hočejo? Saj nismo naredili ničesar narobe. Toda kljub temu smo bili polni čudnih občutkov in resnici na ljubo, bilo nas je zelo strah. Debelinko ni našel ničesar, zato nam je začel jezno gestikulirati, kaj bi rad. Nismo potrebovali veliko časa, da smo ugotovili, kaj hoče, radijski oddajnik. Komaj ga je dobil, že je izdal drugo povelje, katerega smo razumeli približno takole: »Eno uro imate časa, da vse skupaj pospravite.« Ob štirih nam je bilo jasno, da smo ga razumeli popolnoma pravilno. Oba avtomobila sta namreč zapuščala bivši bazni tabor. Mi smo bili vsi v našem kombiju, vojaki pa so se razdelili po obeh avtomobilih. Aretirani! Ujeti! Janičarji dvajsetega stoletja — potujoči proti vojaškemu sultanu v Dogubayazit. Kot desetletni dečki, ki niso mogli dojeti, zakaj in kam, tako tudi mi nismo mogli dojeti vseh teh bliskovitih dogodkov.

Odpeljali so nas na vojaško oblast. Tu so znali samo angleško. Dopovedali smo jim, da je »Anglež« na gori ter da imamo tu samo »Nemca«. Tako si z nami niso mogli nič pomagati, mi pa z njimi ne. Še vprašati nismo mogli, zakaj smo pravzaprav tu. Odpeljali so nas na policijo, kjer smo srečali prvega »normalnega« človeka. V nemščini, kolikor je je premogel, nam je dejal: »V Turčiji je privatne radijske oddajnike strogo prepovedano uporabljati.« A, tako torej, zato smo tukaj! Da vsaj vemo. Toda niti tukaj nas niso sprejeli, menda nimajo opravka s takšnimi problemi. Morali smo naprej, da nam nekje drugje najdejo »dom«. Končno smo pristali na žandarmeriji, kjer so nam dali azil in smo noč lahko prespali v avtomobilu. Ko smo ostali sami, so se nam jeziki razvezali. Besede, pripombe, izjave so kar deževale. Za vsem tem pa se je skrival dvom in

strah. Kaj sploh nameravajo z nami? Da bi potlačili ta občutek negotovosti, smo začeli prepevati in si pripovedovati šale. Bili smo tako glasni, da so prišli h kombiju vojaki in svetili vanj, češ kaj pa je sedaj.

Naslednji dan ob devetih zjutraj so po nas prišli vojaki in nas odpeljali na vojaško oblast. Ker pa še vedno niso dobili tolmača, smo ostali pri istem kot včeraj, za nameček pa so nam vzeli potne liste in ključe od kombija. Postali smo pravi vojaški ujetniki. Do dveh smo dobili »izhod« za kosilo. Toda kdo bi tedaj mislil na hrano. Kot pravi ujetniki smo v trenutku izpraznili zaboj piva. Še enega bi, a ga je žal zmanjkalo.

Ob dveh smo se javili na vojaški oblasti. Končno so dobili tolmača: prijetnega, simpatičnega ameriškega majorja, ki nam je ob vseh doslej poznanih obrazih vtil veliko upanja. Pa še pogovarjali smo se lahko z njim, čeprav nam ni mogel veliko povedati, ker je bil le prevajalec. Na splošno pa nas tudi sedaj niso veliko spraševali, ker so čakali na ostale — torej na vas. Ob treh so mi naprtili teh pet vojakov in smo odšli po vas. Naši trije pa so dobili voljno. To je vse — in sedaj smo si vsi enaki.«

Tako Feri konča svoje pripovedovanje. Medtem pa je naš avto že zapeljal na dvorišče vojaške oblasti, kjer še mi oddamo »glavnemu« potne liste. Zelo je prese-nečen, ko nas zagleda. Menda ni verjel, da se bomo v tako kratkem času vrnili z gore. Ko odhajamo, nam pove, da bodo jutri ob devetih prišli po nas vojaki. Odpeljemo se na policijo. Tu so namreč sedaj dali dovoljenje, da lahko na njihovem dvorišču postavimo šotore. Najvarnejša noč v Turčiji — prva in zadnja noč brez straže! Pa še pritožujemo se; oni pa tako skrbijo za našo varnost.

Medtem pridejo Dodi, Romč in Bertos. Že od daleč so videti kot pravi zmaji. Najraje se bi skrili. Eden je bolj besen ko drugi, najbolj pa Romč. Preklinja vse, kar mu pride na misel, posebno nas, ki smo bili na vrhu. Najbolj pa mene, ker sem menda kriv, da nimamo nekega dovoljenja (pозneje se to izkaže kot neresnično, tega dovoljenja namreč sploh nismo potrebovali). Iz njegovih besed, ki so kot plaz, ugotovimo, da ga sploh ne moti, ker je v priporu, temveč to, da ni bil na vrhu. Že snuje načrte, kako bi ponoči ušel ter se sam povzpел na vrh. Kaj je eno leto zapora proti osvojitvi vrha! še doda. Po vseh izkušnjah s turškimi vojaki so namreč soglasno ugotovili, da z vrhom ne bo nič. V najboljšem primeru bomo nezaželeni v Turčiji in bomo dobili »laufpos«. Ob vseh teh izjavah me Romč od časa do časa besno pogleda ter jezen kadi cigareto za cigareto. Mi postavljamo šotore, a on se v sveti jezi dela niti ne dotakne. O Romč, kako te razumem, kako hudo mi je. Vse bi dal, da bi bil v tem trenutku na tvojem mestu: da bi ti imel vrh v žepu namesto mene. Kaj mi pomeni sedaj vrh? Nič. Le nesrečen sem zaradi njega: 4000 km vožnje, vse priprave in naporji so naenkrat tako tuji, tako daleč. Ne, tega ne bi smel narediti. Toda želja po tej mogočni piramidi je bila močnejša od mene. Sedaj vem, da sem ravnal narobe. Ne bi smel žrebat. Kot vodja bi moral počakati na zadnjo

možnost. Toda kot človek, kot gornik sem z vsem svojim bistvom hlepel po vrhu. Čustva so me prekašala, zato sem naredil napako. Vem, da sem kriv. Toda ne obsojaj me prehudo; saj sam dobro veš, kaj nam pomenijo gore in njih klic, izvirajoč iz nas. Mogoče sem res premlad za tako veliko preizkušnjo, premalo preudaren, preveč vihrav. Mogoče sem naredil napako že takrat, ko sem prevzel tako odgovorno nalogo? Mogoče ste jo naredili vi, ki ste mi jo zaupali? Veliko naporov, še več treznosti, po drugi strani pa ogromno osebno tveganje je potrebno za to. Tu vendar ne gre za vsakdanje majhne probleme, tu gre za usodo, za odločanje v življenju ljudi, ki se borijo na samem robu biti. Ne, tu ne sme biti napak. Vsaka odločitev mora biti brezhibna. Nobena beseda tako izrečena, da privede do osebne prizadetosti. Vse se mora graditi v rast kolektiva, v razumevanje med ljudmi, ki so daleč od civilizacije odvisni drug od drugega ter tako povezani na življenje in smrt. Spoznal sem to povezanost, čutim jo. Čutim, da mi niste zgolj sočlani v odpravi, temveč da ste mi postali prijatelji na vrvi. Pa naj bo to v borbi tam pod vrhom ali sedaj tu, ko ne vemo, kaj se bo jutri zgodilo z nami.

Dvomi in moreče misli se kopičijo in prepletajo. Ne dajo mi miru. Zato se mi zdi, da sem šele zatisnil oči, ko me Jože že zbudi v novi dan. Dan, ki bo mogoče najbolj usoden v našem življenju.

Ob devetih pridejo po nas. Tokrat samo en vojak. No, to kaže že na bolje. Odpelje nas na vojaško oblast, kjer se začne brezkončno čakanje. Zato si pripovedujemo šale in pijemo čaj. Tako si lajšamo le duše, ker nam namreč ni najbolj prijetno. V kotu nad nami pa je slika resnega Kemala Atatürka — očeta Turkov. Upajmo, da nam bodo tvoji novi in pravični zakoni pomagali iz vsega tega, kar so nam skuhal tvoj sinovi. Okoli enajstih se začne. Najprej pokličejo Ferija. Dolgo ga ni. Končno pomoli glavo skozi vrata in prestrašeno izgovori: »Romč«. Nato si sledimo drug za drugim. Gre vedno hitreje. Razumljivo. Saj nam postavljajo enaka vprašanja, tako da se odgovora že na hodniku naučimo: Smo alpinisti, tu smo izključno zaradi vzpona na Ararat, nismo vedeli, da ne smemo uporabljati radijskih oddajnikov. Ko se vsi zvrstimo, nas »glavni« pokliče v pisarno. Pove nam, da se moramo javiti ob dveh, ko bo prišel sodnik iz 200 km oddaljenega Ezoruma, če ga pa ne bo, bo sojenje šele v torek, ker pač turška vojska ob nedeljah in ponedeljkih ne dela. Pove nam še, da ne ve, kaj bo z nami, ker je to pač odvisno od sodnikove volje in zakonov. A, tako torej — sodišče. Vojaško sodišče! Obtožnica: vojaški vohuni!

Nekaj pred drugo uro smo spet v poslopiju vojaške oblasti. Vse je prazno in zato še bolj mrko. Nekaj čez drugo uro se začno hodniki polniti in odpirati pisarne, kljub temu da niso uradne ure. Torej vse zaradi nas. Velike ribe, a kaj, ko žal na suhem. Vedno bolj lezemo vase. Naenkrat nam ni več do nobenih šal, ko pa pride šest do zob oboroženih vojakov in okoli nas rožljajo z lisicami ter nas pomenljivo gledajo, je mera polna: obsedimo brez besed ter samo še čakamo — kar bo, pa bo. Dodiju pridejo solze v oči. Kako čudna

Vrh je za nami. Slavje mora biti dostojno, zato ne manjka šampanjca

je usoda. Včeraj tak čas smo bili še na gori, kjer je bilo prav vse odvisno samo od nas, od naših dejanj. Sedaj pa smo tu, kjer pravzaprav od nas ni odvisno ničesar.

Ob dveh in trideset se začne. Pokličejo nas. Vseh šest vojakov nas pelje v sodniško dvorano. Vojaško sodišče! Spreddaj vzvišeno sedi sodnik. Človek srednjih let, z belo lasuljo na glavi in s sodniškim plaščem črno-rdeče barve. Globoko pod njim je zapisnikar, ki nas ob vstopu kar ignorira. Čisto nagonsko stopimo v vrsto, ravno kot sveča, ter se vse do konca ne premaknemo iz nje. Meni se od časa do časa stresejo kolena — in vem, da nisem edini. Da ne govorim o tistih stotih kilometrih, za katere se mi zdi, da mi težijo prsi.

Razprava se začne. Veliko kaj nam ni dano govoriti. Poslušamo le sodnika, prevajalca in Ferija. To še poveča mučen občutek v nas. Komaj čakamo, da nam Feri prevede, kar je treba. Kar hlastamo za vsako besedo, da bi jo razumeli, pa najsibo izrečena v turščini ali v nemščini. Feri naenkrat prevede: »Normalno se za tak prekršek kaznuje od enega do pet let strogega zapora.« Za trenutek nastane grobna tišina. Ne upam si pogledati ne levo in ne desno. Toda Feri že nadaljuje: »A nam, ki nismo poznali zakona, se oprostite in se nas kaznuje samo z odvzemanjem radijskega oddajnika.« V naši vrsti naenkrat zašumi, kot da bi se prebudili. Že po naravi bolj glasen Bertus je sedaj še živahnejši. Pogledam po fantih: sami od smeha razpotegnjeni obrazi. Kako toplo mi je pri srcu, ko se spomnim, da sem moral ves pretekli dan gledati igrani neiskreni smeh. Soni me od veselja krepko sune v rebra. Dodi ima rosne oči. Ne vem, ali od sreče ali še od prej. Vem pa, da je skupaj z Romčem in Bertusom veliko bolj trpel kot mi. Pa tudi sedaj njegova sreča ni popolna. Saj je tudi v meni ostal občutek nepopolnosti, za katerega dobro vem, da bi se po vrnitvi večal in večal ter končno prerastel vso mojo bit. Zato s Ferijevo pomočjo takoj preidemo v napad. Dodaten pogum pa nam da še nasmejani sod-

nikov obraz, ki je medtem snel odvratno haljo in lasuljo, ter stopi med nas. Ali lahko gremo do tabora, kjer imamo precejšnjo vrednost in ga podremo? Da. Ali bi lahko šli na vrh še ostali trije? Nekaj trenutkov premišljanja in nato usodne besede: »Naj vam bo. Pa še to: ko sem izrekel sodbo, nisem bil prepričan v njeno pravilnost. Toda sedaj vidim, da nobeno vohunstvo ne more biti tako močno in zagnano. V vas je neka druga, nadvse močna sila, ki je ne morem dojeti, skušam pa vas razumeti.« Kako rad bi mu dejal, da te sile niti mi sami ne razumemo, temveč da jo samo občutimo. A kaj, ko nimamo časa za to, le pozdrav v slovo in že drvimo na plano. Tudi tokrat je bila sila močnejša.

Niti dve uri ne mineta, že stoji naš bazni tabor na starem mestu pod Agrijem. Dodi, Romč in Bertus pa se pripravljajo na vratolomen podvig, za katerega vsi dobro vemo, da je pretiran. Toda sedaj, da jim bi ugovarjal? Nemogoče. Pa tudi namena nimamo. Njihov načrt je tak: podati se v noč proti Araratu. Okoli polnoči doseči tabor. Tri, štiri ure prespati in nato naskočiti vrh. Še isti dan pa se vrniti v bazni tabor. Zmenimo se še, da se bomo vsako polno uro »pogovarjali« z baterijo in že jih vzame noč. Vse od sedme do dvanajste sprejemamo signale. Ob enih pa jih ne dobimo več in zato ležemo k počitku.

Zgodaj smo že pokonci ter skoraj ves dopoldan nepremično zremo v goro ter opazujemo morebitne spremembe na njej. Dolgo ni nič. Ob pol enajstih zagledamo tri pike na vršnem grebenu. To morajo biti naši.

Počasi nato tečejo ure. Nobenih sprememb ni, le od časa do časa Soni ali Anza napovesta trul pagata. Do štirih nič. Nekaj minut čez pa se v naš tabor skoraj po vseh štirih privlečejo neki Francozi. Uh, grozno jih je zdelalo. Ko jih povprašamo za naše, povedo, da Jugoslovanov še najmanj pet ur ne bo. Spet sedemo k taroku, a Jože še ne razdeli kart, ko zopet zaslišimo korake. Skočimo pokonci. Saj to so

vendar naši, ki prihajajo proti nam, kot da bi se ravno vračali s popoldanskega sprehoda. Triindvajset ur je minilo od njihovega odhoda. To je vendar neverjetno, to je edinstven podvig. Dejanje, katerega jim ne more nihče odvzeti.

Po večerji, ki seveda ni brez šampanjca, imamo krajši sestanek. Kaj sedaj? Na sever Ararata ne smemo, v Celo-sat tudi ne. Kaj torej? Odločimo se za Suphan (4437 m) in Nemrut (3096 m) ob jezeru Van. To je pravzaprav edino kar nam ostane.

Po celodnevni vožnji smo ob jezeru, nad nami pa se vzdiguje 4437 m visoki ugasli vulkan. Zelo je puščoben. Nudi nam le vulkansko kamenje in pepel. Dvodnevna hoja po njem bi naredila iz nas križance med dimnikarji in mlinarji, zato ga izpustimo iz svojega načrta. Toda naslednji dan se povzpemo na lepi in zanimivi sosednji Nemrut. Tudi to je ugasli vulkan, ki od zunaj daje puščoben videz. Toda ko pridemo na rob kratra, ki meri v premeru 6 km, nas čaka prijetno presečenec: veliko modro jezero z bujnim rastjem, kakršnega lahko srečaš le malokje v Turčiji. Prav v sredini kratra pa opazimo nekaj hišam podobnega. In res: tu živijo ljudje. Brez dvoma najbolj osamljeni ljudje na svetu, a obenem najbolj varni. Njihova civilizacija je na zelo nizki stopnji. Živijo od ovčereje in primitivnega kmetijstva. Njihov govor je Turkom skoraj nerazumljiv. Kako so zaprti vase in kako nedovzetni so za vplive, nam najbolje pokaže to, da je tudi muslimanska vera šla mimo njih. A od tega imajo precejšnjo korist: so edini Turki, ki smo jih doslej videli, da jejo svinjsko in konjsko meso ter pijejo alkoholne pijače.

Tako je z našim planinarjenjem po Turčiji končano. Kolikor pa nam je še ostalo dni, jih bomo posvetili turizmu in seveda dolgi vožnji nazaj domov.

Vračamo se skozi centralno Turčijo, ki je za razliko od črnomske še bolj revna in zaostala. Ob pogledu na prostrane puštinje si ne znamo predstavljati, od česa ljudje tu živijo: samo kamenje, prah in nekaj suhe trave. Bolj krutih življenjskih razmer si ni moč zamisliti. Vse do Ankare se svet bistveno ne spremeni.

Ankara — mesto z evropskim videzom. Po dolgem času smo tako zopet v kulturi, kakršne smo navajeni. Naša prva pot je na ambasado, ki nam jo po dolgotrajnem iskanju uspe najti. Lepa hiša s še lepšim parkom, sredi katerega se bohotita bazen in igrišča za tenis. Sprejme nas mlad možki. Ko ga nagovorim v slovenščini, me nekaj časa gleda, nato pa vpraša: »Excuse me, do you speak English?« Seveda govorimo angleško, toda mi smo vendar Jugoslavlani in zakaj bi na naši ambasadi govorili angleško. To mu razložim v srbo-hrvaščini in šele sedaj dojame, da smo vendar bratje. Hoče se pogovarjati z nami, a mi mu jasno in glasno povemo, da želimo veleposlanika. Ko ta pride, mu razložimo našo celotno zgodbo ter ga vprašamo, kakšne so možnosti, da bi dobili nazaj radijski oddajnik. Ko sliši našo zgodbo, se zelo začudi in ne more verjeti, da smo po vsem tem zdaj tu. Normalno bi bilo (za Turčijo), da bi bili vsaj en mesec zaprti, nato bi šele sledila sodba, ki vsekakor ne

bi bila mila. Iz tega pa nas ne bi mogla rešiti nobena ambasada in vlada. A kaj to, nihče niti vedel ne bi, kje smo. Da bi verjeli njegovim besedam, jih podkrepi z zanimivim primerom: pred petimi leti so zaprli osemnajstletno Francozinjo, ker so jo obsodili prekupčevanja z mamili. Toda krivde ji niso nikoli dokazali. Pred tremi leti je bil na uradnem obisku v Turčiji De Gaulle ter se pri turškem predsedniku osebno zavzel za dekle, a žal brez uspeha. Sedaj nam šele stopi pravi strah v kosti. Kar sesedemo se za mizo, v svesti si, čemu smo ušli in kaj nas bi lahko čakalo, če bi nam le malo bolj zakomplificirali. Medtem ambasador že nadaljuje s pripovedovanjem: »Temu je pač kriva vera. Človek tu nima nobene vrednosti. Vse izhaja iz preprostega pravila — Alah ga je dal, Alah ga je vzel. In se zato sploh ne razburjajo, če jih v kakšni prometni nesreči umre štirinajst, kot se je to zgodilo pred dnevi.«

Ko se že poslavljamo, nas povpraša glede kolere. Ker nič ne vemo, nam pove, da moramo biti cepljeni. Po cepljenju pa je treba čakati šest dni, če hočeš v Bolgarijo. V primeru, da pa gremo prek Grčije, po cepljenju ni treba čakati. Torej gremo prek Grčije. To pa zopet ni lahko. Odkar je tu vojaški režim, v Grčijo ni moč brez vizuma. O, ti ljuba birokracija! Kaj problemov res ne bo nikoli konec?

Nič ne pomagaj. Takoj moramo v Istanbul. Zopet celonočna vožnja. Ob devetih zjutraj že krmarimo kot kamikaze v nepregledni množici avtomobilov. Kar dobro se pribijemo do grške ambasade, kjer pi-

še na vratih: v sobotah in nedeljah zaprto (danes pa je sobota). Ne, ob vsem tem pa nimamo več besed, saj je vendar vse zaroteno proti nam.

Odpeljemo se k Hagiji Sofiji, kjer je cepljenje. Organizira ga UNICEF in je zato brezplačno. Ko stopimo v sobo, nas presune vonj po plesnobi, ob mizah pa vidimo umazane vojake — medicinece. Želim vprašati, če tu cepijo, a mi ni dano: že me prime prvi ter mi zasadi iglo v roko, me poda drugemu, ki ponovi približno enako operacijo in vsega je konec. Skoraj v istem hipu že stoji za mano Dodi, ki duhovito pripomni: »Kdaj se bomo pa cepili?« Ko Bertos vidi vso to hitrost z isto iglo, brez uporabljanja kakršnegakoli razkužila, je to zanj preveč. Za trenutek vidim njegov blede obraz, nekaj sekund pozneje pa že leži stegnjen v vsej svoji dolžini sredi sobe. Kar nekaj truda nas stane, da ga spravimo k sebi.

Ogled Istambula, znamenitih mošej Hagije Sofije in Plave mošeje, muzeja Topkapi Sarayi in ob vsem našem klavrnem razpoloženju nimamo več česa videti v Turčiji in tega niti ne želimo. Čimprej ven, dosti nam je vsega! A kaj, ko smo primorani ostati tu še dva dni: kako težko je tisto, kar moraš storiti proti svoji volji. Ob Marmornem morju tudi ta dva dneva mineta in tako v ponedeljek, 31. avgusta zapuščamo Turčijo.

Vračamo se domov polni novih izkušenj in bogatih doživetij. In kar je najvažnejše: povzpeli smo se na Noetovo goro ter tako ovenčali vse napore in izpolnili pričakovanja.

Kako sem se na Jankovem vrhu italijanščine učil

Naš oče je imel navado, da je ob večerjeh, ko je bila vsa družina zbrana, vedno kaj zanimivega pripovedoval, bodisi da je dogodek sam doživel ali pa ga bral kje v časopisu. Tako smo ga npr. radi poslušali, kako je kot enajst in dvanajstleten deček s parom konj dovažal material za železnico Maribor—Franzensfeste, ki so jo prav takrat v letih 1859-60 gradili skozi Dobrije. Ker so bili navadni delavci večinoma Italijani, se je pri tem mimogrede naučil nekaj italijanskih besed in stavkov, s katerimi se je ob pripovedovanju rad ponašal.

Ko sem se poleti l. 1899 vrnil po prvi latinski šoli na počitnice domov, se mi je ob primerjanju že znanih latinskih besed z italijanskimi, ki sem jih slišal od očeta, vzbudilo posebno zanimanje za italijanski jezik. Sklenil sem, da se bom tudi jaz začel učiti italijanščine, kajti mislil sem si, da bi bila sramota zame, da bi oče, ki je hodil samo dve slabi leti v ljudsko šolo, več znal kot jaz, ki sem imel že eno leto latinskih šol za seboj. Tako sem si takoj v začetku novega šolskega leta kupil pri starinarju na Glavnem trgu v Celovcu za pet krajcarjev drobno, že precej razcefrano knjižico »Osnove italijanskega jezika«, pisano seveda v nemščini. V Marjanišču, kjer je takrat stanovala večina

slovenskih dijakov, sem knjižico skrbno skrival med drugimi šolskimi knjigami, kajti če bi me prefekt zalotil, da se ukvarjam med učenjem z italijanskim jezikom, bi mi jo gotovo konfisciral, češ da imam itak z ostalimi predmeti dovolj učenja. Učil sem se torej na skrivnem, včasih tudi na stranišču, ves v strahu, da me kdo pri tem ne zasači. Do konca šolskega leta sem knjižico zasilno predelal. Očeta sem presenetil z nekaj stavki, a ko sem mu razodel, kako sem se dokopal do tega znanja, je bil kar vesel. Nekaj sem torej znal, a kako in kje pa naj uporabim to svoje skromno znanje? Ker sem se na tihem sam učil, nisem dotlej slišal izgovorene še nobene žive italijanske besede. Tedaj se je oče spomnil, da kuhajo na Jankovem vrhu italijanski oglarji oglje. Svetoval mi je, naj jih obiščem in se z njimi spustim v pogovor. In tako sem se nekega dne res ojunčil in podal na Jankov vrh. Srce mi je močno razbijalo, ko sem se bližal kopi, okoli katere so se motali štirje rjavopolti možakarji. »Buon giorno«, sem pozdravil boječe. Pomenljivo so nekaj zažlabudrali med seboj in se spogledali. Jaz seveda te spakedranščine nisem razumel, saj je bila to furlanščina, ki je zase poseben jezik. V naše kraje so namreč takrat — še pod Avstrijo — priha-

jali kot zidarji in oglarji zlasti Furlani. Bil sem v mučni zadregi in čakal, kaj bo z menoj. Bilo mi je, kakor da bi zašel med razbojnike. Najraje bi jo bil ucvril zopet proti domu. Tedaj pa pristopi eden izmed štirih bliže k meni in vpraša: »Italino?« Odkimal sem in zajecjal: »No, no, Sloveno.« Nato me je jel izpraševati v pravilni italijanščini, odkod sem, kje sem se učil italijanščine in še marsikaj drugega. Ujel sem seveda le vsako deseto besedo in včasih celo smisel celega stavka. Vmes sem tu pa tam tudi zinil katero, in bil sem zelo vesel, če me je mož razumel. Ker je bil ravno čas kosila, sem navsezadnje dobil še lep kos zlatorumene skorje polente in košček slastnega sira. Ob slovesu so me povabili, naj še kaj pridem.

Ko sem potem doma očetu poročal, kako sem prestal svoj prvi tujejezični krst, je bil takoj za to, da oglarje še večkrat obiščem in se vadim v italijanskem jeziku. Ko sem se čez dva dni zopet odpravljaj na Jankov vrh, mi je dal s seboj vrč dobrega mošta, s čimer sem se seveda Italijanom posebno prikupil. Žal pa moja praktična italijanska šola ni trajala dolgo. Oglarji so svoje delo opravili in nekega lepega dne jih je zmanjkalo.

V tistih časih je bilo učenje tujih jezikov vse drugačno kot dandanes. V Avstriji je prevladovala vsezveličavna nemščina, v klasičnih gimnazijah sta francoščina in italijanščina životarili le kot dveletni neobvezni tečaj z dvema tedenskima urama, ki pa Slovencem dolgo časa ni bil dostopen, ker so Slovenci imeli v istem času obvezne slovenske ure. Turizma v današnjem pomenu takrat sploh ni bilo, zato tudi ne potrebe po tujejezičnem znanju. Učenje tujih jezikov je bilo prepuščeno le posameznikom, njihovi osebni iznajdljivosti in prizadevnosti.

Kaj pa danes? Gramofon, radio, televizija, razni intenzivni tečaji, obvezno učenje tujih jezikov v šolah, olajšana potovanja v tujino in skrajno razvit tujski promet, ko lahko na vsakem koraku srečaš tujca vseh mogočih narodnosti in slišiš tujo besedo, vse to naravnost vabi in sili mladega človeka, da se začne zanimati za ta ali oni tuji jezik. In vendar beremo vsako leto v letnih poročilih srednjih šol, da je največ negativnih ocen prav v tujih jezikih!

Jaz pa sem bil ves srečen, ko sem slišal prvo izgovorjeno italijansko besedo iz ust preprostega furlanskega oglarja.

To in očetova pobuda je morda nehote usmerila pozneje mojo življenjsko pot, da sem se posvetil študiju modernih jezikov.

Dr. Janko Kotnik

SPOMENIKI NOB

Ne iz hudobije, tudi ne zato, da bi kdo hotel najti krivce, iz čiste vedoželjnosti in zaradi zaokrožene podobe preteklih 25 let bi bilo zanimivo izbrskati iz starih zapisnikov odgovor, kako da ne Ravne ne Prevalje, kraja, ki sta med zadnjo vojsko dala veliko žrtev, do danes nimata spomenika NOB. Zapisniki niso dostopni, nihče posebno vsiljivo ne sprašuje prič, zato odgovora nikoli ne bomo izvedeli. Tem manj bo tudi aktualen, čim bolj delata posebna

komisija Zveze združenj borcev in krajevna skupnost Prevalje. Zelo resnična in praktična je ugotovitev: važno je spomenike postaviti, ne vpraševati, zakaj jih tako dolgo ni bilo.

Vse kaže, da ga bodo prihodnje leto prve dobile Prevalje. Osnutek je namreč že tu, izdelal pa ga je akad. kipar Stojan Batič. To je iz trikotne osnove v treh reliefno razgibanih ploskvah kvišku rastoči bronasti šopek. Na vsaki ploskvi so oblikovane usode naših ljudi med vojsko — rešetke ječ, talci, borci v gozdovih. Kljub številnim figuram in nakazanim oblikam teles ploskve ne učinkujejo natrpano, kažejo pa nedvomno množičnost gibanja NOB na Prevaljah.

Na trikotni ploščadi nad avtobusno postajo naj bi se dvigal ta bronasti spomenik v višino treh metrov, ob njem pa bo stebrič s pušo in imenskim seznamom žrtev. Enotna sodba vseh, ki so osnutek videli, je, da je lep in kljub moderni zasnovi razumljiv vsakomur.

Tudi o pokopališču na Barbari teče beseda. Tam naj bi stal spomenik skupaj za Ravne in Prevalje. Osnutka še ni, vse možnosti so še odprte. Ker leži pokopališče med gozdom in vitko cerkvico, pokončen spomenik ne bi bil najbolj primeren — bolj mogočen od Barbare in smrek pač ne bi mogel biti. Rešitev v horizontalah je zaupana domačim arhitektom, ki so obljubili, da bodo pohiteli. Vsaj čez leto dni bo namreč moral stati tudi tu.

M. K.

MAKS DOLINŠEK 60-LETNIK

Videti Maksu Dolinšku šestih križev ni. Bil je dolga leta športnik, ti pa se ne starajo. Kot kulturnik za to nima časa. Prav za ta življenjski jubilej (3. oktobra) smo mu naložili dela, da je bil — se je zdelo — istočasno pri muzeju, na šoli, v železarni; tri točke, po katerih je po vojski večinoma vodila njegova pot.

Čeprav je poučeval že pred vojsko v Ribnici na Pohorju in v Šentjanu pri Dravogradu, se je kot pedagog vendarle najbolj uveljavil po osvoboditvi, ki jo je — slovenski učitelj — kot knjigovodja dočakal v ravenski železarni.

Da je bil kar predober z mladimi kot upravnik dijaškega doma na gradu in pri telovadbi na gimnaziji, so mu očitali kolegi. Niso pomislili, da je — sin tolstovrškega občinskega tajnika — kot učiteljski pet let otepal revščino v Mariboru in je zato vedel, kaj je dijaško življenje. In kdaj je dobrote preveč?

So delovne zadolžitve, ki po opravljenem delu prinašajo vsaj lokalno slavo in priznanja, in so druge, manjše, sitne, ki prinašajo le delo ter komaj kdaj dobro besedo. Takih je bil večinoma deležen skromni in delavni Dolinšek. Vse je zmeraj sprejel in opravil, kolikor je najbolje mogel.

Šola, muzej, fotoklub — polne roke dela, polna glava skrbi in tako so minevala leta, ko ne šolniku ne muzealcu niso cvelele rožice. Kdo bi preštel Dolinškove poti

Maks Dolinšek

v železarno in drugam, ko je prihajal prosit to in ono. Že spet! smo bili nejevoljni včasih in pozabili, da niti enkrat ni česa prosil zase, ampak vedno le za muzej. Da bi Delavski muzej rasel in postajal vse bolj živa priča domače proletarske zgodovine, ta zgodovina očetov pa da bi bila delžna veljave pri otrocih.

Ob vsem tem delu je zmogel še izredni študij zgodovine in zemljepisa, diplomiral za predmetnega učitelja ter za svoje diplomsko delo prejel Kidričevo nagrado za študente. V zborniku »720 let Ravne na Koroškem« je objavil razpravo o domači zgodovini, letos je napisal Vodnika po Delavskem muzeju. Kar je bilo zgodovinskih razstav pri nas, jih je (razen gostujočih) uredil on.

Kot dijak sem vedel o Dolinšku le to, da mi je za poprečno telovadenje dajal oceno »dobro«. Takrat sem učenost in gromke besede cenil bolj kot vse na svetu. Potem je prišla služba z borno plačo, mraz v podstrešni sobi, da nisi mogel s prstom migniti. Treba je bilo delati honorarno za kruh, pa ni bilo kje. Takrat je Dolinšek brez besed dal ključ od svoje tople muzejske pisarne. Odtlej cenim dobroto bolj kot knjige.

Hvala, tovariš Dolinšek, in na mnoga leta!

Marjan Kolar

Jože Šater

TELESNA KULTURA IN ŠPORT NA KOROŠKEM

(v počastitev 25-letnice osvoboditve in 350-letnice železarstva)

Četrto stoletje je obdobje, ki že samo po sebi zahteva pregled dela, doseženih rezultatov, uspehov in neuspehov. To je obdobje, po svoje sicer kratko, a vendar dolgo in o teh 25 letih nove Jugoslavije gre zapisati, da so bila bogata in uspešna, sploh če govorimo o delu in rezultatih naše športne doline.

1. **TELOVADBA** je v društvih Partizan močno zaživela takoj leta 1945, res pa je, da je ta osnovna panoga telesne vzgoje in športa imela svoje korenine v predvojnem Sokolu in drugih organizacijah, in da je po štiriletnem zatišju obogatena s tradicijo dolgoletnega dela pred vojno dosegla takoj po svobodi izreden razmah in vključila v svoje vrste veliko število mladine.

Telovadba na Ravnah se je začela v okviru Sokola leta 1919 in je lani slavila že 50-letnico dela. Takoj po osvoboditvi je bila vključena v enotno telesnovzgojno društvo z drugimi športnimi panogami, leta 1948 je postala samostojna, vendar takrat zaradi pomanjkanja prostora (telovadni dom je bil kinodvorana) ni mogla uspešno delati, kar pa se je leta 1951, ko je bila dvorana zopet na voljo, spremenilo na bolje. Takrat je bil tudi ustanovni občni zbor telovadnega društva Ravne na Koroškem. Sledilo je bogato obdobje dobrega dela in velikih uspehov pri vključevanju mladine v telovadne vrste in pri velikih akcijah, kot so telovadne akademije in sodelovanje v Titovi štafeti. Leto kasneje se je društvo preimenovalo in dobilo ime, ki ga nosi še danes: TVD Partizan, Ravne na Koroškem. Delo društva je bilo vedno vzorno in tudi uspehi so se stopnjevali. Veliki množični nastopi, kot ob koroškem festivalu na Ravnah leta 1955, kjer je sodelovalo kar 800 telovadcev in telovadk z Raven, so pokazali, da telovadci marljivo vadijo, udeležba na okrajnih in republiških mnogobojnih in tam doseženi rezultati pa so dokazali, da vadbene ure niso bile zaman, saj so se telovadci in telovadke na Ravnah vračali z lepimi priznanji. Take dejavnosti v zadnjih letih ni več, ker je razvoj športnih panog prinesel določene spremembe v delu društva Partizan, vendar pa moramo priznati, da še vedno veliko mladine hodi k telovadbi, da je velika telovadnica v DTK vedno zasedena in da to društvo še vedno v zadovoljstvo vseh nas vrši svoje dolgoletno poslanstvo.

Fizkulturno društvo, predhodnik današnjega Partizana na Prevaljah, je bilo ustanovljeno leta 1945, vendar so na Prevaljah telovadili že od leta 1921 v takratnem Sokolu. Po vojni so marljivi telovadci že leta 1945 z 80 tekmovalci sodelovali na prvem koroškem festivalu in isto leto že nastopili na samostojni telovadni akademiji. Leta 1947 so organizirali okrajni fizkulturni zlet na Prevaljah, v naslednjih letih pa krepili svoje vrste in tekmovali na okrajnih, oblastnih in republiških mnogobojnih. Vedno so sodelovali pri Titovi

štafeti in leta 1955 na republiškem zletu v Celju nastopili že s 180 telovadci in telovadkami. Dejavnost telovadbe na Prevaljah je začela padati zaradi odvzema telovadnice (kinodvorana) in že omenjenih vzrokov (razcvet športnih panog), s pridobitvijo nove, moderne telovadnice pred dvema letoma pa je telovadba na Prevaljah zopet zaživela in uspešno nadaljuje svoje delo.

V Mežici so leta 1945 ustanovili sindikalno fizkulturno društvo Peca in vključili v to društvo tudi telovadce in športnike iz Žerjava in Črne. Društvo je v začetku štel nad 200 aktivnih telovadcev in na podlagi bogate tradicije izpred vojne (telovadili so že leta 1920) takoj začelo z delom, saj so telovadci Mežice že septembra 1945 sodelovali na medkrajevnem fizkulturnem zletu v Slovenj Gradcu. Leta 1946 so se člani iz Žerjava in Črne odcepili od FD Peca in ustanovili svoji društvi.

Telovadci iz Mežice so bili zelo aktivni, organizirali so javne telovadne nastope doma in v Črni, udeleževali so se vseh telovadnih manifestacij in pridno pomagali pri ureditvi društvenega doma in telovadnice. Leta 1948 so preimenovali društvo in ga krstili za telovadno društvo Mežica ter še naprej pridno in požrtvovalno delali in telovadili, kljub temu da tudi oni niso imeli vedno proste telovadnice. Sodelovali so pri Titovi štafeti, organizirali in izvajali telovadne akademije, telovadili na okrajnih in republiških mnogobojnih in po letu 1952, ko je društvo dobilo ime TVD Partizan, nizali uspeh za uspehom, saj orodni telovadci iz Mežice niso bili znani samo v tem kraju ali v bližnji okolici, cenjeni so bili povsod, kjer so nastopali, tudi na republiških prvenstvih v Ljubljani. Drugi športi so tudi v Mežici pripomogli k temu, da telovadba nima tistega mesta, kot ga je imela nekoč. In še nekaj se je zgodilo v Mežici, kar je botrovalo usihanju zanimanja za telovadbo. Cela generacija osnovnošolskih otrok je prišla iz šole brez prave telovadne vzgoje preprosto zato, ker šola ni imela telovadnega učitelja. Pogoji dela še danes niso najboljši. Telovadnica ni primerna in tudi kadrov primanjkuje. Nova telovadnica in pridobitev kadra sta torej osnovna pogoja, ki bi lahko telovadbo v Mežici naredila zopet takšno, kakršna je bila, seveda prilagojeno današnji dobi in današnjim zahtevam.

V Žerjavu je bilo leta 1925 ustanovljeno društvo Sokol, po vojni pa so telovadci začeli na svoje leta 1946 in sodelovali na številnih nastopih, prirejali so telovadne akademije in krajanom dali možnost, da kot aktivni ali pasivni člani pomagajo pri delu društva. Od leta 1950 do 1956 iz različnih vzrokov niso redno delali, od leta 1956 naprej pa se aktivnost društva stopnjuje in mirno lahko trdimo, da je eno najboljših, če že ne najboljših v naši dolini. Vsakoletne telovadne akademije, redna

vadba in izredno domiselne, sveže in atraktivne točke na nastopih so bogastvo telovadcev in telovadk in njihovih vadnikov iz Žerjava, ki daje perspektive tudi za bodočnost.

Iz pripovedovanja gre sklepati, da so v Črni telovadili že leta 1912 ali 1913 v takratnem Orlu, da pa je to delo potem zamrlo in leta 1922 v Sokolu ponovno zaživelo, širok razmah pa je doseglo po drugi svetovni vojni, zlasti še po letu 1946, ko so že imeli svoje samostojno društvo. Začeli so z javnimi telovadnimi nastopi, ki so zelo uspeli, tekmovali so tudi za značke ZREN kot njihovi vrstniki iz vseh društev v dolini. Vadili so predvsem na prostem, ker je bila telovadnica neuporabna in ker je primanjkovalo orodja. Pridno so pomagali pri ureditvi telovadnice s prostovoljnimi delom in jo skupaj z drugimi organizacijami tudi uredili. Ker pa ni bilo potrebnega orodja, so za nekaj časa prenehali z redno vadbo in šele leta 1952, ko so izpopolnili orodje, zopet začeli redno telovaditi. Vrstile so se telovadne akademije in javni nastopi, vključili so se tudi v tekmovanje za pokal »Ljudske pravice«, kjer so dosegli izredne uspehe in že leta 1955 dobili za nagrado visoko gred. Tisto obdobje je Partizan iz Črne uspešno predstavljal ne samo sam kraj, ampak celo našo dolino kot izredno kvaliteten telovadni kolektiv. Telovadba ima v Črni še danes veliko privrženecv zlasti med mladino, le telovadnica je stara in ne more več služiti svojemu namenu. Nova telovadnica je tisto, kar si črnski telovadci za vse svoje delo res upravičeno zaslužijo.

Telovadci so še v Šmelcu in Heleni pod Peco. Telovadno društvo Šmelc se je osamosvojilo leta 1950, telovadno društvo Helena pa še leta 1949. Oba kolektiva sta bila zelo aktivna in se s svojimi telovadci udeleževala vseh telovadnih nastopov v bližnji in tudi daljni okolici. Zaradi pomanjkanja vadbenih prostorov in finančnih težav pa sta se kasneje morala priključiti Partizanu v Črni.

Kratek pregled telovadbe v naši dolini daje samo bežno sliko o njeni dejavnosti. Dejstvo pa je, da je bila takoj po osvoboditvi prav telovadba tista, ki je združevala našo mladino, ji dajala prve napotke za zdravo rast in ji privzgjajala tekmovalne navade. To svoje poslanstvo je ob požrtvovalnih funkcionarjih v vseh krajih naše doline dolga leta vestno in uspešno izvrševala. Bila je predhodnica vsem športom. To mora biti tudi danes ter ostati v bodoče.

2. **SMUČANJE** je naš nacionalni šport, ki ima zaradi naravnih pogojev vse možnosti, da se še naprej razvija, ima tudi bogato tradicijo in je do sedaj dalo tudi največ vrhunskih dosežkov.

Turistično smučanje se je začelo v Guštanju že leta 1922, leta 1931 pa je bil že ustanovljen smučarski klub »Guštanj, Rimski vrelec«. Poleg organiziranja smučarskih tekem je to društvo zgradilo leta 1933 tudi svojo smučarsko kočjo nad Pokrovom, ki jo je leta 1935 že razširilo. Takrat pišejo že o dveh društvih: o SK Guštanj — Kotlje in o SK Rimski vrelec. Pionirsko delo je bilo opravljeno torej že v teh letih, pravi razmah pa je smučarski šport doživel šele po osvoboditvi.

Leta 1946 je bilo v organizaciji takratnega društva v Guštanju izvedeno državno prvenstvo v alpskih disciplinah izpod Uršlje gore, leta 1948, po delitvi društva v telovadno sindikalno športno društvo FUŽINAR, pa je smučanje postalo najbolj množična veja novega društva. Smučarski klub Fužinar je znan po svojih alpskih tekmovalcih, še bolj po tekačih ne samo pri nas na Slovenskem, ampak tudi po vsej državi in tudi izven nje. V svojih začetkih je gojil tudi smučarske skoke in zgradil v Dobji vasi 15 in 45 m skakalnico, vendar se skakalni šport na Ravnah ni razvil. Poleg organizacije društvenih, meddruštvenih, republiških, državnih in mednarodnih smučarskih prireditev v alpskih in klasičnih disciplinah v vseh letih do danes, po katerih so Ravne zaslovele tudi kot odlični organizator, so funkcionarji SK Fužinarja ustvarili vse pogoje za kadrovanje smučarskih vodnikov, ki so tako številni in izurjeni, da so kos vsem, tudi zahtevnim mednarodnim prireditvam. Smučarji so popravljali in preuredili svojo kočo z udarniškim delom, trasirali in gradili smučarske proge, postavljali vlečnice in seveda tudi tekmovali. Načrtna vzgoja je dajala vsa leta dobre rezultate. Že leta 1948 je romal prvi naslov republiškega prvaka na Ravne, leta 1953 mu je sledil naslov državnega prvaka, leta 1956 je član SK Fužinar kot prvi koroški športnik nastopil na olimpiadi. Smučarje Fužinarja najdemo vsa leta v slovenski in državni reprezentanci, osvajaajo republiška in državna prvenstva, tekmujejo na mednarodnih prireditvah, na olimpiadah in svetovnih prvenstvih. To je res kvaliteten kolektiv, ki skrbi za svoj kader in je prvi v državi ustanovil leta 1965 šolo za smučarske tekače, ki zelo dobro dela. Tudi alpski tekmovalci so že zdavnaj spoznali, da se je treba pripravljati vse leto, ne samo takrat, ko je sneg. Vsakoletni začetniški tečaji za najmlajše iz leta v leto širijo krog alpskih smučarjev, ki si želijo daljše vlečnice in sedežnice v višjih legah, da bi se lahko še bolje pripravljali in več tekmovali na domačih terenih.

Tudi na Prevaljah so smučali že pred vojno, saj nasledimo podatke, da je na tekmah z vrha Uršlje gore s ciljem na trgu v Guštanju leta 1933 sodeloval tudi član SPD Prevalje, vendar so organizirano in množično začeli smučati šele po osvoboditvi najprej v Partizanu, in ko je alpsko smučanje postalo vse bolj priljubljeno, v samostojnem smučarskem klubu, ki so ga ustanovili leta 1952. Klub je vsa leta največ pozornosti posvečal mladincem in pionirjem, s katerimi je dosegel tudi največ uspehov. Sodeloval je in še sodeluje na vseh smučarskih tekmah v dolini, z boljšimi tekmovalci pa tudi na republiških in državnih prvenstvih. Leta 1958 je mladinka prevaljskega smučarskega kluba že osvojila republiško prvenstvo. Klub ima tudi močan sodniški kader, veliko dela pa je opravil pri izgradnji prog in se proslavil tudi kot dober organizator, zlasti na svojem vsakoletnem tekmovalstvu v smuku za memorial Pavla Mešla, ki je štelo tudi že za republiško prvenstvo. Prenosna vlečnica sicer omogoča izvedbo tečajev za začetnike, nikakor pa ne bo pomagala pri vzgoji kvalitetnejše-

Štafeta in višina

ga kadra. Daljša vlečnica ali sedežnica in pa strokovni kader je Prevaljam nujno potreben, če bodo hotele držati korak z drugimi smučarji v dolini.

Mežiški alpski smučarji so zelo znani. Tudi tam ima smučanje lepo tradicijo, množično vključevanje mladine pa se je začelo po osvoboditvi v smučarski sekciji TVD Partizan. Sicer so mežiški smučarji po osvoboditvi tekmovali tudi v klasični kombinaciji, vendar se je pozneje razvijalo le alpsko smučanje. Vsa leta so nastopali na društvenih, meddruštvenih, republiških, državnih in mednarodnih tekmovanjih in ne malokrat zmagali. Imeli so odlične smučarje, ki so bili slovenski in državni reprezentantje, leta 1964 je njihov član kot prvi koroški alpski smučar sodeloval na olimpijskih igrah, leto kasneje pa so osvojili tudi prvi republiški naslov. Vzgoja kadra je zlasti zadnja leta načrtna, vadi se poleti in pozimi, ko se prirejajo tudi tečaji za začetnike. Smučarski funkcionarji iz Mežice so poznani kot dobri organizatorji in skupaj z močnim sodniškim zborom so spravili pod streho že marsikatero zahtevno prireditev, naj je bilo to republiško ali državno prvenstvo. Vsa leta od osvoboditve do danes so prostovoljno trasirali smučarske proge in imajo danes s sedežnico na Štalekarici najboljše pogoje za razvoj alpskega smučanja v naši dolini.

Da so smučali v Žerjavu pred vojno, najbrž ni treba posebej zapisati — vendar je bilo to le priložnostno smučanje. Ko je leta 1946 prišlo v Žerjavu do ustanovitve društva Partizan, so tudi smučarji v svoji sekciji postali številnejši. Udeleževali so se vseh meddruštvenih smučarskih tekmovanj v bližnji okolici, vendar so smučarsko sekcijo razpustili, smučarji pa so začeli tekmovali za Mežico ali Črno.

V Črni smučajo že od leta 1928, vendar neorganizirano, ker takrat ni bilo nobenega društva, ki bi skrbelo za razvoj alpskega smučanja. Leto 1946 je pomenilo za smučarje iz Črne leto množičnega vključevanja in začetek organizirane dejavnosti v društvu TVD Partizan, od leta

1952 naprej pa v samostojnem smučarskem klubu. Smučarski delavci iz Črne so lahko ponosni na svoje dosedanje delo. Od leta 1950 naprej vsako leto organizirajo in uspešno izvedejo »koroški smučarski teden«, imajo svoj sodniški zbor, skrbijo za alpske tekmovalce, za proge in tudi za razvoj skakalnega športa, saj imajo tudi skakalno šolo. Leta 1949 so zgradili 45 in 20 m skakalnico, kasneje tudi večjo 65 metrsko, v načrtu pa imajo izgradnjo še večje skakalnice in daljše vlečnice ali sedežnice ter ureditev smučišča za alpsko smučanje. Tekmovalni uspehi smučarjev iz Črne so veliki. Na mednarodnih tekmovanjih v naši dolini so bili vedno med najboljšimi, z uspehom so sodelovali tudi na republiških in državnih prvenstvih, imeli so in še imajo slovenske in državne reprezentante, prvi republiški naslov so osvojili leta 1963, prvi državni naslov pa leta 1964. V svojih vrstah imajo tudi skakalca, ki je leta 1970 sodeloval na svetovnem prvenstvu in kot prvi koroški športnik tekmoval tudi v Združenih državah Amerike.

3. ODBOJKA je kolektivna športna igra, ki je danes zelo priljubljena med mladino v vseh krajih naše doline. Še več, tudi zaselki, kot npr. Reka imajo svoje mladinsko odbojgarsko moštvo. Tradicija v tej panogi sega že v predvojno dobo, pravi razmah tekmovalne odbojke zasledimo takoj po osvoboditvi, vendar tekmujejo najprej člani, kasneje mladinci in potem članice, sedaj pa celo mladinke. Odbojka je postala množična, bila pa bi še bolj, če bi bilo na razpolago več odbojgarskih igrišč.

Na Ravnah segajo začetki odbojke v leto 1927, vendar je leto 1945 tisto, ki je zbralo veliko privrženecv te športne panoge, ki so takoj začeli tudi tekmovali. Zaradi odhoda nekaterih igralcev pa delo ni bilo neprekinjeno in se je šele leta 1950 začelo načrtno. Takrat je bilo popravljeno tudi igrišče. Odbojkarji OK Fužinar so leta 1951 tekmovali v zahodni skupini, leta 1954 pa že prvič osvojili naslov prvaka Slovenije. V letu 1955 so tekmovali že v slovensko-hrvatski ligi,

Bodoči prvak

leta 1957 pa v I. zvezni ligi, kjer so po presledku sodelovali še štirikrat, sedaj pa igrajo v II. zvezni ligi. Mladinci so že dolga leta najboljši v Sloveniji in tik pod jugoslovanskih vrhom, članice igrajo v slovenski ligi, mladinke pa so prvič osvojile slovensko prvenstvo leta 1959. OK Fužinar je tako pri članicah in članih kakor tudi pri mladinkah in mladincih že dajal in še daje republiške in državne reprezentante. Z Raven sodelujejo v občinski mladinski ligi igralci in igralke šolskih športnih društev gimnazije, osnovne šole in IC ter mladinskih aktivov železarne in Reke.

V Partizanu Prevalje so po vojni začeli igrati tudi odbojko, vendar so kmalu nehali. Tudi danes v tem društvu še nimajo odbojcarske sekcije, vendar že sodelujejo v občinski mladinski odbojcarski ligi. Tudi v šolskem športnem društvu Mladost gojijo odbojko in tekmujejo na vseh razpisanih občinskih tekmovanjih. Za začetek tekmovalne odbojke na Prevaljah lahko zapišemo leto 1968 in pričakujemo lahko, da bo ZVŠD Korotan ustanovilo v kratkem tudi odbojcarsko sekcijo, ki bo skrbela za hitrejši razvoj odbojke na Prevaljah.

Začetke odbojke v Mežici zasledimo že pred vojno, načrtno delo pa se je začelo takoj po vojni v sindikalnem fizkulturnem društvu Peca. Mežiški rudarji so bili po vojni najboljši odbojcarski kolektiv v naši dolini, saj so zmagovali na vseh tekmah z najvišjim možnim rezultatom. Odbojke pa niso igrali samo člani, ampak tudi mladinci in članice. Redna vadba in številni nastopi so stopnjevali njihovo znanje in leta 1950 so prvič osvojili prvenstvo Slovenije in prvenstvo Jugoslavije med partizanskimi društvimi. Sodelovali so tudi v slovenski ligi, iz katere pa so leta 1953 začasno izstopili, vendar so še naprej nastopali na vseh turnirjih, prijateljskih srečanjih na jugoslovanskih metalurških igrah in ponovno v slovenski ligi, sedaj pa igrajo s člani v II. slovenski ligi, z mladinci in mladinkami pa v občinski ligi.

Tudi v Žerjavu so igrali odbojko že pred vojno, leta 1946 pa na novo začeli.

Odbojka se je v tem kraju z občasnimi prekinitvami igrala vsa leta, sedaj pa nastopajo člani v rednem tekmovanju v mariborsko-celjski podzvezi, mladinci pa v občinski ligi.

V Črni je bila v zadnjih letih pred okupacijo odbojka zelo priljubljena ter so jo igrali tudi v Mušeniku. Po vojni so z igranjem odbojke nadaljevali, odbojcarska sekcija pa se je ustanovila šele leta 1957 v okviru TVD Partizan in od takrat odbojkarji iz Črne tudi redno trenirajo in tekmujejo. Člani nastopajo v mariborsko-celjski podzvezi, mladinci in mladinke pa v občinski ligi.

4. NOGOMET je šport, ki še vedno privablja največ gledalcev in se igra v vseh večjih krajih naše doline razen v Žerjavu, zato pa na Lešah. To je šport, ki ga poznamo že v stari Jugoslaviji, vendar so takrat na Ravnah in Prevaljah igrali le člani. Po vojni so nogometni klubi postali zelo močni in imajo veliko članstva od pionirjev prek mladincev do članov.

Pred vojno je bil v Guštanju leta 1937 ustanovljen nogometni klub Slovan, po osvoboditvi pa so se nogometaši združili v NK Guštanj ter s člani in mladinci začeli redno trenirati in tekrovati v podzveznem tekmovanju. Leta 1948 se je klub že imenoval NK Fužinar in je začel vzgajati tudi pionirje. Člani so igrali v mariborski podzvezi, v mariborsko-celjski ligi, sedaj pa igrajo v slovenski conski ligi.

Dvakrat so že igrali kvalifikacije za vstop v slovensko ligo, vendar v teh kvalifikacijah niso uspeli. Z mladinci so dolga leta igrali v mariborski podzvezi, od leta 1968 pa v občinski mladinski ligi. S pionirji tekmujejo v koroški skupini mariborske podzveze z dvema moštvoma, od katerih je prvo že večkrat bilo najboljšo.

Na Prevaljah so imeli že leta 1935 svoj članski nogometni klub, leta 1945 pa so začeli delati tudi s pionirji in mladinci v okviru fizkulturnega društva, kasneje pa v okviru NK Korotan. Člansko moštvo je vsa leta igralo v mariborski podzvezi, kjer igra še danes. Dvakrat so bili prvaki podzveze, vendar zaradi objektivnih razlogov niso začeli tekrovati v višjem tekmovalnem razredu. Tudi mladinsko moštvo je vsa leta nastopalo v mariborski podzvezi, od ustanovitve občinske lige pa v tej ligi. S pionirji so do leta 1951 in od leta 1963 do 1966 igrali z dvema moštvoma, v drugih letih in tudi danes pa z enim moštvom v koroški skupini mariborske podzveze, in bili večkrat prvaki.

Na Lešah se nogomet igra organizirano od leta 1968. Nogometna sekcija dela v okviru kulturnega društva Svoboda. Tekrovati so začeli pionirji v koroški skupini mariborske podzveze, sedaj pa nastopajo z mladinci v občinski nogometni ligi.

V Mežici se je nogomet igral že pred vojno, saj so nogometaši leta 1935 že gostovali v Guštanju. Po osvoboditvi naprej v FD Peca in pozneje v TVD Partizanu Mežica nogometa niso igrali, vsaj organizirano ne. Z nogometom so začeli pozneje, najprej v okviru sekcije Partizana, leta 1969 pa so Mežičani ustanovili samostojen nogometni klub AKUMULATOR. S člani igrajo v mariborski podzvezi, z mladinci so igrali v mariborsko-murskosobo-

ški ligi, od leta 1968 naprej pa igrajo v občinski ligi, s pionirji pa nastopajo v koroški skupini mariborske podzveze.

Zaradi velikega zanimanja za nogomet in predhodnega neorganiziranega igranja so se v Črni odločili za organizirano delo in leta 1950 ustanovili nogometni klub Peca, ki je s člani najprej tekmoval v mariborski podzvezi, v sezoni 1967-68 v slovenski conski ligi — zahod, v sezoni 1968-69 ponovno v mariborski podzvezni in od takrat naprej zopet v slovenski conski ligi — zahod. Mladinci NK Peca so igrali v mariborski nogometni podzvezi, od ustanovitve pa igrajo v občinski ligi, pionirji pa so tekmovali v koroški skupini mariborske podzveze.

5. PLANINSTVO ima svoje organizacije v vseh večjih krajih naše doline in sorazmerno veliko članov vseh starostnih skupin. Začetki organiziranega planinstva segajo v staro Jugoslavijo, vendar pa je treba zapisati, da je po svobodi postalo veliko bolj množično in da je v zadnjih letih naredilo velik korak naprej pri sprejemanju in vodenju najmlajših — pionirjev in mladincev — planincev.

Planinsko društvo na Ravnah se je ustanovilo leta 1952. Svojo dejavnost je najprej usmerilo v zbiranje članov in organiziranje planinskih izletov. Vsa leta svojega delovanja skrbi za planinske pohode svojih članov v bližnje in daljne planinske predele ter tudi za vzpone na znane vrhove v drugih državah. Stalna oblika dela društva je tudi propagandna dejavnost in predavanja s filmi in diaposnetki o planinstvu in alpinizmu niso redkost. Društvo obnavlja markacije in skrbi za svojo postojanko na Naravskih ledinah, k izgradnji katere je prispevalo veliko prostovoljnih ur. Skrbelo je tudi za tečaje alpinistov in reševalcev, zadnje čase pa posveča veliko pozornost mladinskemu odseku in pionirjem — planincem.

Najstarejše planinsko društvo v naši dolini, PD Prevalje, je bilo ustanovljeno leta 1919 v Pliberku. Takoj po osvoboditvi je začelo zelo marljivo delati. Veliko prostovoljnega dela je opravilo, da je usposobilo iz pogorišča koč na Uršlji gori, ki je bila slovesno odprta v avgustu 1948. leta. Iz leta v leto je povečevalo število članstva, pozneje ustanovilo mladinski in alpinistični odsek, ki je delal tudi že pred vojno, saj je bil ustanovljen leta 1936, organiziralo planinske tabore, zборе planincev, plezalne tečaje in skrbelo za obnovo markacij. To svoje poslanstvo z uspehom opravlja še danes in skrbi za predavanja, tečaje in izlete svojih članov v planinske predele pri nas in tudi v inozemstvo. Leta 1969 je slavilo 50-letnico dela z velikim planinskim zborom na Uršlji gori.

Planinsko društvo Mežica je bilo ustanovljeno leta 1926 in je prvotno zajemalo vso zgornjo Mežiško dolino. Po osvoboditvi leta 1945 je s svojim delom nadaljevalo na istem področju, leta 1947 pa so v društvu ostali samo mežiški planinci. Društvo je bilo vsa leta in je še danes zelo aktivno. Ogromno dela so člani opravili pri izgradnji objektov. Zanimivo pa je, da to niso bili samo planinski objekti. Leta 1934 so zgradili v Mežici tudi letno kopališče! Naštejmo samo še nekaj velikih akcij. Leta 1928 so zgradili dom na Peci, ki je bil leta 1943 požgan, nakar so

ga začeli ponovno graditi leta 1955 ter ga v naslednjih letih tudi dogradili. Razširili so postojanko na Podpeci, napeljali vodo in elektriko ter zgradili tovorni žičnici. Vsa leta skrbijo za svoje postojanke, ni pa to vse njihovo delo. Obnavljanje markacij, zavarovanje planinskih poti, pridobivanje članstva, organizacija izletov v domače in tuje gore, propagandna dejavnost in organizacija raznih tečajev so stalna oblika njihovega dela.

V Črni so ustanovili samostojno planinsko društvo leta 1949, medtem ko so bili pred vojno in od leta 1945 do leta 1947 vključeni v PD Mežica. Leta 1947 so se skupaj s planinci iz Žerjava odcepili in ustanovili planinsko društvo Žerjav—Črna. Tudi to društvo skrbi za obnovo svoje postojanke na Smrekovcu za markiranje poti, za organizacije predavanj, tečajev, taborov in planinskih izletov ter je vsa leta redno sodelovalo pri Titovi štafeti in pri kresovanjih ob raznih praznikih kot tudi drugi planinci v naši dolini.

6. ALPINISTI v naši dolini so vsa leta včlanjeni pri svojih planinskih društvih. Ko pa se je leta 1962 ustanovil Koroški alpinistični odsek s sedežem v Mežici, ki zajema vso našo dolino in tudi območje Dravograda, so se začeli vključevati v ta odsek. Delo odseka je uspešno in koroški alpinisti so naredili že več težjih vzponov v Raduhi, Peci, Uršlji, v Kamniških in Julijskih Alpah. Prav letos pa so se proslavili tudi z uspešnim vzponom na najvišjo goro Turčije — Ararat (5165 m), dva člana pa sta bila tudi v prvi jugoslovanski odpravi na Norveškem.

7. GORSKA REŠEVALNA SLUŽBA ima svoj sedež na Prevaljah, ustanovljena pa je bila leta 1946. Člane te humane organizacije in njihovo delo ni treba posebej opisovati. Vedno so tam, kjer so potrebni in prav njihovi izredni požrtvovalnosti gre zahvala, da s strokovnim vodenjem planincev-mladincev in pionirjev preprečujejo nesreče in učijo ter vzgajajo. To pa ni vse njihovo delo. Stalno se izpopolnjujejo v tehniki reševanja, stalno morajo biti pripravljene in vedno sodelujejo pri večjih prireditvah, pa če so to smučarske tekme ali planinski pohodi, če so to tečaji prve pomoči ali plezalni tečaji. Izurjenost, hladnokrvnost, tveganje in velika ljubezen do sočloveka v gorah so osnovne odlike njihovega dela. Gorski reševalci imajo v svojih vrstah vključeno tudi sekcijo lavinskih psov z dvema vodnikoma in Garom ter Kellijem, ki sta se že večkrat izkazala in zaslužno nosita lavinske značke gorske reševalne službe. S to pridobitvijo je gorska reševalna služba na Koroškem pridobila večjo delovno sposobnost in pripravljenost.

8. TABORNIŠTVO je vedno bolj priljubljeno med mladinci in pionirji, saj so taborniške veščine: orientacijski pohodi, ravnanje s kompasom, čitanje specialnih zemljevidov, postavljanje šotorov, premagovanje ovir, lokostrelstvo, signalizacija in druge pravi raj za najmlajše. Taborništvo pa ima prav zaradi svojih veščin in delovanja v naravnem okolju vse pozitivne elemente, ki vplivajo na krepko in zdravo rast naših otrok, in tudi elemente, ki jih pri organizaciji naše ljudske obrambe ne gre zanemariti.

Finiš

Na Ravnah je bil leta 1960 ustanovljen taborniški odred »Koroški jeklarji«, v Mežici imajo od leta 1952 taborniški odred »Ruševci«, v Črni pa so leta 1965 ustanovili taborniški odred »Sivi rudarji«. Vsi trije odredi opravljajo svoje poslanstvo, tekmujejo na društvenih in meddruštvenih tekmovanjih, skrbijo za pridobivanje članstva in njihovo strokovno vzgojo in da so večji svojega dela, so že večkrat dokazali. Največji uspeh do sedaj so dosegli Koroški jeklarji, ki so na letošnjem tekmovanju v disciplini medvedkov osvojili republiško prvenstvo.

9. ŠAH se je v naši dolini igral že pred vojno, takoj po vojni v svojih organizacijah, saj nekaj časa ni spadal med športne panoge, kasneje pa se je priključil v obliki sekcij k društvom TVD Partizan ali v obliki samostojnih klubov k športnim društvom.

Šahovski klub Fužinar na Ravnah je bil ustanovljen leta 1948 in s svojim delom vse do danes vzgojil veliko dobrih šahistov. Člani kluba vsa leta redno nastopajo na občinskih in meddruštvenih tekmovanjih ter sindikalnih prvenstvih, tekmovali so že tudi izven naše domovine, sedaj pa igrajo v I. slovenski ligi. Največji uspeh so dosegli leta 1964, ko so nastopili kot sindikalna ekipa železarne Ravne in osvojili republiško prvenstvo. Med svojimi člani imajo več prvokategorikov in celo šahista, ki je v letu 1970 dosegel svetovni rekord v eni od variacij problemskega šaha. Na Ravnah igrajo šah še na vseh šolah, saj imajo povsod močne krožke v šolskih športnih društvih. Največ uspeha je imelo ŠSD gimnazija, ki je leta 1969 osvojilo republiško mladinsko prvenstvo.

Na Prevaljah je bil šahovski klub Korotan ustanovljen leta 1968, šah pa so igrali že prej, posebno na osnovni šoli, kjer je deloval močan šahovski krožek. Prevaljski šahisti so se takoj vključili v redno šahovsko dejavnost v naši dolini in tekmujejo na vseh razpisanih občinskih tekmovanjih.

V Mežici so šahovski klub Rudar ustanovili že 1929. leta in ima zato lepo tradi-

cijo. Takoj po vojni so šahisti igrali v okviru enotnega fizikturnega društva in bili zelo aktivni. Sodelovali so na številnih turnirjih in imeli leta 1949 tudi nekaj zastopnikov na dvoboju Hrvatska—Slovenija, pozneje in tudi danes pa tekmujejo v okviru svojega kluba Rudar. Udeležujejo se vseh občinskih in medobčinskih tekmovanj, organizirani in igrali pa so tudi že mednarodne dvoboje, sedaj pa igrajo v I. slovenski ligi. Tudi na mežiški osnovni šoli deluje izredno močan šahovski krožek, kjer imajo zelo dobre pionirje. Leta 1968 je pionir iz Mežice osvojil naslov republiškega prvaka.

V Črni so samostojni šahovski klub ustanovili leta 1960, šah pa so igrali tudi že prej in občasno tudi tekmovali. Šahisti iz Črne se tudi redno udeležujejo vseh razpisanih tekmovanj v občinskem merilu, občasno igrajo tudi na medklubskih tekmovanjih. Šahovski krožek na osnovni šoli pridno dela in pomaga klubu pri strokovni vzgoji pionirjev.

10. STRELSTVO je razvito v treh krajih naše doline. Kljub elementarni prvini vseljidskega odpora naša dolina trenutno nima nobenega urejenega strelišča za malokalibrsko puško, zato se strelci urijo najbolj z zračno puško in imajo v zadnjih dveh letih prav za to disciplino vedno več mladih privržencev.

Na Ravnah je bila leta 1951 ustanovljena strelska družina Knez Pepi. Strelci delajo redno vsa leta in se udeležujejo vseh tekmovanj, od občinskih do republiških, tekmujejo pa tudi na sindikalnih in metalurških igrah. V svojih vrstah imajo nekaj zelo dobrih strelcev z zračno in malokalibrsko puško, ki so si z dobrim streljanjem prislužili značke dobrih in odličnih strelcev, dva pa imata celo naziv mojster strelskega športa.

Strelska družina Tone Okrogar-Nestl se je v Mežici ustanovila leta 1952. Njihovi strelci se redno udeležujejo občinskih tekmovanj, občasno pa nastopajo tudi na drugih tekmovanjih. Tudi med njimi je nekaj nosilcev značke dobrega strelca.

V Črni se je strelska družina Markovič Kristl ustanovila leta 1969 in zbrala v

Pri Mihevu v Podpeci

svoji sredini vse strelce, ki so že nekaj redno vadili in tekmovali in z njimi že začela nastopati na občinskih tekmovanjih. Tudi oni imajo v svojih vrstah prizadevne strelce in dva med njimi sta si že prislužila značko dobrega strelca.

11. NAMIZNI TENIS je šport, ki se je v naši dolini uveljavil šele po vojni, zlasti v Mežici in na Ravnah, danes pa ga igrajo v vseh večjih krajih naše doline.

Na Ravnah se je namiznoteniški klub Fužinar ustanovil leta 1948, vendar segajo začetki igranja v leto 1947, ko so se za to igro začeli navduševati mladi igralci. Klub je zelo dobro delal s pionirji in mladinci in kmalu postal eden najboljših slovenskih in tudi jugoslovanskih klubov pri mladinkah, mladincih, pionirkah in pionirjih. Osvajal je republiške in državne naslove v ekipnih in posameznih konkurencah, dajal slovenske in državne reprezentante, članica kluba pa je leta 1963 igrala celo na svetovnem prvenstvu. Klub je vedno skrbel za naraščaj, vendar je moral zaradi pomanjkanja prostora vadbo za nekaj časa prekiniti in šele zadnja leta zopet redno dela s pionirji in pionirkami, ki veliko obetajo. Člani kluba so igrali že v II. zvezni ligi, članice pa celo v prvi, danes pa igrajo člani v drugi, članice pa v I. slovenski ligi. Na Ravnah deluje tudi namiznoteniška šola ObZTK.

Na Prevaljah se namizni tenis igra v krožku šolskega športnega društva Mladost, letos pa je v tem kraju ponovno oživila namiznoteniška šola ObZTK, ki je pred dvema letoma začela orati ledino za ta šport na Prevaljah.

V Mežici so namizni tenis začeli igrati leta 1953 v sekciji tamkajšnjega TVD Partizan in je bila zelo aktivna. Člani sekcije so nastopali na tekmovanjih in dvobojih v naši dolini in v bližnjih krajih ter se udeležili tudi slovenskega prvenstva. Zaradi slabih pogojev so pozneje najboljši igralci začeli igrati na Ravnah in sekcija se je razpustila. Delo je ponovno oživilo leta 1968, ko je v Mežici začela delati namiznoteniška šola ObZTK, in ko je bila pri TVD Partizan ponovno ustanovljena namiznoteniška sekcija.

V Žerjavu so namiznoteniško sekcijo pri TVD Partizan ustanovili leta 1968 zaradi velikega zanimanja za namizni tenis in delovanja namiznoteniške šole ObZTK.

Tudi v Črni se igra namizni tenis. Leta 1969 je v tem kraju začela delati namiznoteniška šola ObZTK, letos pa so pri TVD Partizan ustanovili tudi namiznoteniško sekcijo.

12. KEGLJANJE se je razvilo iz priljubljenega kegljanja, ki so ga gojili na vseh kegljiščih v naši dolini in je bilo dolga leta domena starejših ljudi. Šele zadnja leta postaja ta šport zanimiv tudi za mlajše. Danes se s tekmovalnim kegljanjem ukvarjajo v Mežici in na Ravnah.

Kegljaški klub Fužinar na Ravnah je bil ustanovljen leta 1953 in predstavlja danes zelo kvaliteten kolektiv. Pri klubu vsa leta redno vadijo in se udeležujejo rednih občinskih, okrajnih, republiških in zveznih tekmovanj, organizirajo dvoboje in prijateljska srečanja, skrbijo za moško in žensko ter zadnje čase tudi za mladinsko kegljanje. Zaradi načrtnih vadbe skozi vsa leta je klub dosegel in še dosegla lepe uspehe v slovenskem, jugoslovanskem in tudi v meddržavnem merilu. V svojih vrstah ima slovenske in državne prvake, slovenske in državne reprezentante, največji uspeh pa je prav gotovo nastop njihovih članic na svetovnih prvenstvih. Delo tega kluba pa bo brez dvoma še boljše in uspehi še večji, če bodo imeli na razpolago avtomatično kegljišče, ki si ga za svoje dosežanje uspehe in vzorno delo res zaslužio.

V Mežici se je kegljaška sekcija pri TVD Partizan ustanovila leta 1961 in je zadnja leta zelo agilna, saj se s svojimi tekmovalci udeležuje vseh občinskih prvenstev in prijateljskih dvobojev v naši dolini, s posamezniki pa je bila zastopana tudi na republiških prvenstvih. Brez dvoma bi tudi mežiški kegljavniki dosegli večje uspehe, če bi imeli boljše pogoje za vadbo. Neogrevano dvostezno kegljišče pa ni podlaga za dobro delo.

13. PLAVANJE se je razvijalo istočasno z izgradnjo odprtih plavalnih baze-

nov v Črni, Žerjavu, Mežici in na Ravnah že pred vojno. Prve organizacije, ki so se načrtno ukvarjale s plavanjem, pa zasledimo šele po vojni. Izredno aktivni sta bili plavalni sekciji na Ravnah in v Mežici, ki sta s svojimi tekmovalci nastopali v medsebojnih srečanjih in tudi v drugih krajih. Mežica je imela do leta 1955 najboljše plavalce v naši dolini. V Mežici pa niso samo plavali, igrali so tudi waterpolo kakor na Ravnah in skakali z deske in stolpa. Delo te marljive sekcije pa je pozneje zaradi pomanjkanja funkcionarjev in kratkih ter za plavanje na prostem neprimernih poletij popolnoma prenehalo in ga praktično ni več. Tudi za Žerjav in Črno, ki imata z majhnimi odprtimi bazeni še veliko slabše pogoje in za ravnski letni bazen lahko trdimo, da se tam plavanje ne more načrtno razvijati in da bo treba misliti na čimprejšnjo ureditev bazenov s toplo vodo, saj je plavanje šport, ki si ga mladina poleg smučanja najbolj želi.

Plavalni klub Fužinar na Ravnah je bil ustanovljen leta 1966 in je prevzel delo sekcije, ki je bila ustanovljena že pred letom 1950 in ki je z občasnimi prekinitevami dobro delala, saj je članica te sekcije že leta 1959 osvojila naslov republiške prvakinje. Prevzela pa je še eno pomembno in nadvse koristno pridobitev: zimski plavalni bazen, ki je bil dan v uporabo skupaj z drugimi objekti DTK maja 1965. Pogoji plavalnega kluba so bili že na startu izredno dobri in ni nenavadno, da so se odločili takoj tudi za ustanovitev plavalne šole. Plavalni klub s šolo in močnim sodniškim in vaditeljskim kadrom je delo zelo dobro zastavil in rezultati so iz leta v leto boljše. Med svojimi mladimi plavalci imajo slovenske in državne prvake in reprezentante, letos pa je njihova tekmovalka postavila celo dva državna rekorda. In še nekaj je treba poudariti. Plavalna šola je letos dobila profesionalnega trenerja in to je obenem prvi profesionalni trener v naši dolini. Za plavalni šport odlična pridobitev.

14. ROKOMET se organizirano igra samo na Ravnah, kjer je bila leta 1954 ustanovljena rokometaška sekcija pri TVD Partizan, leta 1955 pa so rokometaši že igrali v okviru ŠD Fužinar. Člani RK Fužinar so v začetku igrali veliki in mali rokometa, a obdržal se je samo mali, ki je atraktivnejši in za katerega so razpisana tudi vsa tekmovanja. Klub je vedno skrbel tudi za naraščaj, vendar je z mladinci, mladinkami in pionirji le občasno nastopal, medtem ko s članskim moštvom redno tekmuje. Začel je v mariborski podvezi, kasneje v enotni koroški ligi, danes pa tekmuje v štajerski conski ligi. Enkrat so igrali kvalifikacijsko tekmo za vstop v slovensko ligo.

Tudi v drugih krajih naše doline se igra rokometa, vendar občasno. Osnovnošolska prvenstva v obliki turnirjev pritegnejo šolarje iz Črne, Mežice, Prevalj in Raven vsako leto, že od leta 1967 naprej. (Žal v Črni, kjer so nekaj tudi člani igrali dober rokometa in nastopali tudi na tekmovanjih in v Mežici nimajo rokometa igrišča.) Letos pa je začela z delom tudi pionirska občinska rokometaška liga.

15. KARATE se je pojavil samorastniško. Klub, ki je bil ustanovljen leta 1968

na Ravnah, si je od Fužinarja izposodil samo ime, dobil brezplačno na razpolago prostore za vadbo, za drugo pa je moral in še mora skrbeti sam. Kljub temu je do sedaj redno delal, vadil in tekmoval, stroške pa pokriva z visoko članarino in občasnimi prispevki. Kljub temu je njegovo delo uspešno, saj ima v svoji sredini celo slovenskega prvaka. Pričakovati je, da ga bo ŠD Fužinar resnično vzel pod svoje okrilje, saj je z dveletnim delom pokazal, da le ni muha enodnevnica.

16. ATLETIKA ima predovno tradicijo v redkih posameznikih, po vojni pa so v vseh društvi organizirali spomladanske in jesenske kroše, na Ravnah in v Mežici pa tekmovali tudi v pravih atletskih disciplinah, kot so teki, skoki in meti. Atletska sekcija je bila v Mežici zelo agilna in je imela nekaj najboljših atletov na Koroškem. Kraljica športa pa ob dvigu in razmahu drugih športov ni vzdržala in je počasi tonila v pozabo. Kljub temu, da so se kasneje na Ravnah in Prevaljah ustvarili osnovni pogoji za atletiko (Mežica in Črna žal še sedaj nimata atletske steze), ta panoga ni doživela pravega vzpona. Pri ŠD Fužinar je bil leta 1964 sicer ustanovljen atletski klub, ki je veliko naredil pri vzgoji sodniškega kadra in ustanovil tudi atletske šole, ki pa zaradi pomanjkanja strokovnega kadra ni mogla zaživeti.

Sele šolska atletska tekmovanja, ki so stalna oblika dela v naši dolini od leta 1965 naprej, in atletski krožki pri šolah in pozneje pri šolskih športnih društvih so dala dobre rezultate in prve resne tekmovalce, ki so letos na III. kriteriju slovenskih mest že dosegli lepe uspehe. V sporazumu s šolskimi športnimi društvi se je letos ustanovil Koroški atletski klub, ki bo skrbel za pravilno delo atletinj in atletov iz naše doline.

17. ŠOLSKA ŠPORTNA DRUŠTVA so v našo dolino prinesla veliko svežine na športnem področju in predstavljajo široko bazo za razvoj vseh športov v naši dolini. V svojih kroških redno vadijo in tekmujejo v športnih panogah, ki jih lahko gojijo. Zastopani so skoraj vsi športi, ki smo jih že našli, poleg tega pa igrajo tudi košarko in izvajajo ritmične vaje. Delo teh mladih športnih kolektivov je izredno dobro zastavljeno in pomeni brez dvoma velik prispevek pri množičnem vključevanju mladine v športno življenje, pomeni pa tudi vzgajanje dobrih in predanih funkcionarjev, sveže in sodobne ideje, mladostni polet in željo po afirmaciji. Vse to pa je porok, da se bo lahko športno življenje pri nas nemoteno in v skladu s splošnim napredkom nadaljevalo.

Če na kratko strnemo to, kar smo zapisali o množičnosti telesne kulture in športa na Koroškem, moramo najprej ugotoviti, da je to le bežen pregled, le drobec vsega, kar so športniki in požrtvovalni funkcionarji v 25 letih naredili za zdravo rast naših otrok in za afirmacijo Koroške (prav bi bilo, da bi naredili popolnejši pregled — to pa seveda zahteva ogromno dela) in drugič, da so pri tem vzponu in tako široki dejavnosti pomagale še druge organizacije. Spomnimo se samo dela koroške smučarske podzveze, koordinacijskega odbora za mladinske odseke planinskih društev, koroške šahovske podzveze in občinske zveze za te-

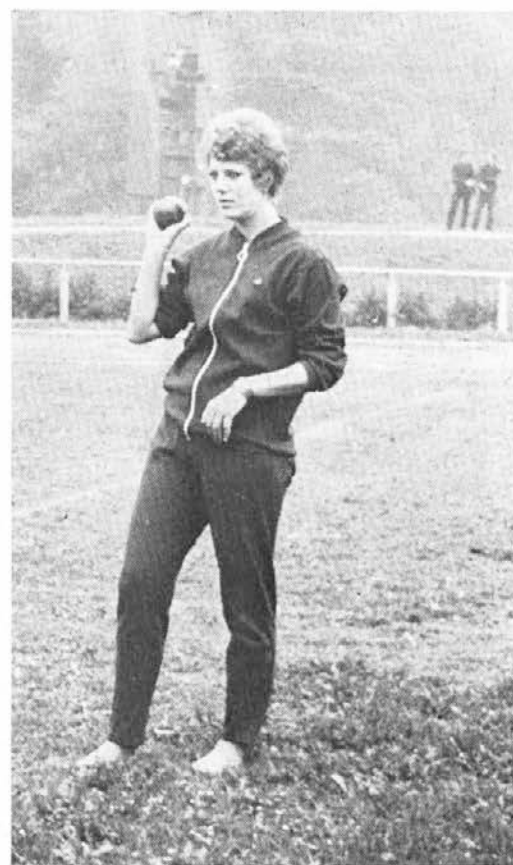
lesno kulturo, ki je s svojimi strokovnimi odbori v zadnjih petih letih veliko naredila na vseh področjih razvoja telesne kulture in športa v naši dolini. Organizirala je občinsko odbojgarsko ligo za mladince in mladinke, občinsko namiznoteniško ligo za pionirje in pionirke in namiznoteniške šole, alpsko šolo, tečaje za neplavalce, vsa atletska tekmovanja v vseh športih, občinsko nogometno ligo za mladince, občinsko rokometno ligo za pionirje in pionirke, šahovska tekmovanja v obliki turnirjev in lig, občinske telovadne akademije in formirala občinsko telovadno vrsto, priredila vsa šolska tekmovanja za šole I. in II. stopnje, uredila evidenco sodnikov, izvedla sodniške tečaje in izpite za sodnike smučanja, atletike, odbojke, nogometa in šaha, financirala šolanje trenerjev za odbojko, rokomet, streljanje, nogomet, namizni tenis in plavanje, organizirala velike športne manifestacije, kjer so skupaj nastopili najboljši športniki Koroške v smučanju, plavanju, odbojki, namiznem tenisu, streljanju, nogometu in šahu ter ustanovila šolska športna društva. In kaj je občinska zveza? To smo mi vsi — vsi športniki in športni funkcionarji — vsa naša športna dolina in zato smo o njenem deležu pri razvoju športa te zadnje vrstice tudi zapisali.

25 let dela slavimo! Poglejmo, koliko organizacij smo imeli in koliko jih je danes. Poglejmo letnice ustanovitve, tudi te veliko povedo, in pogledjmo še števila članstva, strokovnih delavcev in funkcionarjev in videli bomo, da smo velika družina (ali vsaj morali bi biti), ki mora bolj energično zahtevati pogoje za svoje delo.

PREGLED TELESNOVZGOJNIH IN ŠPORTNIH ORGANIZACIJ V OBČINI RAVNE NA KOROŠKEM

DRUŠTVO — KLUB	Leto ustanovitve	Aktivni člani	Strokovni delavci	Funkcionarji	Skupaj	Podporni člani	Skupaj
Organizacije, ki zajemajo celo občino		87	14	40	141	—	141
1. Koroški alpinistični odsek Mežica	1962	38	10	3	51	—	51
2. Gorska reševalna služba Prevalje	1946	17	1	1	19	—	19
3. Koroški atletski klub Ravne	1970	32	3	36	71	—	71
Opomba: V vseh krajih razen na Lešah deluje tudi namiznoteniška šola ObZTK — člani so zajeti pri sekcijah in kroških.							
ČRNA NA KOROŠKEM		1371	28	136	1535	593	2128
4. TVD Partizan	1946	220	6	24	250	—	250
telovadna sekcija	1946	140	3	10	153	—	153
odbojgarska sekcija	1957	35	1	7	43	—	43
namiznoteniška sekcija	1970	45	2	7	54	—	54
5. Smučarski klub	1950	43	5	11	59	63	122
6. Nogometni klub Peca	1950	70	3	21	94	500	594
7. Šahovski klub	1967	41	—	2	43	—	43
9. Strelska družina Kristl Markovič	1969	36	—	8	44	—	44
9. Taborniški odred Sivih rudarjev	1965	105	4	9	118	—	118
10. Planinsko društvo	1949	744	5	36	785	—	785
11. Šolsko športno društvo OŠ	1970	50	1	15	66	30	96

Krožki: smučanje, atletika, orodna telovadba, rokomet

Lidija Večko, naša najboljša metalka krogle

In kaj je dala vsa ta množičnost? Kaj smo Korošci dosegli v slovenskem in državnem merilu? Veliko! Videli boste. Vsi smo lahko ponosni na te naše fante in dekleta, ki so našo dolino častno zastopali.

DRUŠTVO — KLUB	Leto ustanovitve	Aktivni člani	Strokovni delavci	Funkcionarji	Skupaj	Podporni člani	Skupaj
ZERJAV		62	4	10	76	—	76
12. TVD Partizan	1946	62	4	10	76	—	76
telovadna sekcija	1946	35	2	3	40	—	40
odbojcarska sekcija	1946	15	1	3	19	—	19
namiznoteniška sekcija	1968	12	1	4	17	—	17
MEŽICA		1862	44	110	2016	211	2227
13. TVD Partizan	1945	288	13	33	334	—	334
telovadna sekcija	1945	40	3	5	48	—	48
odbojcarska sekcija	1946	64	3	10	77	—	77
smučarska sekcija	1946	137	4	14	155	—	155
kegljaška sekcija	1961	21	1	4	26	—	26
namiznoteniška sekcija	1968	26	2	—	28	—	28
14. Nogometni klub Akumulator	1969	45	4	12	61	70	131
15. Šahovski klub Rudar	1929	24	3	7	34	11	45
16. Strelska družina Tone Okrogar-Nestl	1952	95	5	11	111	—	111
17. Taborniški odred Ruševci	1952	207	17	15	239	—	239
18. Planinsko društvo	1926	1123	—	24	1147	—	1147
19. Šolsko športno društvo Štalekar OŠ	1968	80	2	8	90	130	220
Krožki: gimnastika, rokomet, košarka, šah, namizni tenis, atletika, smučanje							
LEŠE		35	1	6	42	—	42
20. Svoboda — nogometna sekcija	1968	35	1	6	42	—	42
PREVALJE		1430	16	68	1514	191	1705
21. TVŠD Korotan	1967	244	6	36	286	180	446
telovadno društvo	1945	80	2	9	91	—	91
nogometni klub	1946	62	2	9	73	180	253
smučarski klub	1952	62	2	11	75	—	75
šahovski klub	1968	40	—	7	47	—	47
22. Planinsko društvo	1919	1006	9	27	1042	—	1042
23. Šolsko društvo Mladost OŠ	1968	180	1	5	186	11	197
Krožki: namizni tenis, košarka, šah, streljanje, rokomet, atletika, orodna telovadba, smučanje							
RAVNE NA KOROŠKEM		2269	64	262	2595	590	3185
24. Športno društvo Fužinar	1945 (1948)	473	27	162	662	—	662
smučarski klub	1945	117	2	45	164	—	164
nogometni klub	1945	60	4	13	77	—	77
odbojcarski klub	1945	45	3	28	76	—	76
namiznoteniški klub	1948	40	6	12	58	—	58
šahovski klub	1948	28	3	12	43	—	43
kegljaški klub	1953	36	2	6	44	—	44
rokometni klub	1954	28	3	8	39	—	39
plavalni klub	1966	87	3	33	123	—	123
klub karate	1968	32	1	5	38	—	38
Opomba: pri ŠD Fužinar delujeta plavalna in tekaška šola — člani so zajeti pri klubih							
25. TVD Partizan	1945	351	11	12	374	—	374
26. Strelska družina Knez Pepi	1951	52	2	5	59	—	59
27. Taborniški odred Koroških jeklarjev	1960	116	6	14	136	—	136
28. Planinsko društvo	1952	588	10	37	635	400	1035
29. Šolsko športno društvo Pionir OŠ	1968	146	5	14	165	170	335
Krožki: odbojka, rokomet, nogomet, smučanje, plavanje, šah, planinstvo, košarka, atletika							
30. Šolsko športno društvo izobraževalnega centra	1968	130	1	11	142	—	142
Krožki: odbojka, rokomet, nogomet, atletika, smučanje, orodna telovadba, šah							

Samo pogledjmo, koliko slovenskih in državnih prvakov imamo.

In sedaj dajmo skromno priznanje še najboljšim med najboljšimi. Tistim, ki so s koščkom Koroške v srcu tekmovali na najvišjih možnih tekmovanjih, tistim, ki so s peterokrako zvezdo na prsih sodelovali na svetovnih prvenstvih in olimpiadah.

To so:

ŠTEFAN ROBAČ se je rodil 25. decembra 1930. leta v Ebenfeldu v Avstriji, sedaj pa dela kot električar v vzdrževalnih obratih v železarni na Ravnah. S športom se je začel ukvarjati takoj po osvoboditvi na Ravnah na Koroškem in najprej je bil vratar mladinskega nogometnega moštva

Fužinar, pozneje, s 16 leti pa je začel smučati. Najprej je bil alpski tekmovalac, potem pa se je posvetil smučarskemu teku, ki ga na Koroškem pred vojno in med njo nismo poznali.

Prizadevnost, vzdržljivost in veselje do te težke športne panoge so se hitro obrestovali in Robač je bil prvi smučarski tekač, ki je postal državni prvak. To mu je uspelo leta 1950 na domačih Ravnah v teku mlajših članov na 12 km.

Kot član jugoslovanske reprezentance je zastopal Koroško tudi na smučarskih progah v Avstriji, Italiji, Nemčiji, Franciji, Turčiji, Češkoslovaški in kot prvi koroški športnik nastopil na olimpijskih igrah leta 1956 v Cortini.

FLORJAN KOTNIK se je rodil 14. aprila 1927. leta v Podkrajju, sedaj pa dela kot tehnični risar v konstrukcijskem oddelku železarne na Ravnah. Smučati je začel že

z 10. leti, najprej v alpskih disciplinah, pozneje pa se je začel poganjati tudi prek skakalnic.

Že leta 1950 se je kot član državne smučarske reprezentance gluhonemih udeležil mednarodnega tekmovanja v Sankt Moritzu, kje je s 3. mestom v sla-

lomu, 10. mestom v smuku in 6. mestom v kombinaciji znatno pripomogel naši reprezentanci k osvojitvi 4. mesta. Tekmoval je tudi še v Innsbrucku, Hofgasteinu, Badgasteinu in Mitlerndorfu v Avstriji. Tudi na domačih terenih je bil uspešen, saj je od leta 1950 do leta 1962 kar 14-krat postal državni prvak smučarjev gluhih.

Njegov največji uspeh je vsekakor udeležba na olimpijskih igrah gluhih v Oslu leta 1953, kjer je v samostojnih skokih zasedel odlično četrto mesto.

IVANKA PETRAČ-MESEC se je rodila 10. avgusta 1943. leta na Ravnah, sedaj pa dela kot uslužbenka v Ljubljani. Namizni tenis je začela igrati leta 1952 in mu ostala zvesta do leta 1965. Dolga leta je

igrala za namiznoteniški klub Fužinar, ko pa se je preselila v Ljubljano, je svoje tekmovalno obdobje zaključila pri Olimpiji.

Iz začetnice se je hitro razvila v zelo neugodno in vztrajno obrambno igralko in že kot pionirka postala močna opora mladinski in pozneje tudi članski ekipi domačega Fužinarja. Kot standardna igralka pionirske, mladinske in članske ekipe ter v mladinskih in članskih dvojicah je skupaj osvojila 9 republiških in 5 državnih prvenstev, a tudi kot posameznica je dosegala zelo dobre rezultate. Bila je trikrat republiška in enkrat državna prvakinja pri mladinkah ter dvakrat republiška prvakinja pri članicah. Še kot mladinka je igrala v slovenski in jugoslovanski članski reprezentanci. Barve Jugoslavije je prvič branila leta 1960, dres z državnim grbom na prsih pa je oblekla skupaj 9-krat in tekmovala tudi na Poljskem, v Avstriji, Romuniji, Češkoslovaški, Grčiji in Angliji. Udeležila se je balkanskega prvenstva leta 1962, kjer sta s Pirčevo priborili Jugoslaviji prvo mesto, nastopila pa je tudi na svetovnem prvenstvu v Pragi leta 1963.

OTO PUSTOSLEMŠEK se je rodil 18. avgusta 1943. leta v Mežici, sedaj pa dela kot strugar v strojnem obratu rudnika Mežica. Že kot dečka so ga pritegnile bele strmine in leta 1955 se je začel razvijati v najboljšega koroškega smučarja alpskih disciplin. Nastopati je začel na slovenskih in državnih prvenstvih in postal specialist za slalom. Leta 1963 ga že najdemo med najboljšimi tekmovalci naše države in kot reprezentant je vse do leta 1967 zastopal Jugoslavijo na domačih in tujih smučiščih po vsej Evropi. Na republiških ali državnih prvenstvih sicer nikoli ni zmagal, a bil je vedno med najboljšimi, zlasti v svoji disciplini — v

31. Šolsko športno društvo gimnazije	1968	413	2	7	422	20	442
Krožki: namizni tenis, orodna telovadba, smučanje, atletika, nogomet, rokomet, odbojka, streljanje, plavanje							
Skupaj:		7116	171	632	7819	1585	9504

Opomba: Če upoštevamo, da je vsak drugi član včlanjen v dve organizaciji, imamo v naši občini 4744 članov, ki se aktivno ukvarjajo s telesno vzgojo in športom.

REPUBLIŠKI PRVAKI 1945—1970

A. TELOVADBA (7)

1952 TVD Partizan Ravne	(mladinke ekipno mnogoboj III. razred)
1953 Tomi Vevar, TVD Partizan Mežica	(člani posamezno mnogoboj II. razred)
1954 TVD Partizan Ravne	(člani ekipno mnogoboj II. razred)
Boris Fišer, TVD Partizan Ravne	(člani posamezno mnogoboj II. razred)
1955 Ela Lasnik, TVD Partizan Ravne	(članice posamezno mnogoboj II. razred)
1970 TVD Partizan Ravne	(mladinke ekipno mnogoboj I. razred)
Branka Tušek, TVD Partizan Ravne	(mladinke posamezno mnogoboj I. razred)

B. ŠAH (3)

1964 Železarna Ravne	(člani ekipno sindikalno prvenstvo)
1968 Drago Vidmar, TVD Partizan Mežica	(pionirji posamezno)
1969 ŠSD Gimnazija Ravne	(ekipno srednješolsko prvenstvo)

C. KARATE (1)

1969 Leon Kauzer, KK Fužinar	(člani posamezno)
------------------------------	-------------------

D. PADALSTVO (1)

1948 Anton Potočnik, LT Ravne	(člani posamezno)
-------------------------------	-------------------

E. TABORNIKI (1)

1970 Odred koroških jeklarjev Ravne	(ekipno medvedki od 9—12 let)
-------------------------------------	-------------------------------

F. ODBOJKA (18)

1950 TVD Partizan Mežica	(člani med društvi TVD Partizan)
1951 TVD Partizan Mežica	(člani med društvi TVD Partizan)
1954 OK Fužinar	(člani)
1955 OK Fužinar	(člani)
1956 OK Fužinar	(člani)
1957 OK Fužinar	(člani)
1958 OK Fužinar	(člani)
OK Fužinar	(mladinci)
1959 OK Fužinar	(mladinci)
OK Fužinar	(mladinci)
1960 OK Fužinar	(člani)
1967 OK Fužinar	(mladinci)
1968 OK Fužinar	(mladinci)
1969 OK Fužinar	(mladinci)
OK Fužinar	(mladinke)
1970 OK Fužinar	(mladinci)
OK Fužinar	(mladinke)
ŠSD Gimnazija	(mladinsko srednješolsko prvenstvo)

G. KEGLJANJE (5)

1961 KK Fužinar	(članice ekipno 6×100 lučajev)
1969 KK Fužinar	(mladinci ekipno 4×100 lučajev)
Rajko Podojstršek, KK Fužinar	(mladinci posamezno 2×100 lučajev)
1970 KK Fužinar	(mladinci ekipno 4×100 lučajev)
Rajko Podojstršek, KK Fužinar	(mladinci posamezno 2×100 lučajev)

H. PLAVANJE (33)

1959 Marija Vravnik, PK Fužinar	(50 m prsno starejše pionirke)
1967 Marina Kos, PK Fužinar	(50 m kravl mlajše pionirke)
Miro Krivograd, PK Fužinar	(50 m prsno starejši pionirji)
Majda Jehart, PK Fužinar (2)	(50 m delfin letna in zimska prvakinja)
Vlado Zavec, PK Fužinar	(50 m kravl mlajši pionirji)
PK Fužinar	(mlajši pionirji in pionirke ekipno)
1968 Anka Bajc, PK Fužinar	(100 m delfin starejše pionirke)
Majda Jehart, PK Fužinar (2)	(50 m delfin letna in zimska prvakinja)
1969 Zoran Golob, PK Fužinar	(50 m kravl mlajši pionirji)
Majda Jehart, PK Fužinar	(100 m delfin starejše pionirke)
Darko Zavrl, PK Fužinar (3)	(100 m prsno, 100 m kravl in 200 m mešano starejši pionirji)
Dušan Erženičnik, PK Fužinar	(200 m prsno člani)
Vlado Zavec, PK Fužinar (3)	(100 m delfin, zimski in letni, 100 m kravl starejši pionirji)
Brane Breznikar, PK Fužinar	(200 m mešano člani)
1970 Brane Breznikar, PK Fužinar	(400 m mešano člani)
Vlado Zavec, PK Fužinar (2)	(100 in 200 m delfin mlajši mladinci)
Roman Polajner, PK Fužinar	(50 m kravl mlajši pionirji)
Franjo Jež, PK Fužinar	(100 m delfin starejši pionirji)
Rado Fras, PK Fužinar	(100 m kravl starejši pionirji)
Roman Lopuh, PK Fužinar	(50 m kravl mlajši pionirji)
PK Fužinar (2)	(mlajši pionirji in pionirke ekipno)
Lidija Ferlin, PK Fužinar (4)	(50 m prsno letna in zimska, 50 m delfin in 200 m mešano mlajše pionirke)

I. NAMIZNI TENIS (17)

1958 Jožica Vavče, NTK Fužinar	(mladinke posamezno)
Valter Grabner, NTK Fužinar	(pionirji posamezno)
Vavče — Petrač, NTK Fužinar	(mladinke dvojice)

Naši strelici

1959	Ivanka Petrač, NTK Fužinar NTK Fužinar NTK Fužinar Vavče — Petrač, NTK Fužinar	(mladinke posamezno) (pionirke ekipno) (mladinke ekipno) (članice dvojice)
1960	Ivanka Petrač, NTK Fužinar NTK Fužinar Jamšek — Grabner, NTK Fužinar	(mladinke posamezno) (mladinke ekipno) (mladinci dvojice)
1961	Petrač — Vavče, NTK Fužinar Ivanka Petrač, NTK Fužinar (2) Grabner — Frelj, NTK Fužinar — NTK Kranj Petrač — Krajger, NTK Fužinar	(članice dvojice) (članice in mladinke posamezno) (mladinci dvojice) (mladinke dvojice)
1962	Krajger — Čadež, NTK Fužinar — NTK Kranj	(članice dvojice)
1964	Petrač — Krajger, NTK Fužinar Gutenberger — Jurak, NTK Fužinar	(članice dvojice) (pionirji dvojice)

J. SMUČANJE (47)

1948	Anica Fanedl, SK Fužinar	(tek na 5 km članice)
1950	Štefan Robač, SK Fužinar	(tek na 12 km mlajši člani)
1951	Alojz Winkler, SK Fužinar	(tek na 5 km mlajši mladinci)
1955	SK Fužinar	(štafeta članice 3×5 km)
1956	Jože Osenjak, SK Fužinar	(tek na 15 km člani)
1957	Krista Fanedl, SK Fužinar (2) Drago Fanedl, SK Fužinar	(slalom in veleslalom starejše mladinke) (veleslalom starejši mladinci)
1958	Gabrijela Zdove, SK Prevalje (2)	(slalom in kombinacija starejše mladinke)
1959	Mirko Bauče, SK Fužinar	(tek na 5 km mlajši mladinci)
1960	Mirko Bauče, SK Fužinar SK Fužinar Anton Navodnik, SK Fužinar	(tek na 10 km starejši mladinci) (tek na 10 km starejši mladinci) (tek na 5 km mlajši mladinci) (štafeta mladinci 3×5 km)
1961	Mirko Bauče, SK Fužinar	(veleslalom starejši mladinci)
1962	Mirko Bauče, SK Fužinar Egon Karpač, SK Fužinar SK Fužinar Vida Teuš, SK Fužinar	(tek na 10 km starejši mladinci) (tek na 5 km mlajši mladinci) (štafeta mladinci 3×5 km) (veleslalom mlajše mladinke)
1963	Milka Fanedl, SK Fužinar Majda Kaker, SK Črna Vida Teuš, SK Fužinar	(slalom starejše mladinke) (veleslalom starejše pionirke) (smuk starejše mladinke)
1964	Egon Karpač, SK Fužinar Milan Dretnik, SK Fužinar SK Fužinar Gabrijela Zdove, SK Fužinar Ivan Zagernik, SK Fužinar Majda Kaker, SK Črna	(tek na 10 km starejši mladinci) (tek na 5 km mlajši mladinci) (štafeta mladinci 3×5 km) (slalom in kombinacija članice) (veleslalom mlajši mladinci) (veleslalom starejše pionirke)
1965	Milan Leskovec, SK Črna Janez Zupan, SK Fužinar TVD Partizan Mežica	(veleslalom mlajši pionirji) (slalom starejši mladinci) (veleslalom ekipno pionirji)
1966	Alojz Fortin, TVD Partizan Mežica	(veleslalom starejši mladinci)
1967	Alojz Fortin, TVD Partizan Mežica Marjeta Matvoz, SK Fužinar Vida Teuš, SK Fužinar Metka Sterže, SK Črna	(veleslalom mlajše mladinke) (slalom članice) (slalom starejše mladinke)
1968	Mirko Bauče, SK Fužinar SK Fužinar Vida Teuš, SK Fužinar	(tek na 15 km člani) (štafeta člani 3×10 km) (veleslalom članice)
1969	Mirko Bauče, SK Fužinar Vida Teuš, SK Fužinar (2) SK Fužinar	(tek na 15 km člani) (slalom in veleslalom članice) (veleslalom ekipno pionirji)
1970	Irena Jež, SK Fužinar SK Fužinar SK Fužinar	(veleslalom mlajše mladinke) (štafeta mladinci 3×5 km) (štafeta člani 3×5 km)

Skupno so koroški športniki osvojili 133 republiških naslovov!

slalomu. Spomnimo se samo njegovega presenetljivega uspeha leta 1967, ko je na državnem prvenstvu s startno številko 58 zasedel odlično 2. mesto.

Njegov največji uspeh pa je bil brez dvoma udeležba na olimpijskih igrah leta 1964 v Innsbrucku.

KRISTA FANEDL-DEKLEVA se je rodila 1. avgusta 1941. leta v Mariboru, sedaj pa dela kot diplomiran ekonomist v Ljubljani.

Smučati je začela zelo zgodaj, saj se je leta 1950 že udeležila prvih tekmovanj

kot članica smučarskega kluba Fužinar. Že kot pionirka je tekmovala med članicami in večkrat v tem neenakem boju zmagala. Leta 1955 je še kot pionirka osvojila državno prvenstvo v veleslalomu in to je bil šele začetek velikih uspehov ene najboljših jugoslovanskih smučark. Tudi ko se je zaradi študija na univerzi preselila v Ljubljano in leta 1960 menjala klubske barve ter postala članica Enotnosti, je z uspehi nadaljevala vse do leta 1966, ko je prenehala smučati. Njena bera je res bogata: osvojila je 14 republiških prvenstev, od tega 6 pri članicah, in 21 državnih prvenstev, od tega 15 pri članicah. Kot državna reprezentantka je 10 let nastopala na vseh znanih smučiških po Evropi, udeležila se je treh svetovnih študentskih prvenstev leta 1962 v Villarsu (Švica), leta 1964 v Špindlerovem mlinu (ČSSR) in leta 1966 v Sestrieru (Italija), Jugoslavijo pa je zastopala tudi na olimpijskih igrah leta 1964 v Innsbrucku.

MIRKO BAUČE se je rodil 15. julija 1942. leta na Prevaljah, sedaj pa dela kot iskrilec v oddelku tehnične kontrole v železarni na Ravnah. Začel je kot roko-metaš, se potem preselil za zeleno mizo, kjer je postal eden najboljših pionirjev in mladincev v državi, saj je bil član mladinske ekipe namiznoteniškega kluba Fužinar, ki je osvojila naslov državnega prvaka. Po letu 1956 se je vedno bolj predajal belim smučinam in leta 1958 stopil na

prave tekaške smučiči, ki so mu postale nerazdružljiv prijatelj in mu še danes pomenijo največ.

Tudi v izredno težki športni disciplini — v smučarskem teku je pokazal vse vrline dobrega športnika. Bil je petkrat republiški in dvakrat državni prvak pri mladincih, s svojimi uspehi pa je nadaljeval tudi pri članih. Dvakrat je postal republiški in štirikrat državni prvak. Največji podvig mu je uspel leta 1965 v Žabjaku, kjer je postal državni prvak na 15 in 30 km. Skupno je osvojil sedem republiških in šest državnih samostojnih prvenstev, pomagal pa je tudi mladinski in članski štafeti pri osvajanju republiških in državnih naslovov. Na ozkih smučeh je prepotoval skoraj vse evropske države, dve sezoni na svoje stroške treniral na Švedskem in v dolgi dobi — od leta 1962 — kot državni reprezentant branil barve Jugoslavije tudi na svetovnih prvenstvih, leta 1962 v Zakopanih in leta 1966 v Oslu ter na olimpijskih igrah leta 1964 v Innsbrucku in 1968 v Grenobleu.

FRANCKA HAFNER se je rodila 20. oktobra 1930. leta v Podkorenu, sedaj pa dela kot uslužbenka turističnega biroja Ljubljana-transport na Ravnah na Koroškem. Kegljati je začela leta 1953 na

Ravnah, leta 1961 pa je že prvič nastopila v ženski ekipi kegljaškega kluba Fužinar, za katerega tekmuje še danes.

Prvič je opozorila nase že naslednje leto, ko je postala okrajna prvakinja, leta 1964 pa je že tekmovala za okrajno reprezentanco Maribora v Avstriji. Dosegala je vedno boljše rezultate in državni selektorji so ji že naslednje leto zaupali dres z državnim grbom na prsih. Svoj ognjeni krst je doživela v Brnu, v dvoboju z Češkoslovaško. Od takrat naprej je stalna državna reprezentantka. Sledili so

DRŽAVNI PRVAKI 1945—1970

A. ODBOJKA (2)

1950 TVD Partizan Mežica
1951 TVD Partizan Mežica

(člani med društvi TVD Partizan)
(člani med društvi TVD Partizan)

B. KEGLJANJE (2)

1969 Mara Jezeršek, KK Fužinar
1970 KK Fužinar

(članice posamezno 2×100 lučajev)
(mladinci ekipno 4×100 lučajev)

C. PLAVANJE (3)

1970 Lidija Ferlin, PK Fužinar (3)

(mlajše pionirke, letna in zimska prvakinja na 50 m prsno, zimska prvakinja na 100 m prsno in državni rekord)

D. NAMIZNI TENIS (9)

1958 Petrač — Vavče, NTK Fužinar
1959 NTK Fužinar
1960 NTK Fužinar
1960 Petrač — Krajger, NTK Fužinar
1960 Jamšek — Grabner, NTK Fužinar
NTK Fužinar
1961 NTK Fužinar
Ivanka Petrač, NTK Fužinar
1962 Erika Krajger, NTK Fužinar

(mladinke dvojice)
(mladinke ekipno)
(mladinke ekipno)
(mladinke dvojice)
(mladinci dvojice)
(mladinci ekipno)
(mladinke ekipno)
(mladinke posamezno)
(mladinke posamezno)

E. SMUČANJE (57)

1953 Emil Kamnik, SK Fužinar
1955 Krista Fanedl, SK Fužinar
1956 Krista Fanedl, SK Fužinar
1957 Krista Fanedl, SK Fužinar (3)

(smuk starejši mladinci)
(veleslalom mlajše mladinke)
(veleslalom starejše mladinke)
(slalom, veleslalom, kombinacija starejše mladinke)
(slalom, veleslalom, kombinacija starejši mladinci)

Drago Fanedl, SK Fužinar (3)

1959 Mirko Bauče, SK Fužinar
1961 Vida Teuš, SK Fužinar
Milka Fanedl, SK Fužinar
1962 Mirko Bauče, SK Fužinar
SK Fužinar
Milka Fanedl, SK Fužinar (3)

(tek na 5 km mlajši mladinci)
(smuk mlajše mladinke)
(kombinacija mlajše mladinke)
(tek na 10 km starejši mladinci)
(štafeta mladinci 3×5 km)
(slalom, veleslalom, kombinacija starejše mladinke)

Vida Teuš, SK Fužinar (4)

1963 Mirko Kranjčan, SK Fužinar
SK Fužinar
Vida Teuš, SK Fužinar (3)
Milka Fanedl, SK Fužinar
Alojz Potočnik, SK Fužinar
1964 Edo Burjak, SK Črna
Milan Dretnik, SK Fužinar
SK Fužinar
Vida Teuš, SK Fužinar (4)

(tek na 10 km starejši mladinci)
(štafeta mladinci 3×5 km)
(slalom, smuk, kombinacija starejše mladinke)
(veleslalom starejše mladinke)
(veleslalom mlajši mladinci)
(skoki mladinci)
(tek na 5 km mlajši mladinci)
(štafeta mladinci 3×5 km)
(slalom, veleslalom, smuk, kombinacija starejše mladinke)

1965 Mirko Bauče, SK Fužinar (2)
Milan Dretnik, SK Fužinar
Pavli Harnold, SK Fužinar
Alojz Fortin, TVD Partizan, Mežica
Gabrijela Zdovc, SK Fužinar
Ivan Zagernik, SK Fužinar

(tek na 15 in 30 km člani)
(tek na 10 km starejši mladinci)
(slalom starejši mladinci)
(slalom mlajši mladinci)
(slalom članice)
(smuk starejši mladinci)

1966 Mirko Bauče, SK Fužinar
Drago Pudgar, SK Črna
1967 Janez Zupan, SK Fužinar
Danilo Pudgar, SK Črna
Mirko Bauče, SK Fužinar
SK Fužinar

(tek na 15 km člani)
(skoki mladinci)
(slalom mlajši mladinci)
(skoki mladinci)
(tek na 15 km člani)
(štafeta člani 3×10 km)
(tek na 5 km mladinke)
(skoki mladinci)

1968 Jožica Bauče, SK Fužinar
1969 Danilo Pudgar, SK Črna
Vida Teuš, SK Fužinar (2)
SK Fužinar
1970 Vida Teuš, SK Fužinar
Jožica Bauče, SK Fužinar (2)
Vilijem Mozgan, SK Fužinar

(slalom in veleslalom članice)
(štafeta članov 3×10 km)
(veleslalom članice)
(tek na 5 in 10 km članice)
(tek na 5 km starejši mladinci)

od 1950 do 1962
Florijan Kotnik, SK Fužinar (14)

(skoki, slalom, veleslalom, kombinacija gluho-nemi)

Skupno so koroški športniki osvojili 87 naslovov državnih prvakov!

meddržavni dvoboji doma in na tujem z Vzhodnimi in Zahodnimi Nemkami, Romunkami, Madžarkami, Avstrijkami; kegljala je kot gost za reprezentanco Ljubljane, v slovenski reprezentanci in seveda za ravenski Fužinar. V petih letih, odkar je reprezentantka, je našo državo zastopala 18-krat, od tega dvakrat na svetovnem prvenstvu:

— leta 1966 v Bukarešti, kjer je bila v ekipnem delu tekmovala s 401 podrtim kegljem najboljša Jugoslovanka in
— leta 1968 v Linzu.

ADOLF URNANT se je rodil 26. julija 1941. leta na Ravnah na Koroškem, sedaj

pa dela kot učitelj telesne vzgoje na Reki. Kot športnik je leta 1956 začel najprej kot rokometas in smučarski tekač, leto kasneje pa se je preselil na odbojgarsko igrišče, kateremu je zvest še danes. Bil je dober rokometas in tudi smučarski tekač, saj je tekel v zmagoviti štafeti mladincev smučarskega kluba Fužinar, a najbolj ga je prevzela odbojka, ki mu je prinesla tudi največ uspehov.

Dolga leta je igral za odbojgarski klub Fužinar, nekaj časa za mariborski Bračnik, kot gost tudi za zagrebško Mladost in beograjski Železničar, sedaj pa je član odbojgarskega kluba Kvarner na Reki.

Leta 1959 je prvič nastopil v mladinski državni reprezentanci in potem še sedemkrat, pravi ognjeni krst pa je doživel leta 1961, ko je kot član prvič oblekel dres z državnim grbom na prsih. Do sedaj je za člansko državno reprezentanco

nastopil že 150-krat, večkrat je bil proglašen za najboljšega igralca v ekipi in tudi turnirja, prepotoval je Evropo po dolgem in počez, igral med drugim tudi proti Japoncem, Kitajcem, Brazilcem, Korejcem, bil v Tunisu in Izraelu, nastopal na evropskih in mediteranskih prvenstvih, na univerziadi in trikrat na najvišjem možnem tekmovanju, na svetovnem prvenstvu — leta 1962 v Moskvi, leta 1966 v Pragi in leta 1970 v Sofiji.

MILAN DRETNIK se je rodil 13. februarja 1946. leta na Lešah, sedaj pa dela kot klepar v vzdrževalnih obratih železarne na Ravnah. Že kot mlad fant se je odločil, da se bo pridružil smučarskim tekačem ravenskega Fužinarja in v tej sre-

dini ga najdemo še danes. Leta 1958 je začel pridno vaditi in uspehi niso izostali. Kot mladinec je bil že državni reprezentant in njegove smuči so začele rezati smučine v Zvezni republiki Nemčiji, Švici in drugod po inozemskih smučiščih. Zelo lep uspeh je dosegel leta 1965 na FIS-A tekmovanju v Reit im Winklu, kjer je bil med srednjeevropsko mladinsko elito četrtri. Tudi na domačih terenih je večkrat zmagal. Leta 1964 je osvojil pri mladincih republiški in državni naslov, leto kasneje pa je že drugič postal državni mladinski prvak. Poleg teh treh posameznih naslovov je bil vedno krepka opora Bavčetu

in Karpaču v štafetnem teku, kjer je prispeval k večkratnim zmagam štafete smučarskega kluba Fužinar.

V pripravljalni dobi pred zadnjim svetovnim prvenstvom je na vseh izbirnih tekmovanjih odlično tekkel in si zagotovil nastop v 4-članski državni tekaški repre-

zentanci, ki se je leta 1970 udeležila svetovnega prvenstva v Štrbskem plesu v Visokih Tatrah.

FRICKA MAČIČ se je rodila 19. novembra 1936. leta na Prevaljah, sedaj pa dela kot uslužbenka v obratnem knjigovodstvu v železarni na Ravnah. S kegljanjem je začela leta 1959 in se kasneje

vključila v kegljaški klub Fužinar, za katerega keglja še danes. Zaradi bolezni je nekaj časa prekinila s treningi in tekmovanji, vendar si je po vrnitvi v klub vedno bolj prizadevala in rezultati niso izostali. Leta 1968 so postali pozorni na kegljavko z Raven zvezni selektorji in leta 1969 je že prvič nastopila za državno reprezentanco. Ko je drugič zastopala našo državo v izbrani vrsti najboljših jugoslovanskih kegljavk, se je posebej proslavila. Bila je najboljša Jugoslovanka. Odlično je kegljala tudi letos na ekipnem državnem prvenstvu v Crikvenici, kjer je s 476 podrtimi keglji postavila rekord kegljišča in svoj osebni rekord.

Skupno je v dveh letih šestkrat zastopala našo državo v inozemstvu in na domačih kegljiščih, od tega enkrat tudi na svetovnem prvenstvu v Bolzanu leta 1970.

DRAGO PUDGAR se je rodil 27. novembra 1949. leta v Črni, sedaj pa dela kot strojni ključavničar v strojnem obratu rudnika Mežica. Čez skakalnice se je začel poganjati pred osmimi leti pri smučarskem klubu Črna, za katerega tekmuje

še danes. Z vztrajnim delom in dobrimi rezultati si je hitro priboril mesto med slovensko, obenem pa tudi jugoslovansko skakalno elito, katere član je že od leta 1965. Kot enemu izmed najboljših jugoslovanskih mladincev mu je leta 1966 uspel tudi prodor na sam vrh. Postal je državni prvak. Dve leti kasneje, še vedno kot mladinec, skače kot predskakalec na olimpijskih igrah v Grenoblu, kar je zanj veliko priznanje.

Jesen v gozdu

Poleg domačih prvenstev in drugih tekmovalj je Drago z uspehom tekmoval že v Franciji, Italiji, Švici, na Poljskem, v Češkoslovaški, Avstriji, obeh Nemčijah in kot prvi koroški športnik tudi v Združenih državah Amerike.

Svoj osebni rekord je dosegel leta 1970 na velikanki v Planici, ko je skočil 127 metrov. Njegov največji uspeh pa je sodelovanje na svetovnem prvenstvu v Štrbskem plesu leta 1970.

To so bila naša zlata dekleta in zlati fantje. Da bi jih bilo vedno več, to si želimo, njim pa naše pristrčne čestitke.

In kje vse so naši športniki že nastopali?

V Avstriji, Italiji, Grčiji, Turčiji, Tunisu, Bolgariji, Romuniji, Švici, Franciji, na Švedskem, Norveškem, v Španiji, Angliji, Izraelu, na Poljskem, v Sovjetski zvezi in celo v ZDA. V 21 državah so že tekmovali naši športniki in v vseh teh državah je z našimi tekmovalci vred bila zastopana tudi naša Koroška in se s svojimi glasniki miru in sožitja uspešno vključila v največjo človeško željo, da bi bil vedno mir in večno prijateljstvo med narodi.

O naših funkcionarjih smo že pisali. Da so požrtvovalni, iznajdljivi in da so gonilna sila vse športne dejavnosti na Koroškem. Veliko jih je in vsi si zaslužijo pohvale in priznanja. Danes pa napišimo kaj več o funkcionarju, ki je za šport na Koroškem naredil izredno veliko, z veliko željo, da ne bi nikoli pozabil pomagati (kajti pomoč bo vedno potrebna), ker tudi mi ne bomo nikoli pozabili, kaj je za razvoj športa pri nas naredil.

GREGOR KLANČNIK se je rodil 7. novembra 1913. leta v Mojstrani, od leta 1946 do letošnjega leta je uspešno vodil železarno na Ravnah, sedaj pa je generalni direktor Združenega podjetja slovenskih železarn v Ljubljani. Že v rani mladosti

Zmagovalec Gutman

se je začel ukvarjati s športom, najprej kot telovadec pri Sokolu, pozneje kot plezalec in smučar pri ŠD Mojstrana, kjer je bil tudi tajnik društva.

Leta 1937 in 1938 je osvojil naslov državnega prvaka v klasični kombinaciji, v letu 1938 pa še v teku na 18 km. Od leta 1936 do 1941 je bil državni reprezentant. Že od leta 1941 je bil aktivist, pozneje pa politični funkcionar in obveščevalni oficir v NOB.

Po osvoboditvi je prevzel odgovorne funkcije v gospodarstvu, zaradi katerih je prenehal s sistematično vadbo, ostal pa je zvest telesni vzgoji in športu. Bil je iniciator za ustanovitev športnega društva Fužinar ter njegov prvi in dolgoletni predsednik. Bil je tudi predsednik Koroške smučarske podzveze, od leta 1948 pa se ukvarja tudi kot zvezni funkcionar — kapetan, selektor — z gojitvijo smučarskega teka. Je član komisije za teke pri FIS. Bil je večkrat delegat te organizacije za kup Kurikala in ekspertni poročevalec kandidatov za olimpijske igre in svetovna prvenstva. Telesna kultura mu je še sedaj življenjska potreba, aktivno se še vedno ukvarja s smučanjem in planinstvom.

Rast Raven — tudi športnih — je tesno povezana z imenom Gregorja Klančnika, njegove misli so vedno pomenile napredek, njegova dela so trajna in velika in to znamo športniki ceniti. Poleg drugih visokih državnih in republiških odlikovanj si je kot prvi in do sedaj edini telesnovzgojni delavec iz naše doline leta 1968 zaslužil tudi najvišje slovensko telesno-kulturno priznanje — Bloudkovo nagrado.

Za konec: želimo si samo redno in izdatno financiranje telesne kulture!

Kostanj

*Zdrav duh —
v zdravem telesu!*

ŽUPANČEV JURIJ

Mislím, da je prav in človeško ter pošteno, če se kdaj spomnimo tudi kakšnega preprostega človeka, pa čeravno je bil hlapec (danes bi rekli: delavec na kmetiji), posebno še, če je bil res delaven, zanesljiv in pošten ter zvest gospodarju do svoje smrti. In tak je bil Jurij Pratekar.

Kolikor se spominjam, je za kratko dobo služil Spodnjemu Lečniku na Tolstem vrhu, nato pa dve leti pri Jugu v Dobrihah. Leta 1912 pa je prišel za hlapca k Županču. Bil sem star 8 let, ko je zadnji dan leta na sankah pripeljal svojo skrinjo na naš dom. Bil sem zelo vesel, da je prišel k nam. Pomagal sem mu tiščati sanke od Juga do Županca. Ze takrat sem vedel, da je bil vseh muh poln in da je imel otroke posebno rad. Od Juga je prinesel tudi velik hleb rženega kruha. Bila je namreč navada, da so tistim, ki so se vdinjali za novo leto drugam, dajali hleb kruha, da ne bi kdo rekel, da so morali iti lačni od hiše.

Doma je bil pravzaprav na Brdinjah pri Kotljah. Ko sem postal učitelj, mi je večkrat pripovedoval o svoji mladosti. Najraje bi dobil službo na železnici kot progovni delavec, a se mu ni posrečilo. Vdal se je usodi in je služil do smrti za hlapca na raznih kmetijah. Ze mlad si je moral sam služiti kruh, ki je bil ponekod bolj grenek, kakor mi je sam pripovedoval. Bil je včasih tudi svoje vrste čudak. Vendar je znal že v isti dobi brati in pisati in to kljub temu, da je obiskoval šolo le kratko časa.

Naj povem nekaj iz njegovega življenja pri Županču na Dobrihah. Brez pretiravanja moram priznati, da je bil to eden najbolj delavnih in poštenih hlapcev, kar so jih pri Županču kdaj imeli. Saj se je včasih bal za kakšno stvar bolj kot gospodarja sama. Služil je namreč pri starem in mladem Dominiku Kotniku. Obema je bil do zadnjega zvest.

Rad je dobro jedel, pa tudi pijače se ni brnil, in to z vso pravico, saj je bil res dober in priden delavec. Ko je prišel k Županču, je v začetku dobival k malici po liter mošta. Takrat je bil še mlad. Menda je bilo leta 1913, ko smo ob močni nevihti bili vsi v hiši pri malici. Dež je lil kot iz škafa. O kakem delu zunaj ni bil govor, pa smo malo posedeli. Nekdo, menda je bil to brat Andrej, mu v vrč prilije še nekaj mošta in kmalu je postal Jurij precej zgovoren. Oziral se je skozi okno proti Štebarskemu vrhu, pred seboj pa je imel svoj liter. Zaradi zgovornosti je začel mahati tudi z rokami. Ko se tako ozira, nenadoma mahne z roko in zadene svoj liter, ki je stal pred njim na mizi. Komaj izreče besedo: »Za Šteharjem se že »puca«, pa de liter z moštom pod

mizo in se razbije. Od same žalosti ali jeze so mu začele teči debele solze po licih. Od tistega dne dalje ni hotel k malici več liter mošta, temveč vrč, ki je držal samo pol litra. Ob košnji pa ga je najraje potegnul kar iz grče. »Veš, Zorko, tak je najboljšo, ko nobedn ne vidi, kajko sm ga potegnul«, mi je večkrat dejal.

Nekoč je služil nekje v Kotljah in se šel staviti, da bo pojedel zabeljene ajdove žgance, skuhanne iz enega kilograma moke. Stave ni dobil, ker je revež moral prej odnehati. Pravil mi je, da je imel tedaj hude bolečine in da se nekaj dni ni dotaknil nobene jedi.

Ob nedeljah si je tu in tam po prvi maši v kaki gostilni, posebno pri »Tirolcu« v Guštanu ali pa pri Blatniku na Dobrihah včasih le preveč privoščil. To je bilo takrat, ko je bil še mlajši. Neko nedeljo se je iz Guštanja grede ustavljal pri Blatniku. Moral sem ga iti klicati. Pred seboj na mizi je imel litrski vrč piva, pa malo »nakajen« je tudi že bil. Ko sem mu rekel, naj gre h kosilu, me je malo pridržal. Pojesti sem moral žemljo. Takrat so nam žemlje veliko pomenile. Popil sem tudi nekaj piva. Povedal mi je, da sicer ni lačen, ker je pojedel pri »Tirolcu« (danes gostilna pri Cvitaniču — »Dalmatincu«) in sedaj pri Blatniku skupno 8 golažev in 12 žemelj ter popil 5 litrov piva. Končno sem ga spravil domov. Mislil sem, da mu kosilo ne bo dišalo. Pa kako mu je šla v slast juha, svinjsko meso s krompirjem in solata! Tek je imel res prvovrsten.

Včasih si je naročil knjige Mohorjeve družbe, kupil pa si je tudi kako drugo knjigo. Ni čuda, da je nam otrokom ob zimskih večerih večkrat pri topli peči v temi, ker smo morali »šparati« petrolej, pripovedoval razne storije, da smo ga poslušali z odprtimi usti, pa tudi take, da so nam od strahu stali lasje pokonci. Te zgodbe si je sprti sam izmišljal. To sem ugotovil, ker nam je kak drug večer pripovedoval iste zgodbe v drugačni obliki. Sele pozneje sem se zavedal, da je moral brati tudi Desetega brata. O Krjavljū nam je vedel največ povedati. Kupoval pa je tudi druge knjige, največ tiste, ki jih je v Ljubljani izdajal Schwentner. Meni je pozneje, ko sem postal učitelj, podaril v spomin tri knjige, med njimi vezane Cankarjeve črtice, Bursko vojno, pa še eno, vendar se naslova ne spominjam več. Dve imam še shranjeni. Rad je prebiral časopise, med njimi najrajši celovški »Mir« in ljubljanski »Domoljub«.

»Slovenska straža«, narodna obrambna organizacija, je pred prvo svetovno vojno večkrat organizirala loterijo, da si je tako za svoje delo pridobila nekaj denarja. Tudi Jurij je

Jurij

nekoč kupil srečko. Stala je krono, kar je bilo takrat kar precej. Težko je čakal dan žrebanja. Ko pa so bile številke, ki so bile izžrebane, objavljene v časopisu, je zelo vestno večkrat pregledal številke, a njegove ni bilo med njimi. Nekam potrtr reče, da je že vnaprej vedel, da ne bo nič, ko vendar na srečki piše, da ga »serje« (serija). Rad je kupoval srajce, še rajši pa kose. V svoji skrinji je imel včasih shranjenih po pet novih kos.

Ko se je pričela prva svetovna vojna, je moral moj brat Minej takoj v začetku oditi na vojno. Jurij je ob slovesu in še pozneje jokal za njim. Več dni je trajalo, da se je nekako umiril. Imel ga je namreč zelo rad. Minej je pa bil z njim tudi dober. Čeravno še mlad, sem moral poprijeti za dela, ki so bila namenjena starejšim. Med prvo svetovno vojno sem ostal od Župančevih sinov sam na domu. Poleg Jurija smo imeli še dva ujetnika Rusa, ta pa nista smela zapustiti posestva, zato sem moral zaboje s tolstovrško slatino voziti s konji na postajo v Dravograd. Včasih je bilo treba napraviti po dve vožnji na dan in tedaj sem se bolj pozno vračal domov. Navadno mi je naproti prihajal oče, ker se je bal, da se mi ne bi kaj pripetilo. Na srečo je bil Andrej Oset, posestnik pri Kumru, tako uvideven, da je imel najeta dva delavca, ki sta težke zaboje naložila na voz, na postaji v Dravogradu pa sta jih razkladala druga dva; jaz takrat tem zabojem še nisem bil kos. Voziti pa sem moral, ker se Jurij na konje ni bog ve kaj razumel. On je imel v oskrbi le vole in junce. Doma smo imeli navadno po dva konja, nekoč pa celo tri, dva starejša in žrebe, ki je bilo zelo igrivo in poskočno. S tem si Jurij ni mogel pomagati ničesar. Ko ga je gonil na napajališče, mu je žrebe navadno pobegnulo. Na srečo je pozneje samo priteklo nazaj v hlev. Jurija je to jezilo, pa se je zato pridušil, da mu ne bo več ušlo. Navezal si je konopec okrog roke, misleč, da ga bo tako lahko obdržal. Toda zmotil se je. Žrebe se mu je že pri koritu začelo postavljati na noge. Jurij ga je z vso močjo skušal obdržati, toda žival je močno odskočila in začela vleči hlapca po gorici. Začel je vpiti in klicati na pomoč. Na srečo sem v bližini zlagal smrekove »pacne«. Tudi mati so prihitali na prag in bili za Jurija vsi v skrbeh. Hitro sem skočil na pomoč. Ko sem bil pri žrebetu, je mirno obstalo, Juriju sem odvezal vrv, konjiček pa mi je nato mirno sledil v hlev, meni sploh ni nagajal. Od tistega časa Jurija nismo pripravili do tega, da bi konjička še kdaj popeljal na napajališče. To delo sem moral od takrat opravljati jaz sam. Kadar pa me ni bilo doma, so konjičku nosili vodo v vedru v hlev. Pozneje, ko sem šel v šolo, so morali oče konjička prodati, kajti niti oče niti Rusa mu niso bili kós.

Lepo je skrbel za vole in junce. Nanje je bil zelo ponosen. Zaradi tega druge živine sicer ni zanemarjal, toda voli so mu bili vedno najbolj pri srcu. Ko je moj oče vsako drugo leto prodal po en par težkih volov, je Jurij navadno jokal za njimi, češ kako so bili močni in »privodni«. Sila ponosen je bil, ko so imeli pri Županču par volov, ki so tehtali nekaj nad 1800 kg. Razume se, da je Jurij takrat dobil svoj »trinkgeld«. Kako je imel rad

Jugovi z Dobrihah: sedijo † Rezika, poroč. Petrač, Janko, dekan, Ludvik, posestnik na domu, Tončka, poroč. Cvitanič. Stojijo: Ivan Petrač, Pepca, Ludvikova žena in † Jurij Cvitanič

živino, je lepo opisal v svojem članku »Nemci v Guštanju«, domačin Franc Petrač, kjer med drugim pravi:

»Ko so volkswehrovci 1. 1919. pri Zupancu vse izropali in odgnali skoraj vso živino, je pastir Franček jokal pred uto, stari hlapec Jurij pa je obupaval, držoč kidavne vile v rokah, se primojdušal in od jeze skakal pred hlevom: »Poglej, kako je žalostno v hlevu! Čisto prazen je! Hudik hudičev naj vzame te ravbarje! To pač niso vojaki!« Se mi je pripovedoval, kako se mu živina smili in kako se je upirala, ko je morala iti od doma. Sama je čutila, da ni prav tako.« Ko pa se je Petraču in pastirčku le posrečilo, da sta prignala nekaj živine nazaj domov, jo je Jurij od same sreče objemal.

Pravijo, da tisti, ki ljubi živali in jih ima rad, ni hudoben, pač pa človek dobrega srca. In to je naš Jurij tudi bil in ostal do svoje smrti.

Zelo je cenil tobak, posebno cigare, pa tudi »štange«. Ko smo v počitnicah prihajali domov, mu je vsak od nas prinašal tobak ali cigare, pa tudi druge malenkosti, katere je vedno z velikim zadovoljstvom sprejemal. Posebno na stara leta je kar užival, ko je dobil več tobaka ali cigar hkrati. Mi smo mu to radi prinašali prav zaradi njegove navezanosti in zvestobe do Zupančevega doma in zemlje, pa tudi zaradi njegove zvestobe do našega očeta in brata Dominika, očetovega naslednika na domu.

Rajnemu bratu Mineju sem iz srca hvaležen, da je Jurija na stara leta obdržal na domu in mu privoščil vse, kar je tak človek potreboval. Juriju pa sem hvaležen še zato, ker je v dvaintridesetih letih, kolikor jih je odslužil pri Zupancu, poleg drugih s svojim pridnim delom priložil delček k temu, da sem jaz lahko študiral. Hvala mu za vse!

Zorko Kotnik

MUŠEVEMU OČETU V SLOVO

Naša ožja domovina, slovenska koroška pokrajina med Peco, Svinjo, Pohorjem in Uršljo goro, je bila že od nekdaj znana in slovi daleč po svetu po svojih ljudeh — enkratnih po svojem pojavu in posebnih po svojem značaju. Zaradi takih ljudi je celo v književnosti nastal nov pojem — samorastniki. Žal je takih ljudi danes vse manj med nami. Zakaj? Ko stojimo tukaj ob odprtem grobu, se tudi danes za vedno poslavljamo od takega človeka, samorastnega po svojem značaju.

Anton Skobir mu je bilo ime. Za Muša smo ga klicali po hiši, po gruntu na Brdinjah, kjer je živel. Pokojni Tone Muš se je rodil 13. maja 1892. leta žnidarju pri Sv. Duhu v Suhodolu pri Podgorju. Sedem otrok je bilo pri hiši, zato je moral že kot mlad fantič poiskati delo in zaslužek med rudarji v Žerjavu. Tu je delal in dočkal I. svetovno vojno in z njo v poklic v avstroogrsko vojsko — fronto in boje z Italijani vse do zloma na Piavi.

Ko se je leta 1918 vrnil iz Italije, ga je čakal nov boj, boj za našo severno mejo, za našo Koroško. Udeležil se ga je kot koroški Maistrov borec ter sodeloval na bojišču v Laboški dolini. Ko je leta 1920 končno nastal mir, se je preselil k nam v Kotlje. Kupil je Muševo posestvo na Brdinjah. Tukaj je delal in gospodaril skromno z majhnimi dohodki celih 50 let kakor le malokateri gospodar. Vzgojil je šest otrok, kljub težavam je izšolal dve hčerki, sinovoma pa je pomagal, da sta si postavila svoja domova.

Tudi II. svetovna vojna mu ni prizanesla. Podpiral je partizane in jim pomagal, zato je bil pol leta zaprt v gestapovskih zaporih v Dravogradu. Našel in obiskal je težko ranjenega sina Konrada celo v daljni Varšavi. Po osvoboditvi pa je zopet delal in skrbel na Muševem vse do pred dvema letoma, ko ga je kruta bolezen 76 let starega za vedno priklenila na posteljo, kjer je trpel in hiral do smrti, ki ga je rešila trpljenja.

Pokojni Anton, pokojni Muš je imel prelepo lastnost, da je bil vse svoje življenje nasmejan in dobre volje. Čeravno ni imel več kot osnovno šolo, je bil vendarle zelo razgledan človek. Znal je govoriti, rad je govoril, s strastjo je govoril, človeka je priklenil, da mu je moral prisluhniti.

Stare bajke in pripovedke o povodnem in divjem možu na Uršlji gori ne bo znal nihče več tako živo povedati. Imel je dar, da je takoj dobil stik z vsakim človekom, preprostim ali izobraženim. Zato pa je imel pokojni Muš tudi mnogo znancev in prijateljev daleč naokoli. Obiskovali so ga, on pa je obiskoval njih — vrgli so karte, nihče tako kot on, prišle so in odšle so z njim! Ljubil je petje in muziko, citre, violina in kitara so dolga leta pele pri hiši.

Dragi Mušev oče! Dovolite mi, da se vam danes ob zadnjem, najdaljšem slovesu v svojem imenu kakor tudi v imenu mojih in vaših živih in mrtvih prijateljev: Černjakovega Francija, Arumovega Anzija in Toneta, Štručevih Petra in Bertija, Zlosarjevega Pepija, Ladinikovega Francija, Krbevovega Anzija, Volenovega Lojzija, Protičevega Anzija kot tudi vaših sinov Konrada in Toneta ter še mnogih drugih — toplo in še prav posebno zahvalim in povem še eno vašo prelepo lastnost, ki najbrž drugim ljudem ni bila nikoli tako poznana kakor nam mladim fantom, ki so nas takrat od 1940. leta dalje čakale vojaška suknja, puška, smrt in trpljenje!

Dovolite, dragi oče Muš, da tukaj povem, da ste bili takrat, v tistih hudih ča-

sih eden redkih Hotuljcev, ki ste imeli veliko ljubezen in razumevanje za nas mlade ljudi, ki smo takrat ljudje šele komaj postajali. K vam smo se zatekali! Vi ste nas poslušali, tolažili, nas bodrili in nam govorili ter nam neizkušenim vtilivali upanje, da se nam prihajajoče ni zdelo več tako strašno!

Koliko večerov smo presedeli in predebatirali na starih stopnicah pred vašo hišo! Koliko noči smo se veselili pod vašo streho! To, dragi Muš, sem vam moral, sem vam bil dolžan povedati sedaj ob slovesu. Hvala vam za vse, kar ste nam v življenju dobrega storili! Počivajte mirno v domači zemlji. Svojcem, sorodnikom, znanecem in prijateljem pokojnega Muša pa izrekam globoko sožalje.

Kotlje, 21. avgusta 1970

Rok Gorenšek

Ravenski taborniki so razvili svoj prapor

Prapor je bil že dolgoletna želja ravenških tabornikov, ki se jim nikakor ni hotela uresničiti ob tako skromnih dotacijah, ki so komaj zadoščale za najnujnejše potrebe. Letos pa se ravenškim tabornikom le kažejo boljši časi in tako lahko smelo gledajo v prihodnost. Zanimanje za taborniško organizacijo se je zopet povečalo. Razumljivo je tudi, da narašča zanimanje za taborniško življenje med starejšimi občani. Če bo tako še naprej, bodo taborniki odreda Koroških jeklarjev ustanovili taborniški klub, v katerega bodo včlanili starejše ljudi, ki so taborniškimi organizacijam v veliko pomoč z nasveti in delom, ki pospešuje rast te človekoljubne organizacije. Takšni taborniški klubi obstajajo v naši republici že vrsto let v nekaterih krajih in prav bi bilo, da ga ustanovimo tudi pri nas. Vsa ta razveseljiva dejstva pa so letos dala pogum ravenškim tabornikom, zato je bil na svečani seji 11. maja soglasno sprejet predlog tov. Ludvi-

Tabornikom se je izpolnila želja

Foto: K. Krevh

Naši mali

Foto: M. Kotnik

ka Pavlina, da ravenki taborniki počastijo 10. obletnico obstoja taborniškega odreda z razvitjem prapora.

V ta namen je bil izvoljen poseben odbor, ki je skupno s člani taborniškega odreda stopil v akcijo prostovoljne prodaje zlatih in srebrnih žebeljčkov, spominskih trakov ter prostovoljnih prispevkov in tako zbral dovolj sredstev za nabavo prapora. Ta uspešna nabiralna akcija je dokazala, da na Ravnah še gojimo simpatije do taborniške organizacije. Pokroviteljstvo nad praporom je bilo zaupano kolektivu železarne Ravne, ki je prošnjo ravenkih tabornikov z razumevanjem sprejela.

Ravenki taborniki so se odločili, da bodo prapor svečano razvili v počastitev krajevnega praznika 11. oktobra pri spominskem obeležju NOB na Navrškem vrhu in v počastitev 350-letnice železarstva v Mežiški dolini.

Na dan krajevnega praznika je bila prirejena parada po Čečovju, v kateri so taborniki v taborniških krojih z razpetim šotorom in gesli pokazali namen taborniške organizacije. V paradi so sodelovali člani in predstavniki raznih društev in organizacij. Pestrejše podoba je dala še ravenka godba, ki je s koračnicami opomnila krajanje na pomembni dogodek. Po končani paradi so se udeleženci napotili proti Navrškem vrhu, kjer se je ob 10. uri dopoldne pričela slovesnost. Tu so se ravenki taborniki lepo izkazali. Ob spominskem obeležju NOB so postavili tribuno in jo tudi okrasili, ob njej pa so postavili tudi tabor in zakurili taborni ogenj. Navzočim so se pridružili še lovci lovskih družin Strojna in Prežihovo, ki so prej priredili tradicionalni lov po Navrškem vrhu.

Po otvoritvi in pozdravu je starešina taborniškega odreda tov. Jože Šuler podal kroniko ravenkih tabornikov od ustanovitve do letos, nato pa je tov. Miha Ošlak kot predstavnik pokrovitelja železarne Ravne razvil prapor ter ga predal praporščaku Bojanu Kranjcu, ki je podal

slovesno obljubo o čuvanju taborniškega prapora, sledila pa je taborniška himna.

Potem so predstavniki organizacij pripeli spominske trakove. Prvega predstavnika železarne Ravne, nato pa druge organizacije in društva. Sledil je kulturni program z recitacijami in pesmimi Koroškega okteta. Anton Vušnik-Rastko je obudil spomine na NOB v teh krajih, na koncu slovesnosti pa so taborniki položili venec k spomeniku.

Po slovesnosti je bila za vse navzoče prirejena zakuska, lovci pa so se pomerili v streljanju na glinaste golobe, v katerem si je lovska družina Prežihovo priborila lep pokal.

Ravenki taborniki se lepo zahvaljujejo vsem, ki so jim pomagali, prav posebno pa se zahvaljujejo kolektivu železarne Ravne. Mladino in občane vabijo, naj čim bolj številno vstopajo v taborniške vrste, da bo taborniško življenje še naprej rastle.

S naravo k novemu človeku!

Karlo Krevh

RUDARJI IMAJO SVOJ ČASOPIS

Drugo leto že izdajajo mežiški rudarji svoj časopis »Informator«, od pomladi letos ga tiskajo. Tako se ravenka občina s svojimi tremi glasili uvršča med napredne tudi po tej plati. Čudno to pravzaprav ni, saj zlepa ni na tako majhnem koščku zemlje zgoščene toliko sle po besednem, pisanem ustvarjanju kot prav v Mežiški dolini z njeno lepo bukoviško tradicijo. Šanclov Zepi in Rudolf Jasser sta bila do smrti zvesta sodelavca Koroškega fužinarja, tu in tam se je oglasil tudi Aleš Mrdavšič. Zgornja dolina je zmeraj imela piscev na pretek, saj za starimi prihajajo mladi.

Glasila delovnih organizacij so rada pusta. Gradiva za obdelavo jim sicer res ne zmanjka, saj po eni strani tek proizvodnje in poslovanja, po drugi strani pa

redno delo samoupravnih organov skrbita za to, toda poleg tega je važen še človeški element, toplina, pogled izza plota podjetja ter kombinacija obojnega. In prav tu so mežiški rudarji na dobri poti. Če je v njihovem Informatorju za zdaj še nekoliko preveč številke, ki preprosto delavcu ne povedo mnogo, pa so zato vsi prispevki vzorno kratki. Segajo pa tudi v kulturno življenje kraja in soseske, poleg imenitnih fotografij Rada Vončine objavljajo tudi dovtipe in so na najboljši poti, da ustvarijo lasten, ne standarden tip časopisa, ki se bo ljudem priljubil.

Ker je tehnični urednik sodelavec ČP Mariborski tisk, torej šolan grafik, je jasno, da je časopis tudi po oblikovni plati lepo urejen. Pa vendar bi morda kazalo komu iz uredniškega odbora iti v tiskarno preizkusit, kako diši mežiški svinec, ulit v črke, kako diši tiskarsko črnilo in kak občutek je, če pod rokami nastaja stran za stranjo domačega glasila. Potem se bo namreč zgodilo, da bo tisti, ki bo to izkusil, hotel biti vedno zraven. Veselje ob ustvarjanju bo večje, večja pa tudi garancija, da bo »Informator« mežiških rudarjev ostal in se razvijal naprej. Da bi bilo tako, iskreno želimo Mežičanom in uredniškemu odboru z Dragom Vončino na čelu.

n. r.

MALA ŠOLA

Novo šolsko leto! Na Ravnah se je začelo tudi za vse otroke, ki jim do šole manjka še leto dni. To so mali šolarji.

Prejšnja leta smo natrpni program male šole izvajali za otroke, katerih starši niso obojestransko zaposleni, v zadnjem trimesečju šolskega leta. Letos smo napredovali. Že od začetka septembra hodijo v popoldanskem času otroci mater — gospodinj vsak dan v malo šolo, vendar vsak dan druga skupina. Tako pride na vrsto vsaka skupina enkrat tedensko. Enkrat tedensko se vozi tovarišica Tasič, ki je prevzela to malo šolo, tudi v Kotlje. Otroci bodo pridobili več, kot so lahko v trimesečni mali šoli, vseeno pa še ne toliko kot otroci obojestransko zaposlenih staršev, ki so redni gojenci vzgojno varstvenega zavoda. Zdaj je v stari tesni stavbi nemogoče te ugodnosti nuditi vsem malim šolarjem.

Morda pa bi nova zgradba sčasoma lahko popravila krivico?

Marička Kotnik

Bratranec

Gabrijela je prišla k prijateljici, ki je imela obisk. Takoj ga je predstavila.

— Moj bratranec Janez.

— Hvala, se pozna. Pred tremi meseci je bil moj bratranec.

Redakcija te številke je bila zaključena 12. novembra 1970.

Izdajata upravni odbor Železarne Ravne in skupščina občine Ravne na Koroškem. Ureja uredniški odbor: Jože Delalut, Franc Fale, Marjan Kolar, Frančiška Korošec, Janez Mrdavšič, Jože Rudl, Jože Sater, Drago Vončina, Milan Zatošnik. Odgovorni urednik: Marjan Kolar. Telefon: 86-030, internj 304. Tisk: ČP Mariborski tisk, Maribor.